

IPA prekogranični program
Mađarska-Hrvatska

● ● ●
Gdje rijeke spajaju

LOKALNA RAZVOJNA STRATEGIJA BARANJE

2013.

Hrvatska uloga
NAŠI LJUDI

Projekt sufinancira Europska unija u sklopu IPA prekograničnog
programa Mađarska - Hrvatska

SADRŽAJ

	Stranica
UVOD	3
1. ZNAČAJKE PODRUČJA OBUHVAĆENOG LAG-OM	4
1.1. Opće zemljopisne značajke	4
1.1.1. Površina i granice područja	4
1.1.2. Reljefne i klimatske karakteristike	5
1.1.3. Prirodna baština – Natura 2000	6
1.1.4. Kulturna i povijesna baština	8
1.1.5. Stanje komunalne i društvene infrastrukture	10
1.2. Gospodarske značajke područja	12
1.2.1. Glavne gospodarske djelatnosti	13
1.2.2. Stanje gospodarstva	18
1.2.3. Tržište radne snage	20
1.3. Demografske i socijalne značajke područja	22
1.3.1. Broj i gustoća stanovnika	22
1.3.2. Demografska kretanja	22
1.3.3. Obrazovna struktura stanovništva	24
1.3.4. Stanje školstva i kulture	25
1.3.5. Područja s težim uvjetima gospodarenja	26
1.3.6. Civilni sektor	27
2. SWOT ANALIZA RAZVOJNIH MOGUĆNOSTI PODRUČJA	28
2.1. Postojeće snage i slabosti	28
2.2. Prilike i prijetnje za razvoj LAG područja	30
3. RAZVOJNA VIZIJA	32
3.1. Razvojni ciljevi po osima ruralnog razvoja	32
3.2. Opis mjera za dostizanje ciljeva	33
3.3. Očekivani rezultati po mjerama	34
4. STRATEGIJA IZRADE I PROVEDBE	40
4.1. Značajke partnerstva	40
4.2. Primjena načela “bottom-up”	42
4.3. Plan provedbe i slijed aktivnosti u ostvarenju ciljeva	44
4.4. Sposobnost upravljanja javnim sredstvima	48
4.5. Utjecaj provedbe strategije na okoliš	49
4.6. Izvori financiranja i održivost strategije bez sredstava javne pomoći	50
4.7. Procjena broja projekata i potrebnih sredstava	51
4.8. Praćenje provedbe strategije	55
4.9. Postupa donošenja odluka i odabir projekata	55
5. USKLAĐENOST STRATEGIJE S NADREĐENIM STRATEŠKIM DOKUMENTIMA	57
5.1. Nacionalni strateški referentni okvir 2012-2013.	57
5.2. Strategija ruralnog razvoja 2008-2013.	58
5.3. IPARD program 2007-2013.	59
5.4. Županijska razvojna strategija Osječko-baranjske županije 2011-2013.	60
6. ZAKLJUČNA RIJEČ	61
LITERATURA	64
PRILOZI	65

UVOD

Lokalna razvoja strategija podrazumijeva cjelovit i usklađen skup ciljeva, prioriteta, mjera i aktivnosti usmjerenih na poticanje održivog gospodarskog rasta, te unaprjeđenje ekonomskog i društvenog stanja na određenom području s krajnjim ciljem smanjivanja razvojnih razlika između jedinica lokalne samouprave koje djeluju na tom području.

Pristupanjem Republike Hrvatske u članstvo Europske Unije sve veći značaj pripadat će lokalnoj i regionalnoj razvojnoj politici i pripremljenosti za korištenje sredstava iz fondova Europske Unije.

Vlada Republike Hrvatske je na temelju Zakona o potvrđivanju Sporazuma¹ između Vlade Republike Hrvatske i Komisije europskih zajednica o pravilima za suradnju u vezi s financijskom pomoći Europske komisije Republici Hrvatskoj i provedbe pomoći u okviru komponente V. (IPARD) donijela Pravilnik za provedbu Mjere 202 – “Priprema i provedba lokalnih strategija ruralnog razvoja” unutar IPARD Programa kojim je propisana obveza izrade lokalnih razvojnih strategija sukladno LEADER metodi. Pravilnikom su utvrđeni način i uvjeti vezani uz provedbu Mjere 202, a za izradu i provedbu lokalnih razvojnih strategija određena je Lokalna akcijska grupa (LAG) koja predstavlja partnerstvo predstavnika javnog, gospodarskog i civilnog sektora određenog ruralnog područja.

Ova strategija izrađena je u okviru projekta Rural.net IPA prekograničnog programa Mađarska – Hrvatska koji je Udruga za kreativni razvoj Slap provela u suradnji s mađarskim partnerom Manjinska udruga Naši ljudi.

Lokalna akcijska grupa Baranja osnovana je 04.02.2010. godine. Sjedište udruge je u Belom Manastiru, Imre Nagya 2. U registru udruga RH, LAG Baranja je registriran pod brojem udruge 14003003, OIB udruge je 581280254467.

Ciljevi udruge su:²

1. Povezivanje ruralnih stanovnika Baranje i jačanje njihovih sposobnosti i vještina za zajednički rad (networking) u partnerstvima;
2. Jačanje ruralnog kapaciteta u području LEADER metode;
3. Izgradnja i jačanje socijalnog i ljudskog kapitala u Baranji;
4. Jačanje motivacija i vještina utemeljenih na lokalnim resursima i inicijativama;
5. Promicanje ruralnog razvoja Baranje putem lokalnih inicijativa;
6. Razvoj lokalne strategije razvoja i lokalnog operativnog plana razvoja Baranje;
7. Promicanje i informiranje lokalnog stanovništva o postojećim mogućnostima o prijavama za projekt u okviru IPARD programa u okviru lokalne strategije razvoja Baranje;
8. Promicanje značaja i stupnja svijesti o tradicijskim znanjima kao jednom od oblika prava intelektualnog vlasništva;
9. Prikupljanje, očuvanje i pravna zaštita tradicijskih znanja Baranje i edukacija o njihovom mogućem gospodarskom iskorištavanju na dobrobit pojedinca i zajednice u Baranji;

Predsjednik udruge LAG Baranja je Janoš Seleši, OIB: 85265294584 iz Karanca, Kolodvorska 83.

¹ članak 1. i 4.

² Statut Lokalne akcijske grupe-LAG Baranja

1. ZNAČAJKE PODRUČJA OBUHVAĆENOG LAG-OM

1.1. Opće zemljopisne značajke i obuhvat

Područje Baranje smješteno je na krajnjem sjeveroistočnom području Republike Hrvatske. Omeđeno je rijekama Dravom na zapadu i Dunavom na istoku, te hrvatsko-mađarskom granicom na sjeveru i gradom Osijekom na jugu. Zauzima površinu od 1.149 km² na kojoj je 2011. godine registriran 39.261 stanovnik.³ Po svojim općim prirodno-geografskim obilježjima to je pravi panonski prostor, gdje se izdvajaju Bansko brdo s najvišom kotom 243 metra nadmorske visine (danas glavna vinogradarska zona) i močvarno područje utoka Drave u Dunav, Kopački rit (zaštićen u kategoriji parka prirode) koji predstavlja jedinstven rezervat u Europi te pruža izuzetne pogodnosti za odmor, rekreaciju, sport i mogućnost razvoja izletničkog i boravišnog turizma.⁴

Izuzetna plodnost tla omogućila je na području Baranje razvoj poljoprivrede, te proizvodnje i prerade poljoprivrednih kultura. Svojom snagom u svakom slučaju izdvaja se Belje, najveći proizvođač hrane u Republici Hrvatskoj i među najvećim proizvođačima hrane u regiji.

Područje Baranje je rubno područje Republike Hrvatske i ulaskom među članice EU postat će granično područje Europske Unije prema Republici Srbiji.

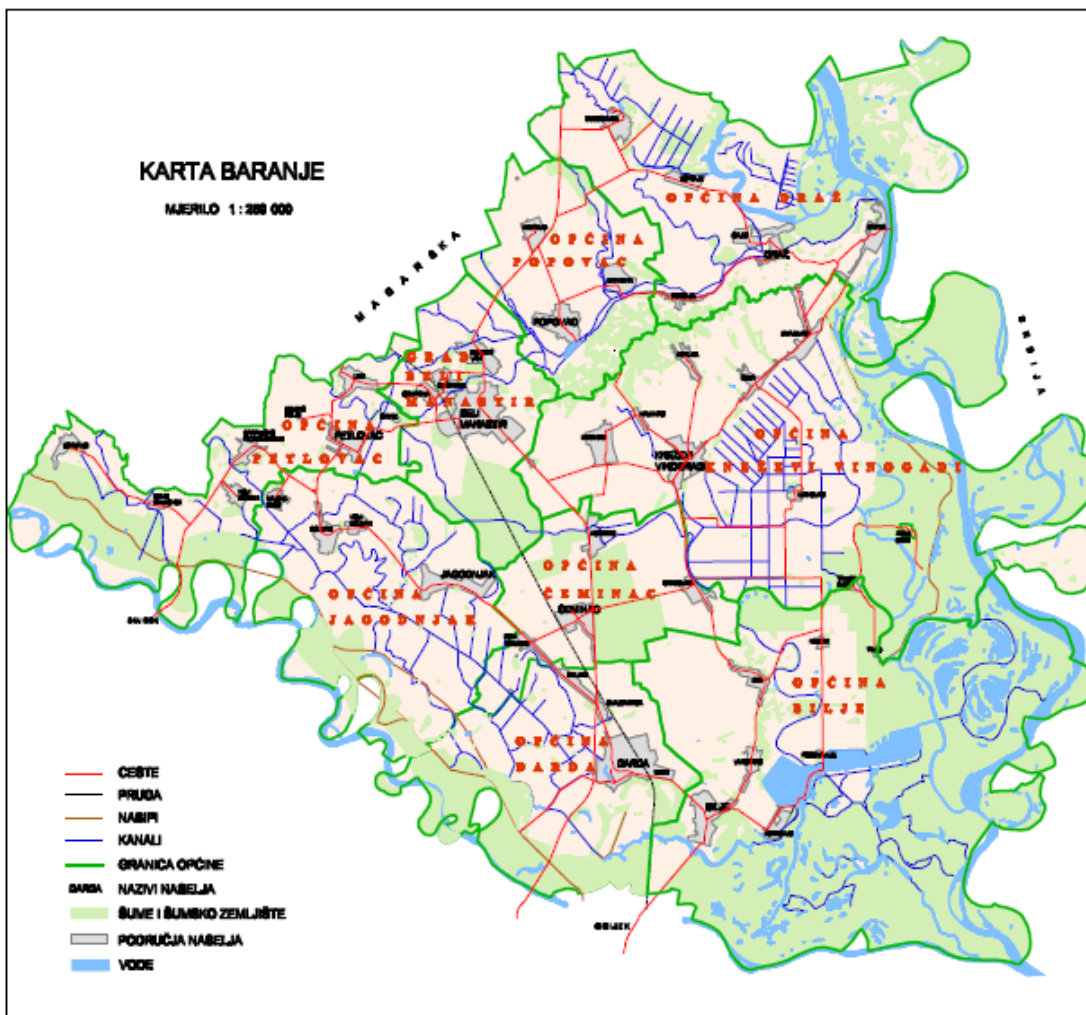
1.1.1. POVRŠINA I GRANICE PODRUČJA

Ukupna površina područja Baranje iznosi 1.149 km² ili 114.870 ha. Područje Baranje podijeljeno je na 9 jedinica lokalne samouprave. To su Grad Beli Manastir, Općina Petlovac, Općina Jagodnjak, Općina Čeminac, Općina Darda, Općina Kneževi Vinogradi, Općina Draž, Općina Popovac i Općina Bilje.

Topografski prikaz područja Baranje s granicama jedinica lokalne samouprave (zelene linije) prikazan je na slici.

³ Državni zavod za statistiku-DZS: Popis stanovništva za 2011. godinu

⁴ Tri stoljeća Belja, Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, Osijek, 1986, str.V

1.1.2. RELJEFNE I KLIMATSKE KARAKTERISTIKE

Područje Baranje je krajnji sjeveroistočni dio makromorfološke regije Panonske nizine i predstavlja homogenu regionalnu jedinicu. Tokovi rijeke Drave na zapadu i Dunava na istoku čine područje Baranje prirodno-zemljopisnom cjelinom makroregije istočno-hrvatske ravnice. Granica područja Baranje na sjeveru s Republikom Mađarskom je povučena kroz nizinski prostor bez ikakvih reljefnih ili hidrografskih prepreka.

U geološkom sastavu po svojim karakteristikama izdvaja se Banska kosa ili Bansko brdo s najvišom kotom 243 metra nadmorske visine, gdje se u vertikalnom i horizontalnom pogledu izmjenjuju na relativno malim udaljenostima različite vrste lesa i lesu sličnih sedimenata.⁵

Homogenost klime osnovna je klimatska karakteristika područja Baranje. Male visinske razlike u reljefu pritom igraju značajnu ulogu. Po svome zemljopisnom položaju područje Baranje je na pola puta između Sjevernog pola i ekvatora. Područje Baranje prostire se između 45° 32' 5" i 45° 55' 5" geografske širine, pa je to područje umjerenog pojasa s izraženim klimatskim diferencijacijama tijekom godine. Više od tisuću kilometara dijeli

⁵ Tri stoljeća Belja, Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, Osijek, 1986, str.2.

područje Baranje od Atlantskog oceana i 350 kilometara od Sredozemnog mora, što je od odlučujućeg utjecaja da područje ima sve osobine s obilježjima umjerene kontinentalne klime. Klimatska obilježja određena su relativno velikim godišnjim temperaturnim kolebanjima i rasporedom padalina. Na području Baranje padne godišnje prosječno 638 mm padalina, pa je po tome jedan od sušnijih predjela u Hrvatskoj. Česta su odstupanja od prosjeka, pa pojava suše ili viška padalina negativno utječe na prinose. Za poljoprivredu su značajne i snježne padaline. Snježni pokrivač u Baranji se ne zadržava dugo. Prosječno godišnje snijeg pada 20,5 dana.⁶ Otapanjem snijega u proljeće natapa se tlo i stvara sloj dubinske vlage na razini dubljjoj od šest centimetara koja je važna za rast biljaka jer se korijen hrani i crpi vodu za vrijeme sušnih razdoblja.

Toplinski uvjeti nekog kraja ovise o sunčevoj radijaciji. U prosjeku sunce u Baranji sja 1914 sati godišnje. Odstupanja su česta; u izrazito vlažnim godinama broj sunčanih sati se može spustiti ispod 1600, odnosno u suprotnom prelazi čak 2200 sati.⁷

Otvorenost Baranje prema sjeveru utječe da vjetrovi najčešće pušu iz sjevernog kvadranta, a manje iz južnog kvadranta. Tijekom ljeta prevladavaju sjeverozapadni i sjeverni vjetrovi koji donose vlažne atlantske zračne mase, što se posebno odnosi na razdoblje kasnog proljeća i početkom ljeta.⁸ Na području Baranje jakih vjetrova (6 bofora) ima samo 3,6 dana tijekom godine. Najveću brzinu imaju sjeverni i sjeverozapadni vjetrovi.

Podaci o broju sunčanih sati i učestalosti vjetra u godini nisu bitni samo za poljoprivrednu proizvodnju nego i za mogućnosti korištenja obnovljivih izvora energije (sunčeva energija, energija vjetra i geotermalna energija).

1.1.3. PRIRODNA BAŠTINA – NATURA 2000

Zahvaljujući velikom bogatstvu i raznolikosti divljih vrsta, te posebno velikom broju biljnih vrsta, Hrvatska je jedna od triju europskih zemalja s najvećom biljnom raznolikošću na području Europe. U trenutku pristupa Europskoj Uniji, Republika Hrvatska imat će obvezu provedbe Direktive o pticama, te Direktive o staništima na svom teritoriju.⁹ Kao i druge članice EU, Hrvatska će za ekološku mrežu NATURA 2000 trebati predložiti područja važna za očuvanje više od 250 vrsta i 70 stanišnih tipova. Veliki broj lokaliteta i površina koje prekrivaju ova područja pokazuju na iznimno bogatstvo biološke raznolikosti Hrvatske, te na značajan doprinos ekološkoj mreži Europske Unije.¹⁰

Područje Baranje nalazi se u prijedlogu NATURA 2000 kao važno područje u Republici Hrvatskoj za očuvanje ugroženih europskih vrsta i staništa zahvaljujući prije svega području Kopačkog rita i rijeke Dunav.

⁶ Tri stoljeća Belja, Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, Osijek, 1986, str.16.

⁷ Navedeno prema Tri stoljeća Belja, Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, Osijek, 1986, str.14

⁸ Tri stoljeća Belja, Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, Osijek, 1986, str.17

⁹ Veliki dio odredbi ovih direktiva već je ugrađen u Zakon o zaštiti prirode (NN 70/2005).

¹⁰ www.natura2000.hr

Kopački rit je poplavno područje nastalo djelovanjem dviju velikih rijeka, Dunava i Drave. Područje Parka prirode nalazi se na najnižem dijelu Baranje, gdje se nadmorske visine terena kreću od 78 m (dno Kopačkog jezera) do 86 m. Cijelo poplavno područje poprima izgled delte, a jedinstveno je po tomu što rijeka Dunav u svom srednjem toku, uz pomoć rijeke Drave, stvara tzv. unutrašnju deltu. Takav fenomen kod drugih Europskih rijeka u ovakvom obliku nije poznat, a to ovom području daje svjetski značaj. Zbog iznimne prirodne vrijednosti Kopački rit je 1993. godine uvršten na popis područja zaštićenih Konvencijom o vlažnim područjima od međunarodnog značaja.¹¹

Na području Kopačkog rita imaju svoje stanište 54 vrste ptica, a prema posljednjem podacima tijekom brojanja 2012. godine prebrojano je 28.550 ptičjih jedinki.¹²

Osim ptica, na području Kopačkog rita raste oko 260 vrsta biljaka među kojima su i mnoge rijetke vrste, koje rastu samo na nekoliko mjesta u Republici Hrvatskoj. Takve su šarena perunika i sibirska perunika, te bijeli lopoč koji pripada u skupinu najljepših biljaka u Kopačkom ritu.

Slika 1. Bijeli lopoč

Slika 2. Baranjski jelen

Bogatstvo faune Kopačkog rita vidljivo je po tome što na području rita živi veliki broj mekušaca, kukaca, 44 vrste slatkovodnih riba od kojih su 39 vrsta autohtone vrste, 11 vrsta vodozemaca od ukupno 20 vrsta vodozemaca registriranih u RH i 10 vrsta gmazova. Među 54 vrste sisavaca svakako se izdvaja „Baranjski jelen“ koji je zbog svojih kvaliteta prenesen na područje Australije i Novog Zelanda.¹³ Zbog svih svojih posebnosti, Kopački rit je prepoznat kao turistički magnet za područje Baranje.

Postojanje zaštićenih područja Natura 2000 predstavlja veliku prednost jer pruža mogućnost očuvanja ugroženih vrsta flore i faune i zadržavanje biološke raznolikosti, ali je istodobno i slabost jer se u zaštićenim područjima propisuju visoki standardi zaštite okoliša i zakonski se ograničavaju mogućnosti izgradnje kako bi se zadržala izvorna biološka baština.

¹¹ www.kopacki-rit.com/zastita.html

¹² www.kopacki-rit.com/docs/prebojavanje_2012.pdf

¹³ Više o svemu vidjeli na www.kopacki-rit.com/florafauuna.html

1.1.4. KULTURNA I POVIJESNA BAŠTINA

Kultura određuje način i kvalitetu življenja u nekom društvu. Kulturna i povijesna baština daje i odražava identitet određenog područja, te su neobnovljiv i ograničen resurs koji zahtijeva očuvanje, skrb, vrednovanje i korištenje prema načelima održivosti.¹⁴ Na području Baranje nalaze se značajni zaštićeni sakralni i svjetovni spomenici, arheološka nalazišta iz prapovijesnog, antičkog, ranosrednjovjekovnog i srednjovjekovnog razdoblja, te kulturna dobra lokalnog karaktera koja su značajna ne samo za održavanje kulturnog identiteta područja nego se mogu aktivirati u gospodarske svrhe kao značajni turistički objekti. Među njima su najpoznatiji dvorac Eugena Savojskog u Bilju, kompleks dvorca "Tikveš" i lovačka kurija, dvorac Esterhazy u Dardi, dvorac Friedricha Habsburškog u Kneževu koji bi se obnovom i stavljanjem u funkciju mogli koristiti u svrhu razvoja „elitnog turizma“. Detaljni popis kulturne i povjesne baštine Baranje nalazi se u prilogu.

Kulturnu i povijesnu baštinu Baranje potrebno je ponovno vrednovati i učiniti marketinške napore da ona bude prepoznata kao tradicijska vrijednost ovog područja koja oblikuje njegov identitet.

Kulturne aktivnosti mogu se pratiti kroz glazbu, glazbeno-scensku i plesnu umjetnost, dramsku umjetnost, audio-vizualne djelatnosti, nakladništvo, knjižničarsku djelatnost, arhivu, muzejsko-galerijsku likovnu i druge aktivnosti. Područje Baranje ima relativno dobro razvijenu kulturnu infrastrukturu u kojoj se mogu održavati društvene i kulturne aktivnosti. U Belom Manastiru postoji Centar za kulturu Grada Belog Manastira u kojem djeluje glazbena škola koja ima 204 polaznika u odjeljenju u Belom Manastiru i 15 polaznika u odjeljenju u Kneževim Vinogradima, amaterska kazališna skupina, gradska knjižnica i čitaonica kao i knjižnica i čitaonica na mađarskom jeziku. Školske knjižnice postoje u sklopu Gimnazije, te u dvije srednje škole u Belom Manastiru, kao i u svim osnovnim školama na području Baranje.

Postoji stalni postav galerije Baranjska likovna kolonija u Batini i više tradicijskih kuća, kao i nekoliko muzejskih prostora koji trenutno nisu u funkciji. Na području drugih općina postoji potreba za uređenjem galerijskih i izložbenih prostora, kao i osnivanje knjižnica i čitaonica na jezicima nacionalnih manjina.

Gotovo u svim baranjskim mjestima postoje domovi kulture kojima nedostaju stalni sadržaji, a neke domove kulture je potrebno obnoviti. Na području Baranje postoji veliki broj kulturno umjetničkih društava koja nastoje održati tradiciju izvornog folkloru i običaja. Multietničnost na području Baranje rezultirala je bogatstvom sačuvanih tradicija i običaja. Brojne kulturne i običajne manifestacije proizašle iz multietničnosti područja postale su sastavni dio baranjske turističke ponude. Najznačajnije kulturno-turističke manifestacije na području Baranje prikazane su u tablici.

¹⁴ Strategija očuvanja, zaštite i održivog gospodarskog korištenja kulturne baštine Republike Hrvatske za razdoblje 2011.-2015.

Tablica 1: Kulturne manifestacije

R/b	Jedinica lokalne samouprave	Opis
1.	Grad Beli Manastir	Pokladni karneval, Jesen u Baranji
2.	Općina Bilje	Kakas utes-Vardarac, Dan Dvorca Eugena Savojskog, Dječja smotra folklor Bilje, Međunarodna smotra folklor Vardarac, Dani Općine Bilje, Međunarodni etno susreti Bilje, Ribarski dani Kopačevo, Dan sela i festival paprike Lug, Sarmijada u Lugu,
3.	Općina Čeminac	RIBA fest Grabovac
4.	Općina Darda	Dani Općine Darda, Likovna kolonija "Petar Dobrović", Romski bal, Manifestacija "Jesen na mom pragu"
5.	Općina Draž	Baranjski bećarac, Baranjska umjetnička kolonija-BUK, Berbene svečanosti u Batini - međunarodna manifestacija, Pudarina, Buše, Vinceška, Marijansko pjevanje, Veslačka "Regata mira", Motosusreti u Batini
6.	Općina Jagodnjak	Kulinijada
7.	Općina Kn. Vinogradi	Baranja fest, Vinski maraton, Čvarak fest, Etno sajam u Karancu Dani sela Zmajevca, Fišijada Kneževi Vinogradi
8.	Općina Petlovac	Petaračke buše i Petlovački fašnik, Likovna kolonija, Ples oko svibanjskog drveta, Amber bal
9.	Općina Popovac	Svibanjski dani višanja, Proslava dana Velike Gospe Marije Lurdske, Čijanje perja u Branjini, Štruklijada, Međunarodna suradnja sa ženama iz Norveške, Slet planinara

IZVOR PODATAKA: TZ Baranje, TZ Bilje, JLS

Slika 3. Lipe buše

Slika 4. Strašne buše

1.1.5. STANJE KOMUNALNE I DRUŠTVENE INFRASTRUKTURE

Prometna povezanost

Stanje komunalne i društvene infrastrukture na području LAG Baranje je zadovoljavajuće, pogotovo s gledišta prometne povezanosti. Zahvaljujući činjenici da se naslanja na grad Osijek područje Baranje je prometno dobro povezano s važnim prometnim pravcima na regionalnoj, državnoj i međunarodnoj razini. To se prije svega odnosi na cestovni promet u okviru kojeg su zastupljene sve kategorije cestovnog prometa: autocesta koridor Vc od Budimpešte do Ploča koja je u izgradnji, državne ceste D-7 koja spaja granični prijelaz Duboševica s gradom Osijekom i prolazi središtem Baranje u smjeru sjever-jug, državna cesta D-517 koja se proteže u smjeru istok-zapad i spaja Beli Manastir s gradom Belišćem i s „Podravskom magistralom“, te državna cesta D-212 koja spaja državnu cestu D-7 od Karanca s graničnim prijelazom Batina u smjeru zapad-istok.

Kroz područje Baranje prolazi magistralna pomoćna željeznička pruga M-301, koja je međunarodni željeznički pravac Budimpešta-Osijek-Ploče.

Istočni dio područja Baranje naslanja se na rijeku Dunav, koja je plovni put prema srednjoj i istočnoj Europi, pri čemu važnost dobiva riječna luka Batina koja je u izgradnji, a moći će primati riječne brodove-cruisere na turističkim proputovanjima od srednje Europe do Crnoga mora. Zapadni dio područja Baranje naslanja se na rijeku Dravu koja nije međunarodni plovni put, ali je značajan vodni potencijal za gospodarsko korištenje.

U neposrednoj blizini područja Baranje nalazi se zračna luka Osijek-Klisa referentnog koda 4 D te zračno pristanište Osijek-Čepin referentnog koda 2 C.

Komunalna infrastruktura

Područje Baranje dobro je premreženo energetsom infrastrukturom, posebice elektroenergetskom mrežom. Dio plinifikacijske mreže u Baranji je izgrađen, a dio je pred izgradnjom. Plinifikacija je provedena u Gradu Belom Manastiru i u većini općinskih središta koja se nalaze uz državnu cestu D-7 (pravac granični prijelaz Duboševica -Osijek) i uz državnu cestu D-212 (pravac Karanac –granični prijelaz Batina), a nije provedena na području općina i u mjestima izvan glavnih cestovnih pravaca (područja općina Jagodnjak, Petlovac, Popovac i Draž) .

Na području Baranje postoje područja u kojima nije provedena vodovodna mreža i kanalizacija što su prioriteti koje je potrebno riješiti u budućem razdoblju. Vodovodna mreža provedena je u cijelosti na području Grada Belog Manastira i općine Kneževi Vinogradi, dok je kanalizacija provedena samo na području grada Belog Manastira, a djelomično na području općine Darda i Bilje. Izgradnja vodovodne mreže i kanalizacije na području općina Darda i Bilje je u tijeku, a na području Općine Kneževi Vinogradi pokrenut je projekt za izgradnju pročistača otpadnih voda kako bi se spriječilo zagađivanje slivnih voda posebno, zagađivanje rukavaca Dunava i Kopačkog Rita. Ostale općine, Čemincac, Draž, Jagodnjak, Petlovac i Popovac imaju samo djelomično izgrađenu vodovodnu mrežu i nemaju provedenu mrežu kanalizacije.

Sve općine na području Baranje pokrivena su telefonskom mrežom i omogućen je pristup širokopojasnom internetu, osim dijelova Općine Petlovac koji zbog blizine mađarske granice imaju ograničeni pristup širokopojasnom internetu.

Iz navedenog se može zaključiti da je stanje komunalne infrastrukture na području koje pokriva LAG Baranja zadovoljavajuće, ali je potrebno poduzeti aktivnosti da se u naseljima koja nemaju izgrađenu svu potrebnu komunalnu infrastrukturu ona izgradi.

Društvena infrastruktura

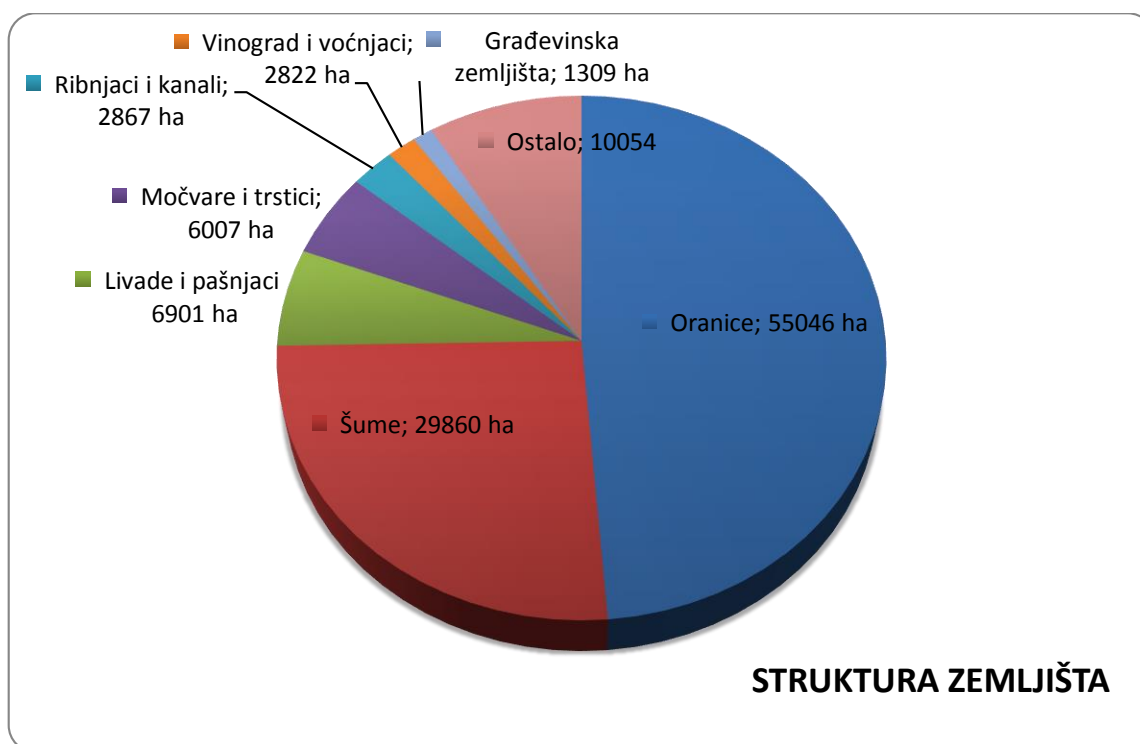
Stanje zdravstvene zaštite na području Baranje je zadovoljavajuće. Na području Baranje u svim jedinicama lokalne samouprave postoje izgrađeni domovi zdravlja i ambulante koje mogu zadovoljiti potrebe stanovnika Baranje. U domu zdravlja u Belom Manastiru zdravstvene usluge pružaju 43 liječnička tima, a u 12 ambulanti po ostalim mjestima liječničke usluge pružaju još 22 liječnička tima. Problem je manjak mladih liječnika koji se sve teže odlučuju za rad na području Baranje. Na području Baranje postoji 7 ljekarni, od kojih se dvije nalaze u Belom Manastiru, a po jedna u Čemincu, Dardi, Bilju, Kneževim Vinogradima i Zmajevcu .

Na području Baranje postoji „Dom za brigu o starijim osobama“ kapaciteta 186 osoba u državnom vlasništvu i privatni Dom za brigu o starijim i nemoćnima „Baranjsko sunce“ u Belom Manastiru, privatni Dom za starije osobe u Dardi, te Obiteljski dom Arka-dom za brigu o osobama sa poteškoćama i invaliditetom u Kneževim Vinogradima. Budući da na području Baranje sve više ostaje starijih domaćinstava jer mladi napuštaju područje u potrazi na zaposlenjem, ova četiri doma svojim kapacitetima ne zadovoljavaju potrebe potencijalnih korisnika. Zbog toga je potrebno povećati raspoložive kapacitete za smještaj i brigu o starijim osobama na području Baranje.

Valja napomenuti da na području Grada Belog Manastira postoji napuštena vojarna u vlasništvu države s dobrim objektima i potrebnom komunalnom infrastrukturom, koja bi se uz odgovarajuće rekonstrukcije mogla pretvoriti u poduzetnički inkubator ili dom za brigu o starijim i nemoćnim osobama. Također na području naselja Kneževo postoje vrijedne nekretnine koje su u vlasništvu Belje d.d., a nisu stavljene u funkciju. Navedene nekretnine bi se mogle pretvoriti u dom za zbrinjavanje starijih i nemoćnih osoba ili kao stacionar za pružanje usluga zdravstvenog turizma.

1.2. Gospodarske značajke područja

Najznačajniji prirodni potencijali područja Baranje jesu poljoprivredno zemljište (oranice, vinogradi i voćnjaci, livade i pašnjaci, močvare i trstici), šume i vodni resursi. Zbog visokog udjela oraničnih površina u ukupnoj strukturi površina jedinica lokalne samouprave, na prostoru Baranje ratarstvo je dominantna poljoprivredna djelatnost, uz koje se sve više razvija sektor vinogradarstva i voćarstva. Struktura zemljišta je prikazana u grafikonu.

Grafikon 1: Struktura zemljišta u Baranji (izvor podataka su prostorni planovi JLS)

Gospodarstvo Baranje oduvijek je usko vezano za PIK Belje. Postoji sintagma da „Baranja=Belje“ jer je sudbina Baranje kroz povijest uvijek bila određena stanjem na Belju. Pod utjecajem Belja razvile su se ostale djelatnosti, prometni sustav, te sustav naselja. Belje je osnovano 1697. godine i bilježi više od 300 godina neprekinutog postojanja. Naime, 24. prosinca 1697. godine car Leopold darovao je, po oslobođenju Baranje od Turaka, posjed princu Eugenu Savojskom koji ga je onda organizirao kao beljsko vlastelinstvo. Na području Baranje nove plodne površine dobivale su se krčenjem šuma, isušivanjem močvara i zaštitom od poplavnih voda. Beljski je posjed gospodarski, osobito uznapredovao početkom 19. stoljeća. Tada počinje intenzivno isušivanje močvara,

kopanje kanala, naseljavanje novih područja i stvaranje gospodarskih organizacijskih jedinica. Od tog je vremena pa do 1918. godine Beljski posjed bio među najnaprednijima u srednjoj Europi. U drugoj polovici 19. stoljeća nastaju nove gospodarske jedinice, a primarna proizvodnja preko industrijskih postrojenja prelazi u finalnu.

Do izbijanja agresije na Republiku Hrvatsku 1991. godine Belje je činilo 70% teritorijalnog prostora i gospodarskog potencijala Baranje jer je obrađivalo oko 35.000 ha oraničnih površina i zapošljavalo u ratarstvu i industrijskim pogonima 7.131 radnika. Tijekom ratnih zbivanja Baranja i Belje bili su zapušteni. Zapuštena su polja, obustavljeni mnogi industrijski pogoni, uništen je stočni fond, devastirane kuće. Belje je cijelo vrijeme Domovinskog rata djelovalo u progonstvu sa svojim privremenim sjedištem u Osijeku, s preko 3.500 radnika, ali sa samo 0,4 % spašene imovine, a imovina ostala u Baranji bila je prepuštena uništavanju i propadanju.

Završetkom ratnih zbivanja obnova Belja i područja Baranje provodila se sporo i teško zbog nedostatka potrebnih financijskih sredstava, tako da cijelo područje Baranje pripada skupini područja s težim uvjetima gospodarenja. Tijekom 2005. godine Belje je privatizirano i više nije državno dobro. Ulaskom koncerna Agrokor u Belje u travnju 2005. godine prošireno je područje djelovanja.

1.2.1. GLAVNE GOSPODARSKE DJELATNOSTI

Opća aktivnost gospodarstva na području Baranje je ispod prosjeka Republike Hrvatske. U razdoblju od 1991. godine opća stopa aktivnosti gospodarstva povećala se za 5,8 %, ali se apsolutni broj radno aktivnog stanovništva u Baranji smanjio za 1.621 osobu. Ovo pokazuje negativan trend koji se odražava na svakodnevni život stanovnika Baranje.

Glavne gospodarske djelatnosti na području Baranje podijeljene su u sektore:

1. poljoprivreda
2. industrija
3. pružanje usluga
4. kontinentalni i ruralni turizam

Poljoprivreda

Najznačajniji prirodni potencijal Baranje je kvalitetno, nezagađeno poljoprivredno zemljište i tradicija u poljoprivrednoj proizvodnji. Na području Baranje obrađuje se oko 55.000 ha poljoprivrednog zemljišta. Od toga oko 20.000 ha ili više od jedne trećine obrađuje tvrtka Belje. Značajne poljoprivredne površine obrađuje tvrtka Fermopromet d.o.o., Majške Međe, po veličini drugo poljoprivredno poduzeće u Baranji koje ima vlastitu proizvodnju ratarskih kultura na oko 2.300 ha i organiziranu proizvodnju sa kooperantima sa područja Baranje na 12.275 ha.

Na području Baranje postoje poljoprivredna poduzeća i obiteljska poljoprivredna gospodarstva koja trenutno obrađuju od 300 – 1.000 ha oraničnih površina i pripadaju skupini malih i srednjih poduzetnika. Među njima su Anabela d.o.o., PZ Topolje, PZ Naše selo, Saboprodukt d.o.o. i drugi. Ovi poduzetnici koriste svu suvremenu poljoprivrednu mehanizaciju koja je njihovo privatno vlasništvo i uglavnom imaju izgrađene vlastite kapacitete za skladištenje žitarica.

Osim navedenih velikih, srednjih i malih poljoprivrednih proizvođača, na području Baranje djeluje 2.489 obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava koji obrađuju u prosjeku od 5-10 ha oraničnih površina. Navedena poljoprivredna gospodarstva najčešće posjeduju minimalno potrebnu poljoprivrednu mehanizaciju za obradu zemlje koja je zastarjela i nemaju izgrađene kapacitete za skladištenje vlastitih proizvoda.

U strukturi poljoprivredne proizvodnje najviše su zastupljene klasične ratarske kulture, pšenica, ječam, kukuruz, šećerna repa, suncokret i soja. Dio ratarske proizvodnje finalizira se na području Baranje kroz proizvodnju sjemenske robe i brašna u pogonima Belja i proizvodnju stočne hrane na Belju i PZ Naše selo, dok se dio ratarskih proizvoda (šećerna repa, suncokret, ječam pivarski) prerađuje izvan područja Baranje što se negativno odražava na ukupne financijske rezultate jer primarna ratarska proizvodnja ostvaruje nisku dohodovnost.

Veliki problem za sve poljoprivredne proizvođače predstavljaju klimatske promjene i učestale suše posljednjih godina. Iako područje Baranje ima povoljnu hidrografsku strukturu i dobro je premreženo kanalskom mrežom, navodnjavanje ratarskih kultura koristi se samo na Belju u blizini Kopačkog rita i na području Općine Draž uz rukavac Dunava, jer je navodnjavanje ratarskih kultura izuzetno skup proces. Postojeću kanalsku mrežu trebalo bi revitalizirati kako bi se omogućilo i ostalim poljoprivrednim proizvođačima da koriste prirodne vodne resurse i na taj način smanje rizik od elementarnih nepogoda.

Slika 5. Beljski vinogradi

Zadugarstvo, kooperacija i drugi vidovi partnerskog udruživanja na području Baranje nisu dovoljno razvijeni. Postoje samo tri poljoprivredne zadruge PZ Naše selo koji ima organiziranu ratarsku i stočarsku proizvodnju sa svojim kooperantima, PZ Topolje koje ima

organiziranu samo ratarsku proizvodnju i PZ Rit koje ima organiziranu proizvodnju povrća, među kojom dominira proizvodnja paprike.

Područje Kopačeva u Općini Bilje poznato je kao najbolje prirodno stanište za proizvodnju paprike u Europi, zato ovaj prirodni potencijal treba iskoristiti i stvoriti brand „baranjske paprike“. Proizvodnja povrća u Baranji inače je najviše razvijena na području Općine Bilje. Blizina osječke tržnice omogućava malim proizvođačima povrća siguran plasman, a građanima Osijeka dnevno svježe povrće iz Baranje. Osim Općine Bilje proizvodnja povrća razvijena je i na području Općine Draž gdje se primjenjuju suvremeni tehnološki procesi hidroponske proizvodnje rajčice kao i ostalog povrća u sklopu poljoprivrednog obrta Stipe Filakova u Gajiću, jednog od najvećih proizvođača povrća u Republici Hrvatskoj.

Područje Baranje poznato je kao prirodno stanište koje svojim geomorfološkim i klimatskim uvjetima pogoduje uzgoju vinove loze. Tragovi o uzgoju vinove loze i proizvodnji vina na području Baranje postoje još iz rimskog doba. Po proizvodnji vina povijesno je poznato „Zlatno brdo“ na Banskoj kosi na području Općine Popovac, nazvano u vrijeme austrougarske vladavine „Goldberg „. Naziv „Goldberg“ koristi se u marketinške svrhe u proizvodnji čuvenih beljskih vina. Prirodne pogodnosti za uzgoj vinove loze i drugog voća na Banskoj kosi i povijesna tradicija u proizvodnji vina na brdu „Goldberg“ također predstavljaju potencijal za zaštitu proizvoda, vina i voćnih rakija pod imenom „Goldberg“.

Uzgoj vinove loze najviše je razvijen na području Općine Kneževi Vinogradi. Najveću površinu zasađenu vinogradima ima Belje (oko 520 ha). Veće površine pod nasadima vinograda imaju proizvođači poznatih baranjskih vina, Vinarija Josić, OPG Kolar, Vinarija Gerstmajer, Vinarija Gregurek, Vinarija Kalazić i drugi. U tijeku je izgradnja i uređenje vinskog muzeja u Zmajevcu u sklopu projekta Wine tour koji će podići razinu vinskog turizma na području Baranje.

U novije vrijeme na području Banske kose sve se više razvija voćarska proizvodnja, posebno uzgoj jabuke, breskve i marelice. Najveće nasade jabuke, breskve i marelice ima poduzeće Baranjski voćnjaci d.o.o.. Nasadi voćnjaka se nalaze na području Općine Kneževi Vinogradi i Općine Draž. Baranjski voćnjaci d.o.o. započeli su izgradnju objekta za skladištenje i čuvanje voća u poslovnoj zoni u Kneževim Vinogradima.

Voćarska proizvodnja razvijena je i na području općina Čiminac i Darda, gdje ima više suvremenih nasada jabuke i kapaciteta za skladištenje i čuvanje voća, a također su u planu i kapaciteti za preradu voća. Među najvećim proizvođačima jabuka na području Baranje su Baretid d.o.o. i OPG Bašić .

Posljednjih godina na području Baranje primjetan je trend postupnog smanjenja stočarske proizvodnje, posebno među malim proizvođačima. Napuštanje stočarske proizvodnje posljedica je nedovoljno uređenih poljoprivrednih politika u Republici Hrvatskoj kao i napuštanja kooperativne stočarske proizvodnje s malim proizvođačima od strane poljoprivrednih zadruga i prerađivača mesa. Tu je izuzetak Općina Jagodnjak u kojoj se povećao broj obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava koja se bave uzgojem mliječnih krava i proizvodnjom mlijeka (43 OPG-a na području Općine Jagodnjak bavi se proizvodnjom mlijeka), kao i PZ Naše selo koje je jedino zadržalo uzgoj svinja sa kooperantima na području Baranje.

Od 1990. godine na području Baranje primjetan je trend smanjenja broja poljoprivrednika zbog nepovoljne starosne strukture među poljoprivrednicima (uglavnom je riječ o starijim osobama koje ne žele prodati poljoprivredno zemljište i najčešće zemljište daju u zakup).

Kao dodatni problem pojavljuje se nedostatak odgovarajućeg obrazovanja među poljoprivrednicima, pa je potrebno uložiti znatne napore u njihovo dodatno obrazovanje i upoznavanje sa uvjetima proizvodnje i zakonskom regulativom u zemljama EU. U procesu prilagodbe uvjetima poslovanja poljoprivrednika sa zemljama EU, problem predstavlja i veliki broj nelegaliziranih gospodarskih objekata. Očekuje se da će provođenjem postupka legalizacije gospodarskih objekata na području RH ovaj problem biti ublažen.

Industrijska proizvodnja

Industrijska proizvodnja na području Baranje, pretežito se nalazi u vlasništvu Belje d.d. Popis značajnijih industrijskih pogona Belje d.d. i ostalih pravnih osoba po jedinicama lokalne samouprave prikazan je u tablici.

Tablica 2: Industrijska proizvodnja na području LAG Baranja

Rb	Jedinica lokalne samoprave	Belje d.d.	Ostali
1.	Grad Beli Manastir	Tvornica mliječnih proizvoda, "Baranjka" pogon za mesne prerađevine, Mlin i silosi,	Starco d.o.o. Manastir-tex d.o.o. Eko.vrelo d.o.o Eco-cortec d.o.o. Vojtek d.o.o. Matica-modicus d.o.o
2.	Općina Bilje		Pestrid d.o.o.
3.	Općina Čeminac		Baretid d.o.o.
4.	Općina Darda	Tvornica stočne hrane	Prerada drveta, Eko-gradnja d.o.o.
5.	Općina Draž		Masterplast d.o.o.
6.	Općina Jagodnjak		PZ Naše selo
7.	Općina Kn. Vinogradi	Vinarija "Beljski podrumi"	Bor-plastika d.o.o.
8.	Općina Petlovac		
9.	Općina Popovac		Tvornica opreme i strojeva Kneževo d.o.o.

IZVOR: JLS

Podaci iz tablice pokazuju da je industrijska proizvodnja u Baranji skoncentrirana na područje grada Belog Manastira, Darde, Kn. Vinograda i Popovca. U općinama Bilje, Draž, Jagodnjak i Petlovac nema značajnijih industrijskih pogona i to su pretežito poljoprivredna područja.

Potencijale za razvoj industrijske proizvodnje predstavljaju tri poslovne u zone Belom Manastiru, poslovna zona u Dardi smještena uz koridor Vc, poslovna zona u Kneževim Vinogradima, koje već imaju djelomično riješenu infrastrukturu, kao i druge manje poslovne zone na području općina Bilje, Čeminac i Draž.

Pružanje usluga

Na području Baranje osim Belja d.d. nema značajnijih pružatelja usluga u gospodarstvu. Važno je pak spomenuti tri poduzeća koja djeluju u sastavu Belja d.d. i to Remont u Belom Manastiru, Beljetrans u Dardi te Vinski podrum u Kneževim Vinogradima, koji ujedno predstavlja i značajan turistički potencijal. Od ostalih pružatelja usluga dvije su stanice za tehnički pregled vozila u Belom Manastiru i Dardi. Na području Baranje postoji razgranata maloprodajna mreža i u svim većim naseljima postoje trgovine u kojima stanovnici mogu kupiti potrebne namirnice, dok u Belom Manastiru postoje veći trgovački centri. Komunalnim uslugama na području Baranje bave se poduzeća u vlasništvu jedinica lokalne samouprave.

Turizam

Na području Baranje primjetan je trend povećanja broja fizičkih i pravnih osoba koje se odlučuju na pružanje usluga u turizmu. Pružanjem turističkih usluga ističu se Javna ustanova park prirode „Kopački rit“ koja čini okosnicu turizma u Baranji. Naslonjeni na Javnu ustanovu Kopački rit u naselju Bilje podignuto je više smještajnih kapaciteta koji se bave uslugama kontinentalnog i ruralnog turizma. U općini Kneževi Vinogradi svojom prepoznatljivošću ističe se etno selo Karanac i vinske ceste u Zmajevcu i Suzi. Područje Baranje dobro je pokriveno cestovnom infrastrukturom što je značajna prednost za pružanje turističkih usluga. U posljednje vrijeme povećava se broj vinskih cesta u naseljima u kojima se pružaju usluge seoskog i ruralnog turizma kroz preradu grožđa i kušaonice vina. U ostalim jedinicama lokalne samouprave javljaju se početni oblici pružanja usluga u ruralnom turizmu i sve je više obiteljskih gospodarstava koje proširuju svoju djelatnost pružanjem usluga smještaja i turizma.

Osobito značajan iskorak u pružanju turističkih usluga u posljednje vrijeme napravilo je Belje d.d. izgradnjom vinske ceste dugačke 12 km kroz vinograde s južne strane Banske kose, te rekonstrukcijom turističkih objekata Kormoran u Općini Bilje i vinskog podruma u Kneževim Vinogradima.

Na području Baranje djeluju tri turističke zajednice i to: Turistička zajednica Baranje koja pokriva turističku ponudu grada Belog Manastira, općina Kneževi Vinogradi, Darda, Čeminac, Petlovac i Popovac, te Turistička zajednica Bilje i Turistička zajednica Draž.

Turistička infrastruktura na području Baranje nije dovoljno razvijena. Na području Baranje postoje izgrađene biciklističke staze u općini Bilje i u Općini Kneževi Vinogradi. Nedostaju biciklističke staze koje povezuju Baranju sa susjednim državama, Mađarskom i Srbijom. Vinske ceste izgrađene su u Općini Kneževi Vinogradi i gradu Belom Manastiru. Potrebno je izgraditi vinske ceste u Općinama Draž i Popovac, te vinski muzej i vinski hotel.

Područje Baranje bogato je vodnim resursima, počevši od rijeke Dunav i Drava koje svojim rukavcima uz jezero Sakadaš u Kopačevu, Đola u Dardi i Repnjak u Baranjskom Petrovom selu pružaju mogućnosti za razvoj turizma kao i nautičkog kontinentalnog turizma .

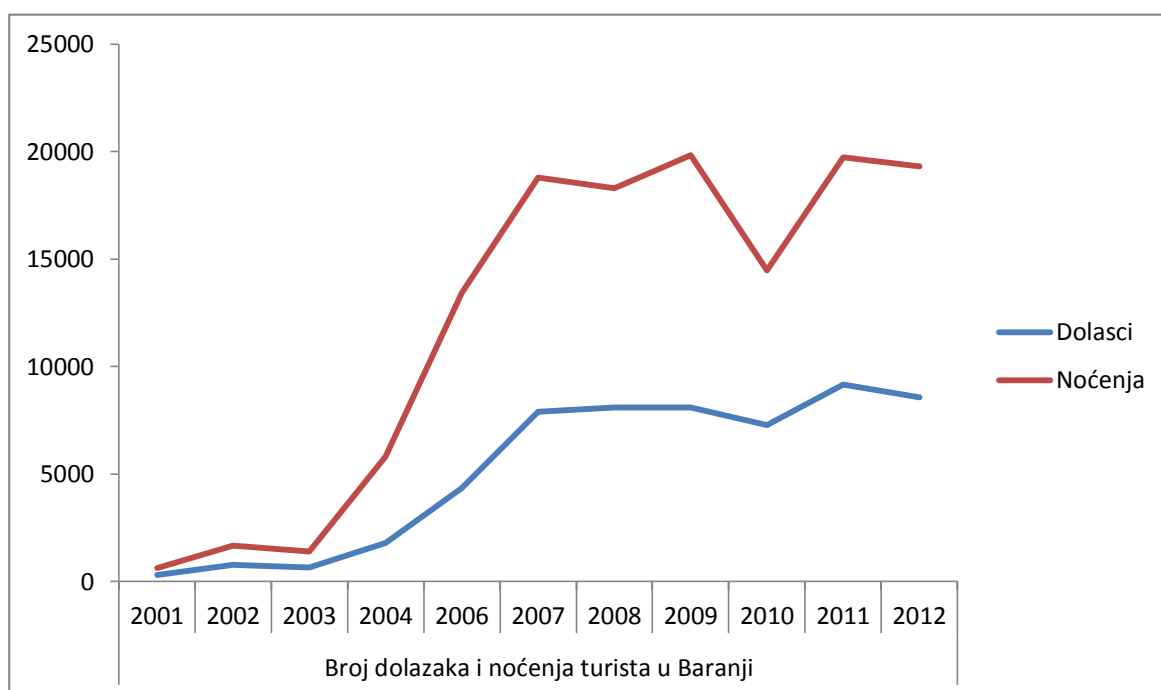
Ribolovni turizam na području Baranje je slabo razvijen u odnosu na mogućnosti i vodne resurse kojima raspolaže Baranja. Sportski i zdravstveni turizam nisu razvijeni i u ovom području javljaju se značajne mogućnosti za proširenje ponude.

Na području Baranje postoji nekoliko lovišta u vlasništvu Hrvatskih šuma, te privatnih lovišta koja su dana u koncesiju fizičkim i pravnim osobama. U svakoj jedinici lokalne

samouprave djeluju lovačka društva čija je osnovna zadaća briga o životinjskom svijetu na područjima izvan lovišta u vlasništvu hrvatskih šuma. Svojom vrijednosti, na području Baranje ističe se lovište Tikveš koje se može pretvoriti u poželjnu destinaciju elitnog lovnog turizma s obzirom na svoje smještajne potencijale i stanište u svijetu poznatog baranjskog jelena.

Za razvoj kontinentalnog i destinacijskog turizma neophodno je uložiti dodatne napore na osnivanju partnerstva, standardizaciji ponude, zajedničkom nastupu na tržištu, te marketingu i drugim aktivnostima koje će dovesti do prepoznatljivosti Baranje kao turističke destinacije.

Trend razvoja turizma na području Baranje posljednjih 10 godina prikazan je u grafikonu.

Grafikon 2: Broj dolazaka i noćenja turista u Baranji (izvor podataka ŽTZ)

1.2.2. STANJE GOSPODARSTVA

Uvid u indeks razvijenosti pokazuje da područje Baranje u društveno-gospodarskom smislu zaostaje i sporije se razvija u odnosu na prosjek RH. Analiza kretanja stanovništva pokazuje na probleme s kretanjem stanovništva, njegovom dobnom strukturom, aktivnošću i obrazovnom razinom. Stanovništvo Baranje je glavni razvojni resurs, ali je ono istodobno i izvor brige u razvoju gospodarstva jer je za njega u svijetu naglih promjena potrebno osigurati nova radna mjesta koja donose višu stopu dodane vrijednosti, a to je moguće samo u poduzetnički dinamičnom okruženju koje osigurava održivu ekonomsku budućnost.

Analize koje slijede utemeljene su prvenstveno na podacima Financijske agencije- FINA o tzv. živim poduzećima, tj. aktivnim pravnim osobama.

Tablica 3: Struktura gospodarskih subjekata prema pravnom statusu 30.09.2012.

R/b	Jedinica lokalne samouprave	OPG	Obrt	Trgovačko društvo	UKUPNO
1.	Grad Beli Manastir	309	133	121	563
2.	Općina Bilje	291	73	62	426
3.	Općina Čeminac	209	30	24	263
4.	Općina Darda	296	74	68	438
5.	Općina Draž	313	29	29	371
6.	Općina Jagodnjak	309	11	12	332
7.	Općina Kn. Vinogradi	393	72	46	511
8.	Općina Petlovac	225	23	10	258
9.	Općina Popovac	144	13	7	164
	UKUPNO:	2.489	458	379	3.326

IZVOR PODATAKA: FINA, APPRRR, Hrvatska obrtnička komora

Podaci iz tablice pokazuju da je na području Baranje 30. 09. 2012. godine poslovalo 3.326 gospodarskih subjekata od čega 2.489 obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava, 458 obrta i 379 aktivnih trgovačkih društava.

Na području Baranje u velike poduzetnike može se razvrstati jedino Belje d.d. koje je 30.09.2012. godine zapošljavalo 1.798 zaposlenika. U posljednjih 5-6 godina, nakon ulaska Belja u sustav koncerna Agrokor, ovo poduzeće je intenzivno povećavalo svoju dugotrajnu imovinu ulaganjima u izgradnju i rekonstrukciju farmi za tov svinja, farmi za muzne krave i farmi za tov junadi, te ulaganje u rekonstrukciju proizvodnih pogona Tvornice mliječnih proizvoda u Belom Manastiru, Pogona za preradu suhomesnatih proizvoda "Baranjka" u Belom Manastiru, Mlina i silosa za žitarice u Belom Manastiru, Pogona Remonta u Belom Manastiru, Tvornicu stočne hrane u Dardi i izgradnju nove vinarije u općini Kneževi Vinogradi. Zbog posljedica svjetske ekonomske i financijske krize tijekom 2011. godine Belje je smanjilo broj zaposlenih osoba.

Najveći broj srednjih poduzetnika nalazi se na području Grada Belog Manastira. To su poduzeća: Starco d.o.o. koje zapošljava 107 zaposlenika, Manastir-Teks d.o.o. (87 zaposlenika), Baranjski vodovod d.o.o. (56 zaposlenika) i Progres d.d. (83 zaposlenika) nad kojim je u međuvremenu pokrenut stečajni postupak.

Na području Općine Darda registrirana su dva trgovačka društva srednje veličine: Eko gradnja d.o.o. (123 zaposlenika) i Prerada drveta (67 zaposlenika). Na području Općine Kneževi Vinogradi posluje poduzeće Baranjski voćnjaci d.o.o. koje zapošljava 88 zaposlenika i gradi u poslovnoj zoni hladnjaču za voće. Na području Općine Petlovac djeluje poduzeće Fermopromet d.o.o. iz Novog Bezdana, koje je 30. 09. 2012. godine zapošljavalo 58 zaposlenika.

Najveći broj poduzetnika u Baranji ipak pripada u kategoriju malih poduzetnika koji su 30.09.2012. godine zapošljavali 2.280 zaposlenika. Riječ je o 370 poduzeća koja u prosjeku zapošljavaju 6,1 osobu i nemaju dovoljno vlastitog kapitala, a bave se uglavnom pružanjem usluga, poljoprivredom i manjim dijelom proizvodnjom izvan sektora poljoprivrede.

Trgovačka društva na području Baranje 30. 09. 2012. godine zapošljavala su ukupno 4.640 zaposlenika što čini 11,8 posto ukupnog broja stanovnika.

Aktivnim mjerama potrebno je osnažiti poduzetništvo na području Baranje da se poveća broj poduzetnika koji će se orijentirati na proizvode i usluge izvan sektora poljoprivrede kako bi se diverzificirala ponuda.

1.2.3. TRŽIŠTE RADNE SNAGE

Znanstvena istraživanja utvrdila su da funkcija rada nije ravnomjerno raspoređena u Baranji i da je tržište rada oslabljeno.¹⁵ Funkcija rada jače je koncentrirana u gradu Belom Manastiru i općinskim središtima, zbog lokacijskih prednosti, prometne dostupnosti i općinskog monocentrizma. Gotovo trećina radnih mjesta je u Gradu Belom Manastiru kao administrativnom središtu mikroregije.

Ruralne općine karakterizira mala ponuda radnih mjesta. Zbog jače funkcije rada, naselja s izrazitijim urbanim obilježjima imigracijom vitalnijeg stanovništva (radnog kontingenta) bilježe rast. Belje je distribucijom svojih poslovnih jedinica pridonijelo razvoju centralne mreže naselja. Međutim, uvođenjem u radne procese sve snažnije poljoprivredne mehanizacije i industrijske tehnike, potreba Belja za radnom snagom se kontinuirano smanjuje, a to se negativno održava na stopu zaposlenosti.

Model manjih i srednjih poduzeća pridonio bi održivom gospodarskom razvoju, dinamičnosti gospodarstva i zapošljavanju lokalnog stanovništva. Beli Manastir i Darda su vodeći centri rada u Baranji. Posljedica je to njihovog položaja, urbanog karaktera, industrijalizacije te koncentracije tercijarnih i kvartarnih djelatnosti. Funkcija rada osnovni je nositelj preobrazbe prostora. U novije vrijeme česta je gradnja poslovno-industrijskih zona i pogona na rubovima naselja (Beli Manastir, Darda, Čeminac, Kneževi Vinogradi, Bilje).

Značajan je i utjecaj Osijeka na brži razvoj funkcije rada baranjskih naselja koja su čvršće povezana s njime. Funkcionalnom preorijentacijom radnog stanovništva i nepovoljnom strukturom poljoprivredne djelatnosti, u ruralnim općinama dolazi do depopulacije. Općina Petlovac bilježi najmanji broj radnih mjesta. Općina je geografski smještena vrlo blizu Belog Manastira i većina stanovništva poslovno gravitira Gradu Belom Manastiru.

Nezaposlenost je veliki problem koji generira brojne ekonomske, psihološke i društvene troškove koji imaju nepovoljan dugoročni karakter. Ekonomski troškovi vežu se uz smanjenje efikasnosti stanovništva na određenom području što dovodi do gubitka dohotka i nepovoljno se odražava na proračun jedinica lokalne samouprave. Psihološki troškovi odnose se primarno na nezaposlene osobe i njihove obitelji. Društveni troškovi nezaposlenosti posljedica su ekonomskih i psiholoških troškova. Ti troškovi se izražavaju kroz povećanje izloženosti siromaštvu zajednice, povećanju nasilja i kriminala u zajednici, te dovode do percepcije javne nesigurnosti, emigracijskih procesa i sličnih dugotrajno nepovoljnih trendova u zajednici. Stanje nezaposlenosti na području Baranje na dan 30.09.2012. godine prikazano je u tablicama.

¹⁵ Žutinić, Đ; Kovačić D: Percepcija kvalitete življenja i namjere o odlasku iz ruralnih sredina, Sociološka istraživanja br. 105-106, Zagreb, 2008, str. 139

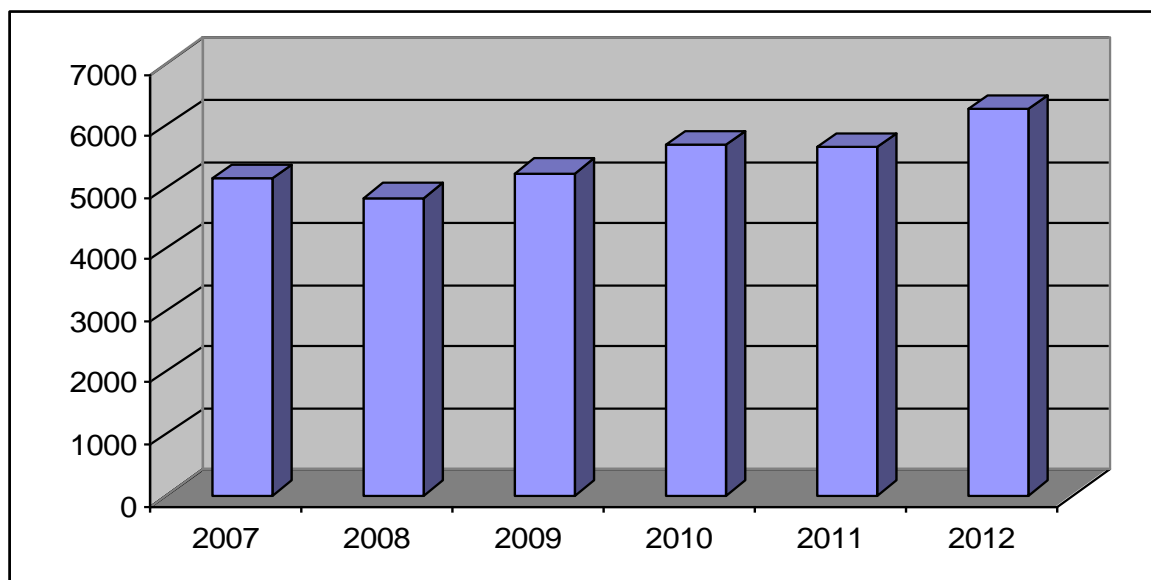
Tablica 4: Stanje nezaposlenosti 30.09.2012.

R/b	Opis	30.09.2012.	30.09.2011.	Indeks
1.	Nezaposlene osobe	6.269	5.553	113,0
2.	Prvi puta traže zaposlenje	1.071	989	108,3
3.	Novoprijavljeni	666	1.035	64,3
4.	Zaposleni s evidencije	163	336	48,5
5.	Brisani iz evidencije	126	158	76,7
6.	Prijavljene potrebe za radnicima	320	268	119,4
7.	Realizirane potrebe za radnicima	140	506	27,7

IZVOR PODATAKA: HRVATSKI ZAVOD ZA ZAPOSŁJAVANJE, BILTEN, BR. 10/XXI

Među nezaposlenima prevladavaju žene (54%), te osobe s nižim kvalifikacijama obrazovanja, a među njima mlade osobe do 30 godine života i osobe starije od 50 godina života što je poseban problem jer takve osobe prati dugotrajna nezaposlenost i teško se uključuju u tržište rada.

Kretanje nezaposlenosti na području Baranje u razdoblju od 2007. do 2011. godine prikazano je grafikonom.

Grafikon 3: Prikaz kretanja nezaposlenosti u razdoblju 2007. do 2011.godine

Podaci iz grafikona pokazuju rast nezaposlenosti na području Baranje u razdoblju od 2007. do 2012. godine što je vezano uz ekonomsku i financijsku krizu u svijetu koja se odražava i na ruralno područje Baranje.

1.3. Demografske i socijalne značajke područja

1.3.1. BROJ I GUSTOĆA STANOVNIŠTVA

Na području Baranje, prema popisu iz 2011. godine, živi 39.261 stanovnik na površini od 1.149 km². Prosječna gustoća stanovništva na području Baranje je 34 stanovnika/km² i po tome područje Baranje pripada u izrazito ruralna područja.

Tablica 5: Broj i gustoća stanovništva 2011. godina

R/b	Jedinica lokalne samouprave	Broj stanovnika	Površina km ²	Gustoća stan./km ²
1.	Grad Beli Manastir	10.068	62,73	160
2.	Općina Bilje	5.642	276,66	20
3.	Općina Čeminac	2.909	61,72	47
4.	Općina Darda	6.809	94,50	74
5.	Općina Draž	2.707	147,01	19
6.	Općina Jagodnjak	2.023	102,35	20
7.	Općina Kn. Vinogradi	4.614	248,48	18
8.	Općina Petlovac	2.405	93,80	26
9.	Općina Popovac	2.084	61,90	34
	UKUPNO:	39.261	1149,00	34

Izvor podataka: DZS i prostorni planovi JLS

Najveći broj stanovnika na području Baranje živi u gradu Belom Manastiru (10.068), koji ima najveću gustoću naseljenosti (160 stanovnika na km²). Najmanji broj stanovnika ima općina Jagodnjak (2.023 stanovnika), dok je najmanja gustoća naseljenosti u općinama Kneževi Vinogradi (18), Draž (19) te Bilje i Jagodnjak (20). Područje Baranje je multikulturalno područje na kojem prema posljednjem popisu stanovništva živi najviše Hrvata (58,7%), Srba (19,1%), Mađara (14,6 %) i drugih (7,7%) što se može vidjeti iz tablica u prilogu ove strategije.

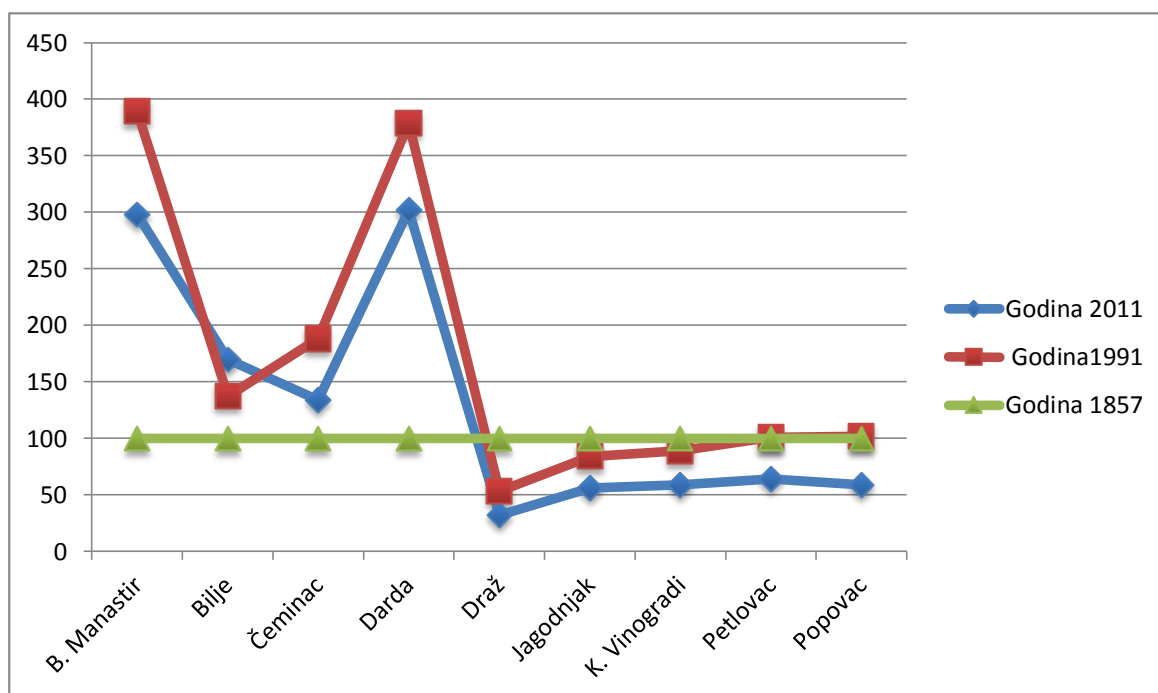
1.3.2. DEMOGRAFSKA KRETANJA

Demografska kretanja na području Baranje odvijala su se različitim intenzitetom što se odrazilo na strukturne promjene u demografskom, gospodarskom razvoju i sustavu naselja, a odražava se u indeksu razvijenosti pojedinih jedinica lokalne samouprave. Stanovništvo ima temeljnu ulogu u socijalno-geografskoj preobrazbi određenog područja. U demografskom razvoju Baranje izdvajaju se dvije osnovne etape: prva, od sredine 19. stoljeća do sedamdesetih godina 20. stoljeća, koju karakterizira opći porast broja stanovnika, i druga, od početka 1970-ih do danas koja je obilježena manje ili više izrazitom depopulacijom. Ovisno o intenzitetu depopulacije, u ovoj drugoj etapi moguće je izdvojiti dvije podetape: 1971. - 1991. s blagim demografskim padom i 1991. - 2011. s intenzivnom depopulacijom.

U prvoj etapi demografskog razvoja Baranje koje traje od 1857. do početka 1970. godine generalno bilježi rast broja stanovnika. To je rezultat stalnog useljavanja iz agrarno prenaseljenih područja Hrvatske prije Drugog svjetskog rata na područje Baranje. Nakon

Drugog svjetskog rata uslijedilo je novo razdoblje useljavanja i kolonizacija Baranje. U drugoj etapi demografskog razvoja dolazi do depopulacije uvjetovane društvenim i ekonomskim uzrocima.

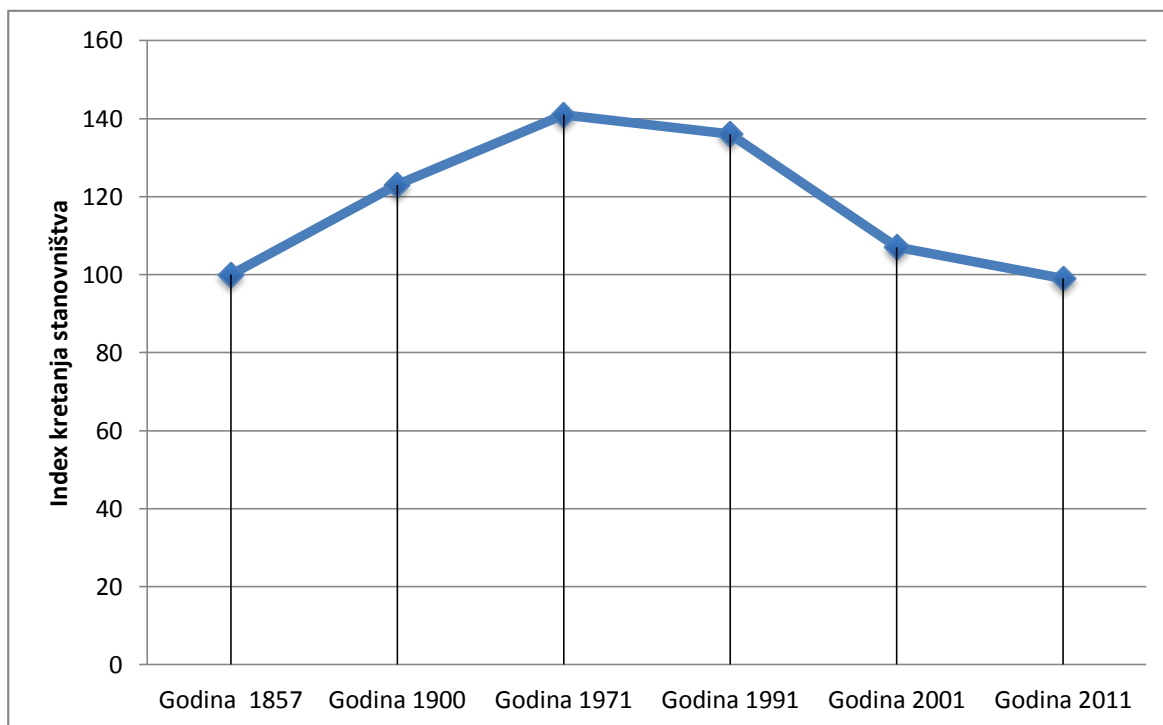
Do 1991. godine polarizirani razvoj naselja, potaknut industrijalizacijom, uzrokovao je iseljavanje baranjskog stanovništva u veće centre. Nakon 1991. godine, uznapredovali proces iseljavanja, kao rezultat ratnih zbivanja tijekom prve polovice tog desetljeća, intenzivirao je proces starenja. To se neposredno odrazilo u pojačanom prirodnom padu - denatalitetu, a posljedično u nastavku depopulacije i u posljednjem međupopisnom razdoblju, 2001-2011. Indeks kretanja stanovništva pokazuje izrazite razlike u smjeru i intenzitetu kretanja broja stanovnika između pojedinih jedinica lokalne samouprave što je prikazano grafikonom.

Grafikon 4: Index kretanja stanovništva od 1857. do 2011. godine (Izvor podataka: Šašlin, P: Demografski razvoj Baranje, Hrvatski geografski glasnik, br. 67, Zagreb, 2005.)

Pozitivnom dinamikom od početka 1990-ih godina izdvajaju Grad Beli Manastir i općine uz državnu cestu Osijek – Beli Manastir, a negativnom dinamikom se izdvajaju izrazito ruralne općine, pri čemu se kao negativni pol posebno ističe na krajnjem sjeveroistoku regije izdvojena, odnosno rubno smještena općina Draž. Iskazani kontinuirani demografski porast Grada Belog Manastira odraz je relativne razvijenosti njegove funkcije rada i uslužnih djelatnosti kao područnog središta. Za razliku od toga, dinamičan demografski rast ruralnih općina, prije svega Darde, a potom Čeminca i Bilja, posljedica je njihove blizine i povoljne prometne dostupnosti centara rada, prvenstveno Osijeka. S druge pak strane, rubni položaj u odnosu na grad Osijek, kao glavno životno žarište šireg područja Županije, odnosno udaljenost od glavne cestovne prometnice, istovremeno su i temeljni razlozi depopulacije izrazito ruralnih općina.

Ukupno gledano Baranja u razdoblju od 1857. godine bilježi kontinuirani rast (1971. index od 141) da bi posljednjih desetljeća, a posebice nakon 1991. godine uslijedio drastičan pad koji se nastavio sve do danas (2011 zabilježen index 99) i time se populacija spustila ispod početne granice iz 1857. godine.

Grafikon 5: Kretanje stanovništva za ukupno područje Baranje od 1857. do 2011. godine (Izvor podataka: Šašlin, P: Demografski razvoj Baranje, Hrvatski geografski glasnik, br. 67, Zagreb, 2005.)

1.3.3. OBRAZOVNA STRUKTURA STANOVNIŠTVA

Jedan od ključnih čimbenika za uspješnost društveno-ekonomskog razvoja određenog područja je odgovarajuće obrazovana radna snaga koja je spremna na cijeloživotno učenje. Obrazovna struktura stanovništva kritičan je čimbenik u stvaranju i održavanju dinamičkog poduzetničkog okruženja i ključni element u izgradnji lokalne konkurentnosti.

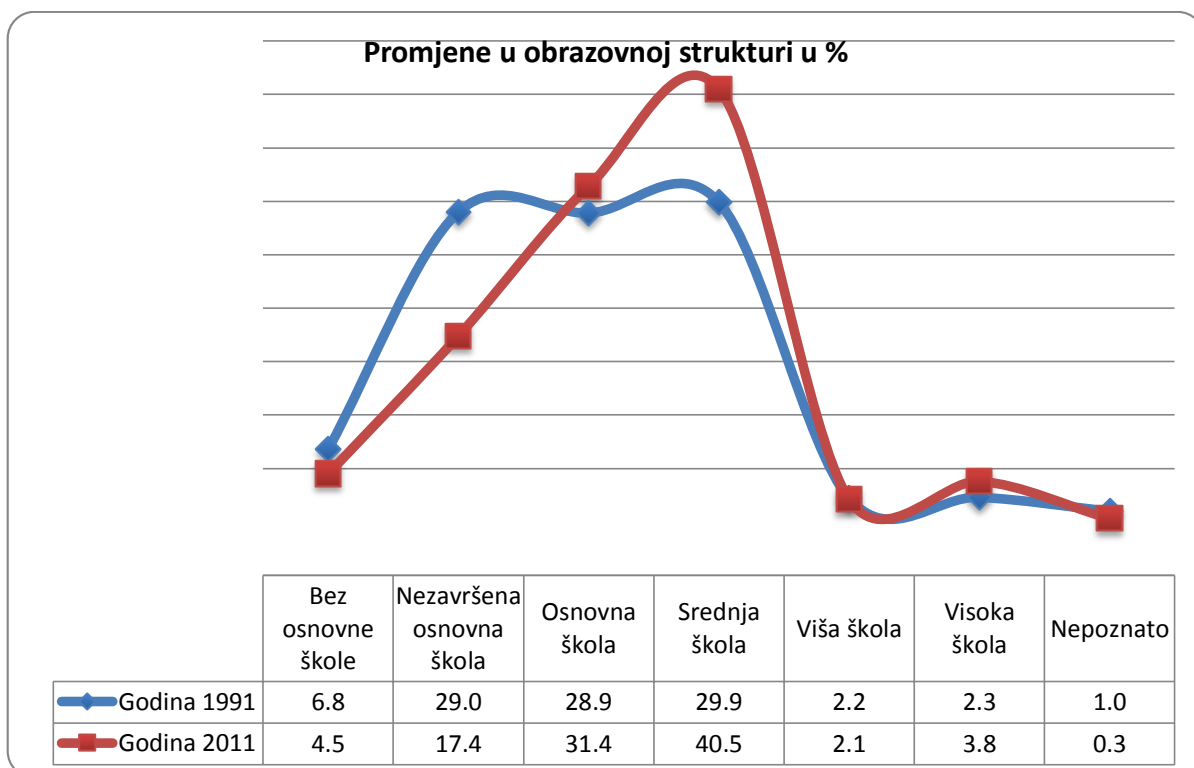
Ako pratimo promjene u obrazovnoj strukturi stanovništva u deset godina prije i nakon rata (1991. do 2001. godine) zamjetan je porast indeksa osoba koje imaju završenu visoku stručnu spremu s 2,3 na 3,8, a značajno se smanjio indeks osoba koje nemaju završenu osnovnu školu.

Na području Baranje je tradicionalno prisutna pojava odlaska visoko stručnih osoba zbog blizine i privlačnosti makroregionalnog središta Osijeka, a dodatno je potaknut vanjskim faktorima, ratom i okupacijom.¹⁶ U skladu sa svojim urbanim karakteristikama, Grad Beli Manastir ima najpovoljniju obrazovnu strukturu (6,8% visokoobrazovanih, 3,4% nepismenih). Ruralne općine imaju nepovoljniju obrazovnu strukturu. Postoje razlike na

¹⁶ Šašlin, P: Demografski razvoj Baranje, Hrvatski geografski glasnik, br. 67, Zagreb, 2005, str. 74

razini ruralnih općina u stupnju obrazovanja. Najnepovoljniju strukturu ima općina Jagodnjak, s najvišim udjelom nepismenih (8,1%). Općina Bilje ima najpovoljniju obrazovnu strukturu među općinama na području Baranje.

Razlike na razini jedinica lokalne samouprave posljedica su povijesnih okolnosti i tradicionalnih obilježja skupina doseljenog stanovništva. Udjeli stanovništva sa završenom osnovnom i srednjom školom su visoki, što je posljedica funkcionalne usmjerenosti stanovništva na primarne djelatnosti zbog agrarnosti ovog područja.

Grafikon 6: Promjene u obrazovnoj strukturi stanovništva od 1991. do 2001. godine
Izvor podataka: Šašlin, P: Demografski razvoj Baranje, Hrvatski geografski glasnik, br. 67, Zagreb, 2005.)

1.3.4. STANJE ŠKOLSTVA I KULTURE

Za stvaranje obrazovane radne snage potrebno je osigurati odgovarajuću strukturu školstva. To je osobito značajno u suvremenim uvjetima rada kada se traži sve veći broj zaposlenika s određenim specijalizacijama i kada se u radne procese uključuje sve veći broj žena. Uključivanje većeg broja žena u radne procese traži i mogućnost smještaja djece u dječje vrtiće. Na području Baranje trenutno radi 8 osnovnih i 7 područnih dječjih vrtića u kojima je smješteno 515 djece. Analize pokazuju kako nedostaju dječji vrtići u naseljima s većim brojem stanovnika kao što su grad Beli Manastir, Bilje i Darda, dok u naseljima s manjim brojem stanovnika postoje dječji vrtići koji nisu dovoljno iskorišteni.

Na području Baranje dobro je razvijena mreža osnovnoškolskih ustanova i ima 11 matičnih škola i 21 područna škola koje pohađa ukupno 3.478 učenika. Među osnovnim školama su dvije osnovne škole koje održavaju nastavu na mađarskom jeziku, Osnovna

škola u Zmajevacu i Osnovna škola u Lugu. Problem je što nekoliko osnovnih škola na području Baranje nema zatvorenu sportsku dvoranu za odvijanje nastave tjelesnog odgoja u razdobljima hladnijeg vremena, a neke područne škole nemaju izgrađene vanjske sportske terene uz školu.

Na području Baranje, u gradu Belom Manastiru djeluju tri srednje škole. To su Gimnazija Beli Manastir koju pohađa 150 učenika, Prva srednja škola koju pohađa 360 učenika i Druga srednja škola koju pohađa 490 učenika. To je ukupno 1000 učenika jer se veći broj djece s područja Baranje, osobito s područja koja su bliža gradu Osijeku odlučuje za nastavak srednjoškolskog obrazovanja u Osijeku.

Na području Baranje nema visokoškolskih ustanova. Blizina grada Osijeka i dobra prometna povezanost područja Baranje s Osijekom pruža mogućnost mladim osobama da nastave svoje obrazovanje na visokoškolskim ustanovama u Osijeku (Poljoprivredni fakultet, Prehrambeno-tehnološki fakultet, Elektrotehnički fakultet, Ekonomski fakultet, Pravni fakultet, Filozofski fakultet), te u drugim gradovima Republike Hrvatske.

Obrazovne institucije koje omogućuju dodatno školovanje i školovanje za prekvalifikaciju, kao i školovanje starijih osoba su Pučko otvoreno učilište Baranyai Julia i Druga srednja škola u Belom Manastiru.

1.3.5. PODRUČJA S TEŽIM UVJETIMA GOSPODARENJA

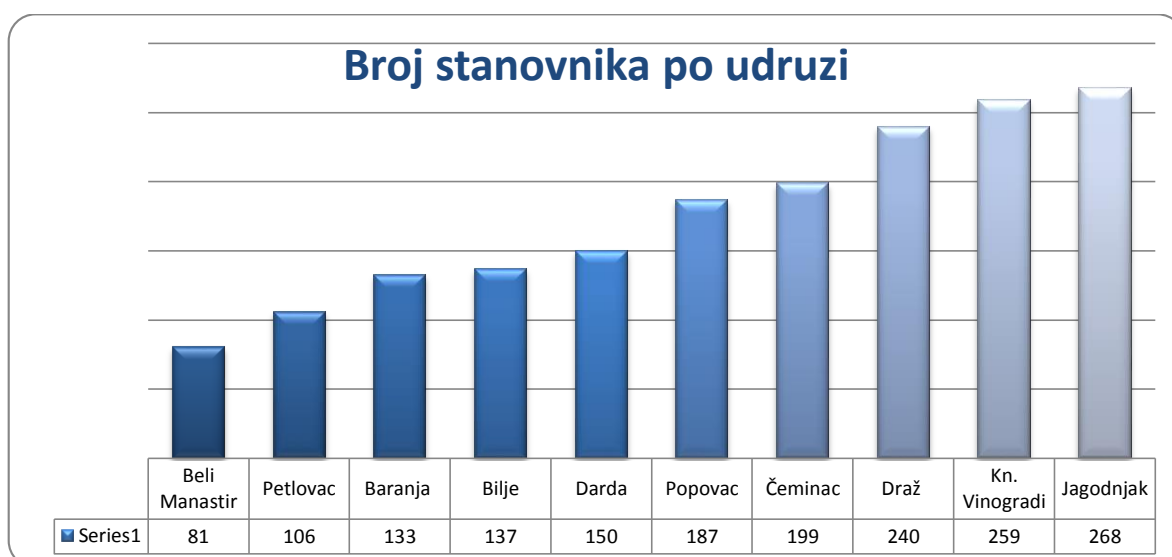
Jedno od specifičnosti prostora LAG Baranja je to što cijelo područje ima status područja od posebne državne skrbi (PDS) i to I kategorije. Takvim područjem odredio ih je Zakon o područjima posebne državne skrbi (NN 26/03-pročišćeni tekst).

Zakon o područjima posebne državne skrbi (NN 26/03) predviđa mjere za ubrzanje gospodarskog razvoja i olakšice za stanovnike na tim područjima kako bi se potaknulo naseljavanje tih područja. Mjere nisu dostatne da se riješe svi problemi koji se javljaju na tim područjima te PDS i dalje zaostaju za prosjekom RH. Posebni režim povlastica i olakšica koji vrijede na područjima od posebne državne skrbi vrijedit će samo do ulaska RH među članice EU, a područja od posebne državne skrbi bit će zamijenjena u potpomognuta područja s težim uvjetima gospodarenja. Potpomognuta područja definiraju se na razini jedinica područne (regionalne) i lokalne samouprave. Prema Zakonu o regionalnom razvoju (NN 153/09), potpomognuta područja obuhvaćaju jedinice lokalne samouprave koja prema indeksu razvijenosti zaostaju za više od 25 % za nacionalnim prosjekom.

Najniži indeks razvijenosti na području Baranje ima Općina Jagodnjak koja je razvrstana u I. kategoriju potpomognutih područja, dok Grad Beli Manastir i Općina Bilje imaju indeks razvijenosti veći od 75 % prosjeka RH i razvrstani su u III. kategoriju i ne pripadaju skupini potpomognutih područja. Općine Čeminac, Darda, Draž, Kn. Vinogradi, Petlovac, Popovac razvrstane su u II. kategoriju potpomognutih područja.

1.3.6. CIVILNO DRUŠTVO

Jedan od ključnih razvojnih resursa Baranje svakako je raznovrstan i dobro razvijen civilni sektor. U Registru udruga Republike Hrvatske na području 9 baranjskih JLS registrirano je ukupno 320 organizacija civilnoga društva: najviše na području Grada Belog Manastira (136), te općina Darda (47), Bilje (40), Petlovac (26). Na začelju su općina Jagodnjak sa tek 8 registriranih udruga, te općine Popovac (13), Draž (14), Čeminac (16) te Kneževi Vinogradi (20). U odnosu na broj stanovnika, na svaku udruhu u Baranji dolazi 133 stanovnika, što govori u prilog građanskog aktiviteta u raznim područjima društvenog života. Značajno iznad baranjskog prosjeka su Beli Manastir, gdje na svaku udruhu dolazi 81 stanovnik te relativno mala općina Petlovac sa 106 stanovnika po udruzi (prednjače udruge žena, mladih, te sportski klubovi). Bilje i Darda pak imaju dugu tradiciju građanskog aktivizma te vrlo raznolike oblike djelovanja (sport, rekreacija, kulturna društva, razvoj civilnoga društva, zaštita okoliša).

Grafikon 6: prikaz broja stanovnika po udruzi u jedinicama lokalne samouprave (Izvor: Registar udruga)

Multikulturalnost je Baranji stvorila prostor za raznoliko djelovanje kulturnih i zavičajnih skupina koje su ujedno i pokretači i nositelji brojnih kulturnih događanja, koja doprinose i bogatoj turističkoj ponudi regije. U poratnim godina, posebice tijekom procesa mirne reintegracije Hrvatskog Podunavlja, u svim procesima stvaranja uvjeta za suživot, sudjelovale su brojne međunarodne organizacije civilnoga društva. Paralelno su nastajale i lokalne inicijative građana i prerastale u stabilne organizacije civilnoga društva, koje su godinama širile svoje članstvo i područje djelovanja i koje su se u svojim lokalnim zajednicama te cijeloj Baranji profilirale kao pokretači i nositelji brojnih razvojnih projekata, kao OAZA i P.G.D.I. iz Belog Manastira te Udruženje Baranja, Bilje. To su ujedno udruge koje su razvile provedbene i administrativne kapacitete za pripremu i provedbu projekata, koji se financiraju iz EU fondova. U Belom Manastiru organiziran je i društveni centar, koji okuplja nekoliko raznorodnih udruga i djeluje kao inkubator za građanske inicijative. Značajne aktivnosti događaju se na području socijalnog poduzetništva, pružanja socijalnih usluga u zajednici te zaštiti ljudskih prava.

2. SWOT ANALIZA RAZVOJNIH MOGUĆNOSTI PODRUČJA

2.1. Postojeće snage i slabosti

Pri izradi strategije i određivanju razvojnih mogućnosti Baranje korištena je metoda SWOT analize prema sektorima, sudjelovanjem ključnih dionika lokalnog razvoja. Na temelju 4 sektorske analize (poljoprivreda, gospodarstvo, turizam i civilno društvo) stvorena je temeljna SWOT analiza područja LAG-a Baranja.

Snage	Slabosti
POLJOPRIVREDA	
<ul style="list-style-type: none"> - Visokokvalitetno, zdravo i nezagađeno zemljište - Raspoloživi značajni vodni resursi - Povoljni pedološki i klimatski uvjeti za poljoprivrednu proizvodnju - Dobra prometna povezanost (cestovna, željeznička, plovna, blizina zračne luke Osijek) - Iskustvo i tradicija u poljoprivrednoj proizvodnji (Belje i privatni sektor) - Razvijene gotovo sve grane poljoprivrede (ratarstvo, povrtlarstvo, voćarstvo, vinogradarstvo, stočarstvo, pčelarstvo) - Relativno dobro izgrađena kanalska mreža - Registracija poljoprivrednika u skladu sa propisima 	<ul style="list-style-type: none"> - Usitnjenost poljoprivrednih posjeda i nepovezanost između poljoprivrednika - Tradicionalni pristup proizvodnji i prevelika orijentiranost na ratarsku proizvodnju - Nedostatak odgovarajućih skladišnih i preradbenih kapaciteta - Mehanizacija neprimjerena današnjim potrebama <ul style="list-style-type: none"> - nepostojanje strojnog prstena - Nedovoljno razvijeno tržište poljoprivrednih proizvoda - Nedostatak zadruga i vodećih udruga i nedovoljno razvijeni kooperantski odnosi - Mala količina navodnjavanih površina - Izgrađena i uređena mreža kanala koja nije stavljena u funkciju - Nepovoljna starosna struktura i razina obrazovanja poljoprivrednika - Veliki broj nelegaliziranih objekata - Nedostatak vlastitih sredstava za kapitalna ulaganja
GOSPODARSTVO	
<ul style="list-style-type: none"> - Prirodni resursi (zemljište, šume, vode) - Povoljni klimatski uvjeti (sunce, vjetar, geotermalni izvori za korištenje obnovljivih izvora energije) - Povoljan geostrateški položaj i dobra prometna povezanost sa susjednim zemljama - Dobra prometna povezanost i infrastruktura na lokalnoj razini - Tradicija u poljoprivrednoj proizvodnji- sirovine za prerađivačku industrijsku - Dobra suradnja s institucijama na lokalnoj razini - Raspoloživi ljudski resursi - obrazovani mladi ljudi - Zastupljenost nacionalnih manjina kao poveznica 	<ul style="list-style-type: none"> - Prevelika orijentiranost na poljoprivredu - Nedostatak proizvodnih i prerađivačkih kapaciteta - Zastarjela tehnologija malog i mikro gospodarstva - Nedostatak poduzetničkog duha i tromost u prihvaćanju promjena - Nezadovoljavajuća obrazovna i kvalifikacijska struktura radne snage - Nedovoljno institucija za prekvalifikaciju radne snage - Nedostatak ljudi s razvijenim menedžerskim i marketinškim vještinama - Mali broj brendiranih proizvoda - Niska kapitaliziranost gospodarstvenika

<p>sa gospodarstvima susjednih zemalja</p> <ul style="list-style-type: none"> - Postojanje poduzetničke infrastrukture, poduzetničkih zona 	<ul style="list-style-type: none"> - Nedovoljne poticajne mjere za razvoj gospodarstva - Teži pristup financijskim institucijama - odlazak banaka iz Baranje - Nedovoljna iskorištenost poslovnih zona
TURIZAM	
<ul style="list-style-type: none"> - Dobro očuvana priroda, dijelom i zakonom zaštićena - Ugodna i zdrava klima - Dunav, Drava i Kopački rit - Očuvanost izvorne kulturne i povijesne baštine - Tradicionalna graditeljska baština - Gostoljubivost domicilnog stanovništva - Autohtona gastronomska ponuda - Bogata enogastronomska ponuda - Vinske ceste, uređenje biciklističkih i rekreativnih staza za šetnju - Kulturne manifestacije - Relativno dobra pokrivenost područja telekomunikacijskom i internet mrežom - Sve veći broj seoskih gospodarstava u funkciji ruralnog turizma - Blizina makroregionalnog centra Osijeka 	<ul style="list-style-type: none"> - Vidljive posljedice ratnih zbivanja - Nedovoljno razvijena turistička infrastruktura - Nedovoljna povezanost i suradnja među poslovnim subjektima - Nedovoljno smještajnih kapaciteta - Odlazak kapitala i kvalificirane radne snage iz Baranje - Nedovoljno stručno obrazovanje lokalnih zajednica i turističkih djelatnika - Nedovoljna turistička promidžba i informiranost - Nedovoljno diversificirana turistička ponuda - Nedovoljna izbrendiranost regije - Slaba financijska moć turističkih poduzetnika
CIVILNO DRUŠTVO	
<ul style="list-style-type: none"> - Veliki broj aktivnih civilnih organizacija i jaka utemeljenost u malim lokalnim zajednicama - Široki krug djelovanja udruga i brzo reagiranje na probleme u zajednici - Udruge provode aktivnosti od značaja za marginalizirane skupine u društvu - Koordinacije udruga i dobro razvijena mreža OCD u pojedinim sredinama - Dobra komunikacija i suradnja sa JLS u nekim sredinama - Iskustvo u pripremi i provedbi projekata prema EU standardima - Bogata kulturna baština- podloga za rad raznih kulturno umjetničkih društava - Razvijenost sportova i sportskih objekata- poticaj za razvoj udruga sportskih i rekreativnih djelatnosti - Dobro razvijena mreža ustanova zdravstvene i socijalne skrbi 	<ul style="list-style-type: none"> - Neujednačenost u razvoju i uključenosti mladih i građana u pojedinim lokalnom sredinama - Nedovoljna koordiniranost među udrugama, preklapanje u aktivnostima - Nedovoljno međusobno povjerenje i spremnost na suradnju i partnerstva - Nedostatak odgovarajuće podrške JLS u pojedinim sredinama - Nedovoljna uključenost javnosti - Nedovoljno znanja i vještina o financijskom i administrativnom upravljanju udrugama te PCM metodologije - Niski financijski kapaciteti civilnog sektora - Nedovoljna orijentiranost udruga na financiranje iz EU projekata - Nedostatna infrastruktura za sportske i rekreativne aktivnosti

2.2. Prilike i prijetnje za razvoj LAG područja

Prilike za razvoj	Prijetnje razvoju
POLJOPRIVREDA	
<ul style="list-style-type: none"> - Otvaranje tržišta - povećana mogućnosti plasmana poljoprivrednih proizvoda na EU tržište - Pristup EU Fondovima - Povezivanje i zajednički nastup na tržištu - Osnivanje zadruga, udruga i klastera u poljoprivrednoj proizvodnji - Zdrav okoliš kao razvojni potencijal - Racionalno korištenje vodnih resursa za navodnjavanje - Korištenje obnovljivih izvora energije - Ekološka proizvodnja i tradicionalne tržnice eko proizvoda na EU tržištu - Usvajanje novih tehnologija i znanja - Proizvodne niše (proizvodnja baranjskog kulena, slanine, čvaraka, paprike, češnjaka, meda) - Brendiranje lokalnih poljoprivrednih proizvoda - LAG-kao okosnica ruralnog razvoja 	<ul style="list-style-type: none"> - Velika inozemna konkurencija - Monopol velikih proizvođača (Belje Fermopromet, Žito) - Nema jasne nacionalne strategije poljoprivrednog razvoja - Visoka reguliranost normi i zakona u EU i nejasni propisi - Potreba prilagodbe u proizvodnjama i asortimanu proizvoda zahtjevima EU - Ograničeni zemljišni resursi raspoloživi malim gospodarstvima - Nepovoljni kriteriji za dodjelu zemlje malim poljoprivrednicima - Nedovoljan nadzor nad repromaterijalom i zaštitnim sredstvima - Nepredvidivost plaćanja/nemogućnost naplate zbog opće nelikvidnosti - Teža dostupnost povoljnih kreditnih linija za male poljoprivrednike
GOSPODARSTVO	
<ul style="list-style-type: none"> - Otvaranje granica i novih tržišta - povezivanje s partnerima iz EU - Decentralizacija sredstava i razvoj ruralnih područja - Pristup EU fondovima - Osnivanje zadruga i klastera - Jačanje preradbenih kapaciteta - Osnivanje poduzetničkih inkubatora - Stvaranje i pozicioniranje brenda „Baranja“ - Razvoj informatičke i telekomunikacijske mreže - Obnovljivi izvori energije (sunce, vjetar, geotermalni izvori, biomasa) – potencijali za nove tehnologije - Usklađivanje sa zakonskim normama razvijenog EU tržišta i veća spremnost na usvajanje novih znanja i tehnologija - Stvaranje povoljne poduzetničke klime - Stvaranje održivih modela eko-socijalnog poduzetništva 	<ul style="list-style-type: none"> - Visoka reguliranost EU zakonodavstva - Velika inozemna konkurencija - Zatvaranje velikih sustava u sebe bez izgradnje kooperativnih odnosa - Iskorištavanje Baranje kao sirovinske baze bez preradbenih kapaciteta - Nedovoljna povezanost obrazovnih institucija s potrebama gospodarstva - Nefleksibilnost bankovnog sustava - Nemogućnost povlačenja sredstava iz EU fondova zbog nepripremljenosti projekata i osoblja - Visoka nelikvidnost u uvjetima otežanog poslovanja - Odlazak mladih obrazovanih ljudi iz Baranje

TURIZAM	
<ul style="list-style-type: none"> - Bolja prometna povezanost (izgradnja koridora 5C) - Korištenje EU fondova za investicije u svrhu obnove i razvoja cjelokupnog područja - Bolja prekogranična suradnja u svrhu razvoja cijele regije - Luka na Dunavu (Batina) - Očuvanost eko sustava i ekološka proizvodnja za razvoj eko turizma - Baranjske šume kao potencijal za razvoj rekreativnog i lovnog turizma - Specifična hidrografska struktura pogodna za razvoj ribolovnog turizma - Nautički kontinentalni turizam - Zdravstveni turizam i cikloturizam - Vjerski turizam - Korištenje arheoloških nalazišta u turističke svrhe - Kulturno turističke manifestacije - Neispričane baranjske priče - Povećanje smještajnog kapaciteta - Dolazak stranih turističkih agencija 	<ul style="list-style-type: none"> - Opasnost od preizgrađenosti i prevelikog pritiska na okoliš - Loša demografska slika, starenje stanovništva, smanjeni natalitet i iseljavanje - Inozemna konkurentnost i jeftinije susjedne zemlje (Vojvodina) - Nestabilne klimatske promjene - Nedostatak dodatnih sadržaja - Nedovoljna brendiranost proizvoda i područja Baranje - Pad kupovne moći stanovništva - Apatija stanovništva, posebno mladih - Prilagođavanje novim zakonima i propisima EU
CIVILNO DRUŠTVO	
<ul style="list-style-type: none"> - Partnerski odnosi sa JLS, institucijama i gospodarstvom - Ulazak u EU i međunarodni okvir djelovanja - Nove prilike u financiranju iz sredstava EU te prilagodba standardima EU - Reforma sustava socijalne skrbi i zakona o udrugama - Edukacija za upravljanje i vođenje projektnog ciklusa - Veća uključenost građana te prilike za pokretanje novih inicijativa i udruga - Umrežavanje udruga unutar Baranje i šire regije - Suradnja sa srodnim udrugama u Hrvatskoj i izvan nje - Korištenje prilika za studijska putovanja u svrhu razvoja vlastitih kapaciteta te poslovnog povezivanja 	<ul style="list-style-type: none"> - Nedostatni financijski, kadrovski i materijalni kapaciteti OCD u privlačenju EU fondova - Sve manje dostupnog novca za sufinanciranje te nepostojanje financijskih instrumenata za predfinanciranje projekata - Propuštanje prilika za socijalno zapošljavanje - Visoka centraliziranost funkcija u sustavu socijalne skrbi - Nepovjerenje prema udrugama i nedovoljno poznavanje rada udruga - Politička nesigurnost, veliki utjecaj politike na rad civilnog sektora - Loša gospodarska situacija - Odlazak mladih i stručnih ljudi te slabljenje interesa za neke segmente društvenog života

3. RAZVOJNA VIZIJA

3.1. Razvojni ciljevi po osima ruralnog razvoja

Vizija kao osnova razvojne strategije temelji se na stavovima i promišljanju lokalnog stanovništva o budućnosti područja na kojem žive i žele živjeti. Nakon provedenih aktivnosti na pripremi lokalne razvojne strategije Baranje iskristalizirala se jasna razvojna vizija, a to je:

Baranja kao prepoznatljiva mikroregija utemeljena na načelima održivog razvoja uz optimalno korištenje razvojnih potencijala i jačanje konkurentnosti gospodarstva, razvoj ljudskih potencijala i zadovoljenje javnih potreba.

Za realizaciju razvojne vizije potrebno je odrediti dugoročne, strateške ciljeve razvoja. Strateški ciljevi obuhvaćaju najznačajnije elemente budućeg ekonomskog i društvenog razvoja područja čija će realizacija osigurati prepoznatljivost područja, ekonomsku efikasnost i povećati kvalitetu života za sve stanovnike na području koje pokriva LAG Baranja.

Strateški ciljevi utemeljeni su na rezultatima analize dosadašnjih razvojnih postignuća i problema, analizi postojećeg stanja područja, provedenoj SWOT analizi i zajedničkoj viziji koja je definirana na temelju stavova, želja i promišljanja lokalnog stanovništva, te usklađivanja sa strateškim dokumentima višeg reda.

Strateški ciljevi određuju smjer kretanja budućih razvojnih procesa koji bi područje LAG-a Baranja trebali u velikom stupnju izjednačiti po kvaliteti života s razvijenim područjima Republike Hrvatske i razvijenim ruralnim područjima Europske Unije, te na taj način učiniti ovo područje atraktivnijim za življenje kako bi se zaustavili nepovoljni demografski trendovi i postigla demografska stabilnost.

U tom smislu određeni su glavni strateški ciljevi i to:

- 1. Povećanje konkurentnosti gospodarstva uz strateška partnerstva i poslovno povezivanje;**
- 2. Razvoj održivih eko-socijalnih modela gospodarenja;**
- 3. Razvoj ljudskih resursa;**
- 4. Očuvanje kulturne baštine i podizanje vrijednosti područja.**

3.2. Opis mjera za dostizanje ciljeva

Strateški ciljevi obuhvaćaju široko područje gospodarskog i društvenog života stoga su definirani kroz četiri strateška cilja. U provedbi postavljenih ciljeva, zasigurno će postojati određena ograničenja koja će utjecati na dinamiku i obujam njihove realizacije. Zbog toga su ovom strategijom definirana i prioriteta područja te mjere za dostizanje ciljeva kako je to prikazano u tablici.

Tablica 6: Ciljevi, prioriteta i mjere

CILJ 1	Povećanje konkurentnosti gospodarstva uz strateška partnerstva i poslovno povezivanje
PRIORITETI	MJERE
1.1. Jačanje tržišno uvjetovane poljoprivredne proizvodnje	1.1.1. Povećanje konkurentnosti i tržišne učinkovitosti 1.1.2. Jačanje tržišno orijentirane proizvodnje 1.1.3. Razvoj poljoprivrednih zadruga, udruga i klastera
1.2. Međusektorsko povezivanje resursa	1.2.1. Razvoj partnerstva i poslovnog povezivanja 1.2.2. Diversifikacija gospodarskih aktivnosti
1.3. Razvoj mikro i malog poduzetništva	1.3.1. Poticanje osnivanja novih mikro i malih poduzetnika 1.3.2. Osnajivanje postojećih mikro i malih poduzetnika
1.4. Razvoj ruralnog turizma	1.4.1. Poticanje razvoja ruralnog turizma 1.4.2. Poticanje razvoja specifičnih oblika turizma
1.5. Razvoj i promocija lokalnih proizvoda	1.5.1. Potpora lokalno prepoznatljivim proizvodima - zaštita i brendiranje 1.5.2. Promocija lokalnih proizvoda i proizvođača
CILJ 2	Razvoj održivih eko-socijalnih modela gospodarenja
PRIORITETI	MJERE
2.1. Obnovljivi izvori energije	2.1.1. Poticanje projekata obnovljivih izvora energije
2.2. Pobljšanje upravljanja vodnim resursima	2.2.1. Racionalizacija korištenja postojećih vodnih resursa zbog prevencije gospodarskih šteta 2.2.2. Korištenje vodnih resursa za razvoj turizma
2.3. Zaštita okoliša	2.3.1. Prilagodba EU standardima za okolišno prihvatljive uvjete gospodarenja
2.4. Razvoj socijalnog poduzetništva	2.4.1. Poticanje razvoja socijalnog poduzetništva 2.4.2. Širenje mreže socijalnih usluga
CILJ 3	Razvoj ljudskih resursa
PRIORITETI	MJERE
3.1. Snaženje ljudskih kapaciteta	3.1.1. Poticanje razvoja ljudskih kapaciteta u zajednici
3.2. Snaženje lokalnih kapaciteta za ruralni razvoj i upravljanje na načelima LEADER pristupa	3.2.1. Jačanje znanja o ruralnom razvoju 3.2.2. Pobljšanje informacijskih i komunikacijskih kanala 3.2.3. Razvoj kapaciteta i organiziranih aktivnosti za mlade 3.2.4. Unapređenje i uključivanje stanovnika u program kulture, sporta i tehničke kulture
3.3. Razvoj civilnog društva i	3.3.1. Unapređenje postojećih institucionalnih

građanskih inicijativa	mehanizama za suradnju JLS i civilnog društva 3.3.2. Poticanje građanskog aktivizma u razvoju zajednice
CILJ 4	Očuvanje kulturne baštine i podizanje vrijednosti područja
PRIORITETI	MJERE
4.1. Očuvanje kulturne baštine	4.1. 1. Očuvanje kulturne baštine, tradicijskih običaja i arhitektonskih vrijednosti područja
4.2. Podizanje vrijednosti područja	4.2.1. Podizanje svijesti o vrijednostima područja i gospodarskom korištenju tih vrijednosti 4.2.2. Provedba infrastrukturnih projekata 4.2.3. Promocija vrijednosti Baranje

3.3. Očekivani rezultati po mjerama

STRATEŠKI CILJ 1. - POVEĆANJE KONKURETNOSTI GOSPODARSTVA UZ STRATEŠKA PARTNERSTVA I POSLOVNO POVEZIVANJE

Mjerama povećanja konkurentnosti i tržišne učinkovitosti poticat će se projekti čija će realizacija doprinosti jačanju konkurentnosti, a koja će biti postignuta povećanjem kvalitete proizvodnje i prilagodbom količine proizvodnje tržišnim zahtjevima kao i zadovoljenju higijenskih, fitosanitarnih, zdravstvenih, okolišnih standarda kao i zahtjeva dobrobiti životinja. U sklopu ove mjere poticat će se ulaganja u izgradnju i rekonstrukciju objekata za držanje muznih krava, za tov goveda i držanje krava dojilja, za držanje krmača i tovljenika, za držanje peradi i kokoši nesilica, za staklenike i plastenike, za prihvati, uzorkovanje i skladištenje žitarica i uljarica na poljoprivrednom gospodarstvu, objekata za preradu mlijeka i proizvodnju mliječnih proizvoda, za klaonice i rasjekaonice mesa te preradu mesa, pogona za preradu riba i drugih vodenih beskralješnjaka, objekata za preradu voća i povrća, te nabavu potrebne opreme i specijalizirane opreme za rad u polju, opreme za proizvodnju mlijeka i rukovanje mlijekom, opremu za uzgoj stoke, te skupljanje i spremanje krme i opreme za upravljanje pašnjacima, opremu za vinogradarstvo i opremu za vinarije, odnosno sve ono što je predviđeno **IPARD Mjerom 101 i Mjerom 103**. Mjerama financijske potpore povećat će se konkurentnost obiteljskih gospodarstva kroz usvajanje novih znanja, modernizaciju proizvodnje, prilagodbu proizvodnje i kvalitete sukladno potrebama tržišta.

Većina poljoprivrednih gospodarstava na području Baranje, osobito onih manjih nema dovoljno vlastitog kapitala da može financirati vlastite projekte i potrebna im je pomoć iz europskih i domaćih fondova, budući da nemaju vlastiti kapital niti dovoljne kolaterale za korištenje kredita kod poslovnih banaka. Podržana ulaganja težit će modernizaciji, ali ne samo u smislu zamjene poljoprivredne mehanizacije i opreme, nego u smislu modernizacije proizvodnje sukladno potrebama tržišta. Ova mjera provodit će se kod poljoprivrednih gospodarstva koja vode osobe s odgovarajućim kvalifikacijama.

Mjere jačanja tržišno orijentirane proizvodnje usmjerene su na izgradnju učinkovite tržišne infrastrukture kao što su veleprodaja, maloprodaja i udružene tržnice, te skladišni

kapaciteti koji su nužni za troškovno-učinkovitu prodaju. U sklopu mjere, u prvoj etapi izradit će se projekcija propusnosti tržišta i objekata koji su potrebni za učinkovitu troškovno-tržišnu prodaju. Pritom je potrebno uključiti postojeće resurse kojima raspolaže Belje d.d. kao najveći poljoprivredni proizvođač na području Baranje i jedan od najvećih prerađivača poljoprivrednih proizvoda u regiji. Potpore u sklopu ove mjere bit će odobrene samo za one projekte kojima bude dokazana mogućnost prodaje planirane proizvodnje.

Financijskim potporama u sklopu ove mjere izgradit će se poljoprivredno tržišno-informacijski sustav za područje LAG-a za pružanje svakodnevnih informacija koji će omogućiti poljoprivrednicima da lakše pregovaraju s kupcima svojih proizvoda i koji će olakšati prostornu distribuciju proizvoda na području Baranje i izvan područja LAG-a Baranja.

Mjere razvoja poljoprivrednih zadruga, udruga i klastera poticat će razvoj učinkovite povezanosti poljoprivrednika, udruga/zadruga i potrošača. U sklopu ove mjere poticat će se jačanje uloge zadruga tako da će postojeće zadruge promijeniti svoju praksu, te potaknuti osnivanje novih udruga/zadruga koje će biti kontrolirane od samih zadrugara i djelovati u interesu zadrugara. Sama mjera protegnut će se kroz dulje vremensko razdoblje. U prvoj fazi, potaknut će se pripreme za razvoj poljoprivrednog tržišno-informacijskog sustava na području LAG-a Baranja kako bi se olakšali procesi donošenja odluka u poljoprivrednom poslovanju počevši od planiranja što proizvoditi do konačne odluke kome prodati svoje proizvode.

Mjerama razvoja partnerstva i poslovnog povezivanja poticat će se projekti koji se temelje na partnerstvima i poslovnom povezivanju sukladno načelima LEADER pristupa. U sklopu ovih mjera podupirat će se projekti u kojima je izraženo partnerstvo između gospodarskih subjekata i jedinica lokalne samouprave, te projekata u kojima je izražena poslovna povezanost više gospodarskih subjekata ili udruga s područja Baranje na ostvarenju zajedničkog cilja.

Mjerama razvoja partnerstva povećat će se tržišna učinkovitost gospodarskih subjekata koji budu vezani u partnerstvima i zajednički nastupaju prema trećim osobama, te će doći do podizanja svijesti o lokalnom partnerstvu i međusobnoj povezanosti gospodarskih subjekata s jedinicama lokalne samouprave i udrugama civilnog društva što je predviđeno **IPARD Mjerom 202.**

Mjerama diversifikacije gospodarskih aktivnosti pomoći će se malom gospodarstvu u ruralnim sredinama. Malo gospodarstvo u ruralnim sredinama tradicionalno je obilježeno niskom razinom proizvodnje prvenstveno za lokalno tržište, pri čemu je prisutna alokacija kapitala u nepoljoprivredne aktivnosti, a poljoprivredna aktivnost se svodi na proizvodnju za vlastite potrebe. Prioritetno područje primjene mjera diversifikacije je tzv. „socijalna poljoprivreda“ gdje se gospodarstvo orijentira na dohodak iz drugih izvora. Mala gospodarstva koja imaju manje od 10 ha zemljišta ograničena su u razvoju, te u uvjetima visoke unutarnje konkurencije ne mogu opstati na tržištu, osobito ako se bave samo ratarskom proizvodnjom.

Mjerama financijske potpore u sklopu diversifikacije gospodarskih aktivnosti poticat će se ulaganja u partnerske projekte kojima će se povećati kapaciteti ruralnog turizma kroz izgradnju ili rekonstrukciju smještajnih objekata, objekata za sportsku rekreaciju, objekata

za jahanje, objekata za sportski ribolov, prodajnih prostora unutar vinarije, kušaonice vina i prostora za skladištenje vina, kampova, prostora za pripremu i usluživanje hrane i pića, rekonstrukcija starih tradicijskih kuća i gospodarskih zgrada s izvornom tradicionalnom arhitekturom, te nabava potrebne opreme sukladno programu **IPARD Mjera 302**.

Poticat će se prvenstveno projekti koji mogu dokazati svoju održivost na tržištu bez pomoći zajednice i projekti koji će se oslanjati na resurse s područje Baranje.

Mjerama diversifikacije gospodarskih aktivnosti povećat će se mogućnosti zapošljavanja i razvoj poduzetništva na području Baranje kako bi ovo područje ostalo privlačno za život novim generacijama u budućnosti.

Mjerama poticanja osnivanja novih mikro i malih poduzetnika poticat će se projekti otvaranja novih mikro i malih tvrtki i obrta. U sklopu ove mjere podupirat će se poduzetnici koji žele pokrenuti vlastiti posao, a prednost će se pružati mladim poduzetnicima i ženama poduzetnicima s područja LAG Baranja.

Mjerama poticanja osnivanja novih mikro i malih poduzetnika očekuje se jačanje sektora privatnog poduzetništva uz mogućnosti samozapošljavanja i zapošljavanja članova obitelji u obiteljskim tvrtkama.

Mjerama osnaživanja postojećih mikro i malih poduzetnika poticat će se održivi projekti koji će dovesti do jačanja poslovanja mikro i malih poduzetnika na području LAG Baranja uz korištenje prirodnih i drugih resursa s područja LAG Baranja. U sklopu ove mjere podupirat će se poduzetnici koji će zapošljivati domaće stanovništvo i koristiti poljoprivredne, šumske, vodne i druge resurse na području LAG Baranja.

Provedbom mjera za osnaživanja postojećih mikro i malih poduzetnika ojačat će se njihove gospodarske snage uz povećanje zapošljavanja.

Mjerama poticanja razvoja ruralnog turizma poticat će se projekti koji se temelje na povezivanju poljoprivredne proizvodnje i turističke ponude. U sklopu ovih mjera podupirat će se projekti seoskog turizma kako bi se poljoprivrednim proizvođačima omogućilo da u sklopu svog obiteljskog gospodarstva povećaju mogućnosti prodaje vlastitih proizvoda na kućnom pragu i kroz turističku ponudu steknu dodatni izvor prihoda. Podupirat će se projekti i programi koji doprinose povećanju smještajnih kapaciteta za seoski turizam, nadogradnju gospodarskih objekata za pružanje usluga seoskog i kontinentalnog turizma, aparthotela, motela, izgradnju kušaonica vina, uređenju biciklističkih staza, uređenju ribolovnih terena i uređenju „vinskih cesta“.

Mjerama poticanja specifičnih oblika turizma poticat će se izgradnja staza za rekreacijski turizam, trim staza, kajak staza, kampova, odmorišta, prenoćišta. Isto tako podupirat će se izgradnja objekata i aktivnosti koje doprinose unapređenju lovnog, sportskog, zdravstvenog, avanturističkog i drugih specifičnih oblika turizma. Prednost će imati aktivnosti koje se ostvaruju zajedničkim naporima jedinica lokalne samouprave, poduzetnika i organizacija civilnog društva s područja Baranje.

Mjerama potpore lokalnim prepoznatljivim proizvodima - zaštita i brendiranje poticat će se i jačati razvoj lokalno prepoznatljivih proizvoda tako da se oni na tržištu razlikuju od konkurencije i da se prepoznaju kao vrijedni proizvodi kod potrošača. U sklopu ove mjere podupirat će se specifične aktivnosti kao što su razvoj mreže odnosa između proizvođača i

potrošača, kreiranje ugleda proizvođača i proizvodno-opskrbnih lanaca, istraživanje tržišta s ciljem identifikacije želja potrošača. Mjerama potpore lokalnim prepoznatljivim proizvodima stvorit će se tržišno prepoznatljivi proizvodi sa zaštićenim porijeklom i na taj način će im se povećati tržišna vrijednost.

Ovim mjerama obuhvatit će se proizvodi kao što su „Baranjski kulen“, „Baranjska paprika“, „Baranjska rakija“, „Baranjsko vino“, „Baranjski sir“, „Baranjski med“ i drugi prepoznatljivi baranjski proizvodi za koje će se pokrenuti proces zaštite geografskog porijekla i izvornosti proizvoda.

Mjerama jačanja promocije lokalnih proizvoda i proizvođača podupirat će se različiti oblici promocije lokalnih baranjskih proizvoda i proizvođača kroz organiziranje zajedničkih nastupa, izdavanja brošura i letaka, snimanje video-clipova i korištenje drugih marketinških tehnika.

2. STRATEŠKI CILJ - RAZVOJ ODRŽIVIH MODELA EKO-SOCIJALNOG GOSPODARENJA

Mjerama poticanja projekata obnovljivih izvora energije poticat će se projekti koji dovode do smanjenja potrošnje električne, toplinske i drugih vrsta energija. Potpora će se pružati projektima proizvodnje energije iz obnovljivih izvora kao što su sunčeva energija, energija vjetra, geotermalna energija, energija proizvedena iz biomase ili energija proizvedena iz sekundarnog otpada. U sklopu mjera podupirat će se izgradnja postrojenja za proizvodnju električne energije, izgradnja kogeneracijskih postrojenja, te postrojenja za zagrijavanje plastenika i staklenika u neposrednoj blizini farmi. ***Ključna uloga LAG-a Baranja je da vodi nadzor nad takvim projektima kako ne bi došlo do predimenzioniranosti projekata, odnosno da se usklade stvarne potrebe i sirovinске mogućnosti proizvodnje električne energije iz obnovljivih izvora.***

Mjerama racionalizacije korištenja postojećih vodnih resursa zbog prevencije gospodarskih šteta podupirat će se projekti koji žele izbalansirati tokove rijeka i racionalno otjecanje kišnice kako bi se spriječilo brzo isušivanje tla. U sklopu mjere podupirat će se projekti navodnjavanja, održavanja nerazvrstanih kanala, te zaštita prirodno stvorenih biljnih i životinjskih eko sustava povezanih s vodom kao što su močvare i bajeri.

Mjerama korištenja vodnih resursa za razvoj turizma poticat će se održivi partnerski projekti kojima je cilj koristi postojeće vodne resurse rijeke Dunav i Drava za obogaćenje turističke i gospodarske ponude. U sklopu ove mjere podupirat će se provedba projekta koji će na inovativan način koristiti postojeće vodne resurse i dovesti do jačanja turističke i druge ponude na području Baranje.

Mjerama prilagodbe EU standardima za okolišno prihvatljive uvjete gospodarenja pružat će se potpora programima i projektima koji imaju za cilj podizanje svijesti stanovnika na području LAG-a Baranja o metodama zaštite okoliša i primjene EU standarda za okolišno prihvatljive uvjete gospodarenja.

U sklopu ove mjere održat će se niz edukacija kojima je cilj upoznavanje stanovnika s područja LAG-a Baranja o odredbama nitratne direktive, te koji je značaj uvođenja poljoprivredno-šumarske mreže NATURA 2000 i na što ona obvezuje poljoprivredne proizvođače i druge gospodarske subjekte na području Baranje.

Mjerama poticanja razvoja socijalnog poduzetništva poticat će se programi i projekti koji su inovativni i uspješno spajaju ekonomske, socijalne i okolišne ciljeve. Posebice će se podržavati programi pokretanja socijalnih zadruga te drugih oblika participativnog poduzetništva koje nastoji stvoriti nova radna mjesta za socijalno marginalizirane skupine i koristi za cjelokupnu zajednicu. Mjerama će se povećati broj poduzetnika na području Baranje, osobito mladih poduzetnika i poduzetnika-žena.

U sklopu ove mjere pružat će se potpore projektima ulaganja u nove tehnologije, ulaganja u inovativne projekte, projektima koji doprinose jačanju konkurentnosti na temelju znanja i suradnje sa znanstvenim institucijama, te projektima u kojima su nositelji mlade osobe, poduzetnici početnici i poduzetnici-žene.

Mjerama širenja mreže socijalnih usluga podupirat će se projekti pružanja društvenih usluga kao što su jaslice, dječji vrtići i centri za djecu i centri za brigu o starijim osobama na području Baranje u onim sredinama gdje postoji potreba za takvim uslugama, te projekti namijenjeni osobama s posebnim potrebama i druge usluge za kojima se pokaže potreba a vezane su uz jačanje socijalne koherentnosti područja.

U sklopu ove mjere podupirat će se projekti koji imaju za cilj povezivanje poduzetnika, jedinica lokalne samouprave i civilnog društva na širenju i izgradnji mreže socijalnih usluga koje će dovesti do poboljšanja uvjeta života na području LAG Baranja.

3. STRATEŠKI CILJ – RAZVOJ LJUDSKIH RESURSA

Mjerama poticanja razvoja ljudskih kapaciteta u zajednici podupirat će se programi i projekti usmjereni na poboljšanje mogućnosti stanovnika područja Baranje da se upoznaju s novim informacijama i znanjima, osobito onima vezanim uz zaštitu okoliša. Mjerama će se podupirati projekti suvremenih tehnologija, učenja koje omogućuju bolji pristup usvajanja praktičnih vještina kod poljoprivrednika, gospodarstvenika, jedinica lokalne samouprave i civilnog sektora. Naglasak će biti na stjecanju praktičnih znanja i vještina koje osiguravaju veću konkurentnost na tržištu rada, samozapošljavanje, doprinose razvojnim projektima te društvenim i tehnološkim inovacijama.

Mjerama će se dati podrška razmjeni znanja i informacija koje će pomoći svim dionicima da povećaju svoje kapacitete znanja i vještina i unaprijede svoj životni okoliš.

Mjerama poboljšanja informacijskih i komunikacijskih kanala podržat će se informacijske kampanje kod korisnika, poljoprivrednih proizvođača s područja Baranje kako bi se što brže prilagodili uvjetima poslovanja u okviru Zajednice. Razvojem informacijskih i komunikacijskih kanala omogućit će snažnije povezivanje i informiranost o vrijednostima područja, te turističkoj i drugoj ponudi na području Baranje.

Mjerama razvoja kapaciteta i organiziranih aktivnosti za mlade podupirat će se projekti i inicijative kojima će se poticati razvoj kapaciteta i organiziranih aktivnosti kako bi se mladima pružila prilika za okupljanje, sastajanje, obuku te ostali oblici potpore s ciljem

privlačenja i zadržavanja mladih u ruralnim područjima pružanjem sadržaja prema njihovim specifičnim društvenim, kulturnim i razvojnim potrebama.

Mjerama unapređenja i uključivanja stanovnika u programe kulture, sporta i tehničke kulture poticat će se projekti i aktivnosti kojima će se povećati broj stanovnika s područja Baranje aktivno uključenih u programe kulture, sporta i tehničke kulture.

Povećanjem broja stanovnika koji su aktivno uključeni u rad i programe kulture, sporta i tehničke kulture jačat će se unutarnja kohezija društva i jačati svijet o multietničnosti područja.

Mjerama unapređenja postojećih institucionalnih mehanizama za suradnju jedinica lokalne samouprave i državnih institucija s organizacijama civilnih društava poticat će se rad i razvoj civilnog sektora na području Baranje, te horizontalno i vertikalno povezivanje udruga za zajedničke nastupe i projekte.

Mjerama poticanja građanskog aktivizma poticat će se razne aktivnosti uključivanja građana, posebice iz ruralnih područja, stvaranja građanskih inicijativa u rješavanje problema lokalne zajednice. Posebno će se poticati projekti koji uključuju veći broj dionika, potiču suradnju i partnerske projekte srodnih organizacija civilnoga društva kako bi se racionalno koristili postojeći resursi zajednice.

4. STRATEŠKI CILJ – OČUVANJE KULTURNE BAŠTINE I PODIZANJE VRIJEDNOSTI PODRUČJA

Mjerama očuvanja kulturne baštine, tradicijskih običaja i arhitektonskih vrijednosti područja poticat će se programi i projekti kojima je cilj očuvati kulturnu baštinu i tradicijske vrijednosti područja Baranje. Podupirat će se projekti „Baranjskih buša“, „Baranjskog bečarca“ i drugih manifestacija u sklopu turističke ponude Baranje. U sklopu ove mjere podupirat će se projekti i programi kojima je cilj evidentirati, registrirati, katalogizirati i javnosti prezentirati arhitektonske vrijedne objekte na području Baranje i arhitektonski specifične objekte za područje Baranje kao što su podrumi u lesu ili baranjska kuća.

Mjerama podizanja svijesti o vrijednostima područja i gospodarskom korištenju tih vrijednosti u komercijalne svrhe podupirat će se projekti koji podižu i jačaju svijest o vrijednosti područja Baranje u etnološkom i ekonomskom smislu, te poticati projekte kojima korištenje naziva Baranja podiže vrijednost.

Mjerama provedbe infrastrukturnih projekta u ruralnim sredinama poticat će se projekti kojima je cilj poboljšanje života u malim sredinama na uređenju mjesta ili izgradnjom komunalne i društvene infrastrukture, obnove i revitalizacije značajnih zgrada ili objekata u naselju kako bi se povećala vrijednost područja.

Mjerama promocije vrijednosti Baranje podupirat će se projekti kojima je svrha suvremenim marketinškim tehnikama predstaviti Baranju kao jedinstveno i specifično područje kako bi Baranja postala prepoznatljivo područje Republike Hrvatske.

4. STRATEGIJA IZRADE I PROVEDBE

4.1. Značajke partnerstva

LAG Baranja nastao je 04.02.2010. na inicijativu nekoliko JLS s područja Baranje i uz konzultantsku podršku dr. sc. Branke Ljubišić, samostalne stručnjakinje za prava intelektualnog vlasništva. Nakon više održanih sastanaka sa ključnim dionicima iz sva tri sektora društva održana je osnivačka skupština LAG-a Baranja, doneseni osnivački akti i plan aktivnosti za sljedeće razdoblje.

Jedan od osnovnih pokretača udruživanja i okupljanja velikog broja ljudi i organizacija bio je osjećaj pripadnosti Baranji kao kompaktnom prostoru, potreba da se na najbolji mogući način povežu postojeći resursi te pokrene pomalo uspavani baranjski potencijal. Stanovnici Baranje ponosni su na svoju pripadnost Baranji, svjesni su velikog razvojnog potencijala mikro-regije kojoj pripadaju, ali i relativne zapuštenosti prostora koji trpi velike štete neplanskog gospodarenja. LEADER pristup dočekan je s velikim oduševljenjem kao nova prilika da Baranja pokaže sav svoj razvojni potencijal.

Od samog nastanka poštovani su svi LEADER principi, a posebice zastupljenost privatnog i civilnog sektora te je osigurana ravnoteža sudjelovanja predstavnika raznih etičkih i dobnih skupina. U tom smislu određeni su i ciljevi udruživanja:

- okupiti ključne dionike razvoja
- udružiti resurse organizacija i pojedinaca
- povezati gospodarske aktivnosti kao osnove lokalnog razvoja
- dodatno ojačati veze među sektorima
- razvijati nužno potrebnu socijalnu koheziju (povjerenje u zajednički rad i udruživanje)
- razviti razvojne kapacitete udruživanjem i jačanjem ljudskih resursa

U samom procesu izrade lokalne razvojne strategije partnerstvo i uključivanje što većeg broja organizacija označeno je kao prioritet. U proces su bile uključene sve jedinice lokalne samouprave koje su na svom području organizirale sastanke i okupljale ključne dionike iz sva tri sektora. Isto tako, kroz sektorske forume izrađene su sektorske analize te ponuđena rješenja i određene perspektive razvoja cijelog LAG područja. U izradi su sudjelovali i stručnjaci udruge Slap, Hrvatske mreže za ruralni razvoj te Regionalne razvojne agencije Slavonije i Baranje. Time je postignuta usuglašenost kod određivanja prioriteta pravaca djelovanja, ali i osjećaj sudjelovanja i suvlasništva svih relevantnih institucija, OCD, poduzetnika i podupirućih organizacija.

Važna komponentna međuregionalne i međunarodne suradnje ostvarena je kroz nekoliko aktivnih partnerskih inicijativa:

1. Članstvom u HMRR i aktivnim sudjelovanjem u organizaciji (LAG Baranja kao suorganizator) nekoliko domaćih i međunarodnih skupova iz raznih područja ruralnog razvoja (marketing eko-turizma, modeli ruralnog razvoja, modeli socijalnog zapošljavanja);

2. Partnerstvom sa LAG-om u izradi zajedničke razvojne strategije i akcijskog plana pograničnog područja hrvatske i mađarske Baranje te dodatne aktivnosti jačanja kapaciteta i promocije LAG područja i vrijednosti;
3. U okviru projekta EUROPE&ME (program Europa za građane) LAG sudjeluje u regionalnoj inicijativi povezivanja ključnih dionika ruralnog razvoja te razmjeni iskustava kroz više međunarodnih događanja sa partnerima iz Mađarske, Slovenije i Srbije.

Kad je riječ o određivanju ciljeva, a temeljem SWOT analize poslovno povezivanje, udruživanje i međusektorska partnerstva određeni su kao temelj postizanja konkurentnosti baranjskog gospodarstva. U tom smislu razrađene su i mjere koje potiču udruživanje ključnih gospodarskih resursa: 1.1.3. i 1.2.1.

Partnerstvo je postavljeno i kao kriterij za procjenu prihvatljivosti i kvalitete predloženih projekata te označeno kao jedno od ključnih horizontalnih vrijednosti za sve razvojne projekte.

4.2. Primjena načela „bottom-up“

LEADER pristup je pokrenut 1991. godine, kao model aktivnog sudjelovanja lokalnih zajednica u kreiranju ruralnog razvoja, odnosno kreiranju vlastite budućnosti.

Povratne informacije dobivene sa organiziranih zajedničkih sastanaka u procesu izrade strategije lokalnog razvoja LAG-a Baranja pokazuju da je LEADER pristup neophodan „alat“ koji dobro funkcionira u različitim situacijama i područjima, a ruralne politike prilagođava potrebama pojedinih ruralnih područja sa svim svojim specifičnostima.

Primjena LEADER pristupa u analizi situacije po pojedinim sektorima je bila polazna točka za definiranje strateških ciljeva, mjera i prihvatljivih, a provedivih projektnih ideja razvoja. Poticanjem lokalnog sudjelovanja u pripremi i primjeni strategije održivog razvoja, iskorišten je vrijedan resurs u kreiranju buduće ruralne politike na području LAG-a Baranja.

Tijekom izrade strategije LAG-a Baranja primijenjen je pristup „odozdo prema gore“. Pristup se provodio na način da su se organizirali sastanci u općinama – članicama LAG-a, kako bi lokalni akteri izravno sudjelovali u procesu izrade strategije i određivanju prioriteta koji su primjenjivi i provedivi u njihovoj zajednici. Ovaj pristup je omogućio izravnu razmjenu informacija o strukturalnim problemima u poljoprivredi, ali i o mnogobrojnim mogućnostima za poboljšanje kvalitete života na navedenom području.

Uključivanjem predstavnika javnih i privatnih ustanova, predstavnika civilnog sektora, predstavnika različitih interesnih skupina naglasila se potreba za dodatnom izgradnjom kapaciteta u zajednici. To uključuje edukaciju, podizanje svijesti, sudjelovanje i mobilizaciju lokalnog stanovništva kako bi se prepoznale prednosti i slabosti područja (analiza). Na taj način odredili su se jasni kriteriji za ostvarenje odgovarajućih aktivnosti (projekata) na lokalnoj razini kojima će se ostvarivati planirani strateški ciljevi. Sudjelovanje navedenih predstavnika nije bilo ograničeno na inicijalni ili informativni

sastanak, već je trajalo tijekom cijelog procesa izrade strategije. Korištenjem interaktivne komunikacije, međusobnim dijalogom i pregovaranjem, otvorila su se važna pitanja vezana za transparentnost cjelokupnog procesa, kao i procesa donošenja odluka o raspodjeli mogućih financijskih resursa, te međusobnoj podršci.

Navedenim pristupom pojašnjena je uloga LAG-a, način upravljanja, izrađeni su modeli međusobne podrške javnog, privatnog i civilnog sektora vezano uz raspoložive ljudske, materijalne i financijske resurse.

Kod dionika je podignuta svijest i prilike za udruživanjem lokalnih aktera na zajedničkim projektima, na multisektorskim aktivnostima radi poboljšanja konkurentnosti područja, kao i osjećaja zajedničkog vlasništva, postizanje sinergije i jačanje međusobnog povjerenja.

Tablica 7: Proces i dinamika izrade Strategije LAG-a Baranja

#	Aktivnosti	Vrijeme provedbe	Ostvareni rezultati	Odgovorni za provedbu
1	Predstavljanje procesa (ciljevi, metodologija, dinamika) načelnicima općina	travanj 2012.	Članice LAG-a Baranja upoznati sa procesom izrade Strategije, usuglašena dinamika i metodologija izrade	LAG Baranja
2	Stvaranje timova za: a) kartiranje (istraživački tim) b) izradu strategije (projektni tim)	svibanj 2012.	Prikupljeni i objedinjeni podaci potrebni za izradu strateškog dokumenta (4 radionice)	LAG Baranja, načelnici općina, Slap
3	Edukacija istraživačkog tima (3 radionice)	lipanj / srpanj 2012.	Članovi istraživačkih timova usvojili osnove projektnog promišljanja	Slap
4	Sastanci sa ključnim dionicima po općinama (<i>javni pozivi</i>)	kolovoz / rujan 2012.	Održano 8 radionica po općinama na području LAG- Baranja sa najmanje 150 sudionika	Slap, LAG
5	Tematski forumi (Gospodarstvo, Poljoprivreda, Turizam, Civilno društvo)	listopad /studen 2012.	Izrađene SWOT analize po sektorima predloženi prioriteta razvoja (4 radionice)	Slap, LAG
6	Motivacijski seminar 1. nacrt strategije	studen 2012.	Na osnovu SWOT analiza predloženi prioriteta razvoja otvoren prostor za javnu raspravu	Slap, LAG
7	Objava natječaja za projekte i odabir projekata	prosina 2012./ siječanj 2013.	Definiran tekst natječaja, usuglašeni kriteriji za odabir projekata, napravljena lista projektnih prijedloga	LAG, Slap
8	Izrada 2. nacrta LRS i javna rasprava	veljača/ožujak 2013	Predzavršni nacrt dokumenta razmatrali te usvojili Predsjedništvo i	LAG Baranja

			Glavni odbor LAG-a; nacrt LRS objavljen na web stranicama otvoren za javnu raspravu	
9	Usvajanje Strategije i službena objava na web stranicama LAG-a	22. ožujka 2013.	Izrađen strateški dokument prema predloženoj metodologiji Ministarstva	LAG Baranja

Tijekom procesa izrade strategije, paralelno se odvijao proces izgradnje i osnaživanja ljudskih kapaciteta.

Izgradnja kapaciteta lokalnih dionika temeljila se na edukativnim aktivnostima koje su unaprijedile sposobnosti u smislu razrade projektne ideje sukladno pojedinim objavljenim natječajima, a koji će se posvetiti određenim aktivnostima, i naravno unaprijediti financijske vještine za vođenje tih aktivnosti.

Korištenje dostupnih komunikacijskih alata (e-mail, internet, komunikacija putem postojećih društvenih mreža), bilo je od velike pomoći u dodatnom informiranju o LEADER-u, kao i povećanju interesa lokalnih dionika za pripremu lokalne strategije, razvoja zajedničkih /sličnih projektnih ideja, te se i na taj način stvarala potrebna kritična masa. Jačanje kapaciteta nije bila zasebna, već zajednička aktivnost u kojoj su ključni dionici - nosioci aktivnosti postali svjesni ovog pristupa i načina njegove realizacije. Ključni dionici su na taj način uključeni u proces sudjelovanja u izradi lokalne razvojne strategije Baranja, čime su stekli određenu korist od samog projekta.

4.3. Plan provedbe i slijed aktivnosti u ostvarenju ciljeva

Sukladno ciljevima i prioritetima razvoja za sljedeće razdoblje LAG Baranja donosi i akcijski plan provedbe strategije razvoja za razdoblje 1.4.-31.12.2013. Aktivnosti su usmjerene na ostvarenje zacrtanih ciljeva za LAG područje te na organizacijski razvoj same akcijske grupe, odnosno udruge kao nositelja i koordinatora razvojnih aktivnosti.

Kod izrade akcijskog plana vodilo se računa i o raspoloživim resursima (primarno ljudskim) te dostupnosti sredstava i fondova potrebnih za realizaciju zacrtanih ciljeva. Naime, LAG Baranja sebe vidi kao poveznicu sva tri sektora društva, ishodište razvojnih ideja i kadrova koji će biti u stanju pripremati i biti tehnička podrška u realizaciji planiranih projekata. Kako se radi o kratkom razdoblju planiranja, koje u sebi obuhvaća i sam proces certificiranja LAG-a, bilo je važno odrediti realno provedive aktivnosti za planirano razdoblje.

Za potrebe učinkovitog djelovanja LAG Baranja planira stvoriti operativni tim obrazovanih mladih ljudi koji će osim timova stručnjaka za pojedina područja činiti okosnicu razvoja i podršku uredu LAG-a. U tijeku je provedba i IPA projekta prekogranične suradnje Hrvatska-Mađarska «Rural.net» (čiji je nositelj Udruga Slap iz Osijeka), a kojega je LAG Baranja primarni korisnik. U okviru projekta izrađena je ova lokalna razvojna strategija, u tijeku je izrada regionalne/prekogranične razvojne strategije sa susjednim LAG-om

Beremend iz Republike Mađarske, a u okviru istog projekta i program jačanja ljudskih kapaciteta. Isto tako LAG Baranja članica je Hrvatske mreže za ruralni razvoj (HMRR) te aktivno sudjeluje u radu mreže. Član Predsjedništva LAG-a, gradonačelnik Belog Manastira g. Ivan Doboš ujedno je i član UO HMRR. U tom smislu dio aktivnosti LAG-a svakako će biti usmjeren na daljnje umrežavanje i razmjenu poticajnih modela ruralnog razvoja sa ostalim LAG-ovima u EU (članstvom u ELARD-u), kao i prijenos znanja na područje susjedne Republike Srbije.

Osim programskih ciljeva LAG Baranja odredio je i 2 cilja organizacijskog razvoja samoga LAG-a, kao udruge koja povezuje, koordinira i stvara poticajno okruženje za razvoj cjelokupnog ruralnog prostora. Prioritetni razvojni ciljevi su:

1. stvaranje operativnog ureda LAG-a
2. jačanje regionalne i međunarodne suradnje, odnosno projektnog partnerstva

U tom smislu predviđene su aktivnosti koje su uklopljene u strateški cilj 3: Jačanje ljudskih resursa.

Provedbu aktivnosti iz ovog akcijskog plana sustavno će pratiti Glavni odbor LAG-a Baranja, koordinacija će biti povjerena Predsjedniku i članovima Predsjedništva, dok su za samu provedbu određeni nositelji po aktivnostima.

Tablica 8: Plan aktivnosti za razdoblje 1.4.- 31.12. 2013.

#	Planirane aktivnosti / očekivani rezultati	Razdoblje	Nositelji
Cilj 1: Povećanje konkurentnosti gospodarstva			
1.1.	Organiziranje Baranjskih tematskih foruma gospodarstvenika	travanj-listopad	Ured LAG-a, JLS, gospodarstvenici
<i>Očekivani rezultati:</i>			
<ul style="list-style-type: none"> • Održana 4 tematska foruma s najmanje 50 sudionika • Uspostavljena najmanje 4 modela poslovne suradnje 			
1.2.	Organiziranje tematskih foruma za poljoprivrednike: 1. Upoznavanje poljoprivrednika sa EU standardima poljoprivredne proizvodnje 2. Upoznavanje poljoprivrednika s funkcioniranjem EU tržišta 3. Način ostvarivanja potpora u poljoprivredi	travanj-listopad	Ured LAG-a, JLS Ministarstvo za poljoprivredu, Hrvatska gospodarska komora
<i>Očekivani rezultati:</i>			
<ul style="list-style-type: none"> • Održana 3 tematska foruma sa najmanje 60 sudionika • Podignuta razina znanja o EU standardima i funkcioniranju EU tržišta, te načina ostvarivanja potpora 			
1.3.	Povezivanje poljoprivrednika i znanstvenih institucija u cilju razvoja i brendiranja lokalnih proizvoda	lipanj-prosinac	Ured LAG-a, Poljoprivredni fakultet, Prehrambeno tehnološki fakultet, Ekonomski fakultet, Zavod za tlo

Očekivani rezultati:			
<ul style="list-style-type: none"> • 3-5 zaštićenih poljoprivrednih proizvoda pod nazivom "Baranjski...." 			
1.4.	Uključivanje u sudjelovanje i provedbu članova LAG-a u projekt Wine tour	veljača- srpanj	OBŽ, TZ Baranje, lokalni proizvođači vina
Očekivani rezultati:			
<ul style="list-style-type: none"> • Održano 6 radionica s najmanje 40 sudionika • Podignuta razina znanja o vinskom turizmu, kreiranju i promociji kulturnih turističkih proizvoda, zajedničkom nastupanju na tržištu i unapređenju usluga opskrbe pripremljenom hranom i pićem 			
Cilj 2: Razvoj održivih eko-socijalnih modela gospodarenja			
2.1.	Organiziranje radionica o zaštiti okoliša	listopad-prosinac	Udruga Ruralnet Baranja, LAG Baranja
<ul style="list-style-type: none"> • Održane 2 radionice na temu : Prilagodba EU standardima za okolišno prihvatljive uvjete gospodarenja - nitrarna direktiva i zbrinjavanje stajskog otpada sa najmanje 30 sudionika • Podignuta razina znanja o zaštiti okoliša 			
2.2.	Organiziranje radionica socijalnog poduzetništva	travanj-svibanj	Slap, Ured LAG-a, Baranja Bilje, Zeleni Osijek, Grad B.M.
Očekivani rezultati:			
<ul style="list-style-type: none"> • 15-20 potencijalnih socijalnih poduzetnika prošlo 3 modula uvodnih radionica za razvoj socijalnog poduzetništva 			
2.3.	Kartiranje potencijala za razvoj socijalnog poduzetništva	svibanj-rujan	Slap, ured LAG-a, OCD, JLS
Očekivani rezultati:			
<ul style="list-style-type: none"> • Izrađena karta resursa i potencijala za razvoj socijalnog poduzetništva u Baranji • Izrađen akcijski plan razvoja socijalnog poduzetništva u Baranji 			
2.4.	Organiziranje sajma razvojnih ideja	svibanj	Slap, ured LAG-a, članovi LAG-a
Očekivani rezultati:			
<ul style="list-style-type: none"> • Održan prvi međunarodni sajam razvojnih ideja u Baranji • Izrađeni poslovni modeli za 7-10 poslovnih poduhvata eko-socijalnog gospodarenja ruralnim prostorom 			
2.5.	Organiziranje studijskog posjeta i tematskih radionica (Europa za građane)	rujan	Ured LAG-a
Očekivani rezultati:			
<ul style="list-style-type: none"> • Održano četverodnevno multikulturalno poslovno događanje • Uspostavljena međunarodna suradnja između baranjskih i EU poduzetnika te izgrađena najmanje 2 modela poslovnog partnerstva 			
Cilj 3: Razvoj ljudskih resursa			
3.1.	Kartiranje potencijala i izrada baze znanja i vještina za područje Baranje	ožujak-travanj	Slap, ured LAG-a
Očekivani rezultati:			
<ul style="list-style-type: none"> • izrađena baza znanja i vještina «Baranja knows how» 			
3.2.	Izrada curriculuma za edukacijske programe	ožujak	Slap, ured LAG-a
Očekivani rezultati:			
<ul style="list-style-type: none"> • Izrađena 4 curriculuma za jačanje kapaciteta za upravljanje ruralnim razvojem 			
3.3.	Organiziranje radionica za mlade lidere	travanj/svibanj	Slap, ured LAG-a

	ruralnog razvoja		
Očekivani rezultati:			
<ul style="list-style-type: none"> • Osposobljeno 20 mladih visokoobrazovanih lidera ruralnog razvoja kroz 3 modula edukacije 			
3.4.	Organiziranje ljetnog kampa za mlade i edukacije o jačanju znanja o ruralnom razvoju	kolovoz	Slap, ured LAG-a, Udruženje „Baranja“
Očekivani rezultati:			
<ul style="list-style-type: none"> • najmanje 30 mladih uključeno u kamp za mlade • jačanje unutarnje kohezije mladih osoba s područja Baranje 			
3.5.	Stvaranje razvojnog tima LAG-a Baranja	svibanj-rujan	Slap, ured LAG-a
Očekivani rezultati:			
<ul style="list-style-type: none"> • Stvoren i stručno osposobljen razvojni tim LAG-a Baranja 			
3.6.	Pružanje tehničke podrške članovima LAG-a u pripremi projekata	svibanj-prosinac	Slap, ured LAG-a
Očekivani rezultati:			
<ul style="list-style-type: none"> • Najmanje 20 članova LAG-a dobilo tehničku i konzultantsku podršku u pripremi projekata 			
3.7.	Edukacijski program za razvoj administrativnih kapaciteta za EU projekte	rujan-prosinac	Slap, ured LAG-a, JLS, OCD
Očekivani rezultati:			
<ul style="list-style-type: none"> • 12-15 mladih visokoobrazovanih ljudi osposobljeno za administriranje i provedbu projekata prema EU standardima 			
Cilj 4: Očuvanje kulturne baštine i podizanje vrijednosti područja			
4.1.	Izrada marketing plana za LAG	svibanj	Slap, ured LAG-a
Očekivani rezultati:			
<ul style="list-style-type: none"> • Izrađen marketing plan pozicioniranja Baranje 			
4.2.	Sudjelovanje u organizaciji međunarodnog događanja DonauWandel u Baranji	lipanj	Slap, Zeleni Osijek, Baranja Bilje, Bilje+
Očekivani rezultati:			
<ul style="list-style-type: none"> • Organizirano međunarodno događanje te uspostavljena suradnja sa 20-ak organizacija iz zemalja Podunavlja 			
4.3.	Izrada plana javnih kulturnih događanja na području Baranje	ožujak-travanj	Ured LAG-a, TZ Baranja
Očekivani rezultati:			
<ul style="list-style-type: none"> • Izrađen jedinstveni plan kulturnih događanja na području Baranje i akcijski plan sudjelovanja LAG-a Baranja 			
4.4.	Sudjelovanje u organizaciji javnih kulturnih događanja na području Baranje	travanj-prosinac	Članovi LAG-a
Očekivani rezultati:			
<ul style="list-style-type: none"> • LAG aktivno sudjelovao u najmanje 10 javnih događanja na području Baranje 			
4.5.	Održavanje radionica stručne radne skupine za brendiranje Baranje	svibanj-listopad	Radna skupina, Slap, Branka Ljubišić
Očekivani rezultati:			
<ul style="list-style-type: none"> • Izrađen operativni plan brendiranja Baranje te plan zaštite 3-5 lokalnih proizvoda 			
4.6.	Priprema i provedba promo kampanje	travanj-prosinac	Slap, Ured LAG-, TZ Baranje, općine i Grad B.M
Očekivani rezultati:			
<ul style="list-style-type: none"> • Izrađen plan promotivne kampanje • Provedena promo kampanja 			

4.4. Sposobnost upravljanja javnim sredstvima

Pristup financijskim sredstvima ključno je pitanje lokalnog razvoja. Mogućnost izravne dodjele potpora i/ili pomoć u povezivanju s financijskim izvorima jedan je od mogućih načina kojima LEADER-ove skupine upravljaju svojim programom. Decentralizirano donošenje odluka o raspodjeli sredstava i o upravljanju njima u skladu je s LEADER pristupom, a u praksi su lokalne akcijske grupe odgovorne za donošenje i provođenje odluka o financijskoj podršci.¹⁷

Sposobnost upravljanja javnim sredstvima predstavlja jedan od ključnih uvjeta za uspješnu provedu strategije. Na LAG-u Baranja stoji odgovornost za prihvaćanje projekata koji su u funkciji realizacije temeljnih ciljeva lokalne razvojne strategije Baranje. Odgovornost za prihvaćanje projekata koji su u funkciji temeljnih ciljeva razvojne strategije Baranje podrazumijeva i odgovornost za upravljanje javnim sredstvima. LAG Baranja je od početka svoga rada i od početne faze u pripremi izrade lokalne razvojne strategije vodio računa da postupak odlučivanja o upravljanju javnim sredstvima bude što jednostavniji i potpuno transparentan.

To znači da su maksimalno pojednostavljeni mehanizmi podrške, te da su istodobno osigurani jasni kriteriji za raspodjelu odgovornosti i transparentno upravljanje javnim sredstvima. U tu svrhu izrađen je Pravilnik o provedbi natječaja i izboru projektnih prijedloga za koje će LAG Baranja davati potporu. U postupku odabiranja projekata sudjeluje posebna komisija koja je neovisna u odnosu na korisnike. Komisija broji 5 članova i odlučuje neovisno od upravljačke strukture LAG-a i korisnika kako bi se spriječio mogući sukob interesa, sukladno Zakonu o sprječavanju sukoba interesa (NN 26/11, 12/12).

Najveću odgovornost za koordinaciju i upravljanje procesima oko provedbe strateških ciljeva, a time i u upravljanju javnim sredstvima ima upravljačka struktura LAG-a Baranja. To je prije svega predsjednik LAG-a Baranja i Glavni odbor LAG-a Baranja. Oni će imati najvažniju ulogu u upravljanju javnim sredstvima. Uloga Predsjedništva i Glavnog odbora LAG-a Baranja je prvenstveno kontrolna funkcija nad namjenskim trošenjem odobrenih sredstava u skladu s projektnom dokumentacijom. Značajnu ulogu u upravljanju javnim sredstvima, koja će biti namijenjena za ostvarenje dugoročnih ciljeva, imat će i općine koje se nalaze na području LAG-a Baranja i to njihove upravljačke i stručne službe.

U rad LAG-a Baranja uključeno je više osoba koje imaju dovoljno iskustva u upravljanju javnim sredstvima. Riječ je o osobama koje čine projektni tim LAG Baranja a do sada su sudjelovale u izradi ili financiranju projekta lokalnog razvoja kroz IPARD programe ili projekte nevladinog sektora. Također je imenovan voditelj ureda LAG-a (volonter), koji ima odgovarajuće kvalifikacije i potrebno iskustvo.

¹⁷ LEADER od inicijative do metode, Vodič za poduku o LEADER pristupu, ZOE Centar za održiv razvoj ruralnih krajeva, Zagreb, 2004, str.229.

Član LAG-a je i „Poduzetnička mreža“ koja ima status ovlaštenog konzultanta HAMAGA i konzultanta u Ministarstvu poljoprivrede za IPARD projekte, a vodi računovodstveno-knjigovodstvene poslove za LAG Baranja.

U rad LAG-a uključeno je nekoliko mladih osoba koje su završile obrazovanje za upravljanje projektnim ciklusom korištenja sredstava iz EU fondova, ali su im je potrebna određena dodatna iskustva da mogu samostalno raditi na poslovima vođenja projektnog ciklusa ruralnog razvoja.

Navedeno pokazuje da LAG Baranja ima dobru kadrovsku struktura i da je svojim kadrovskim potencijalima sposoban upravljati javnim sredstvima.

4.5. Utjecaj provedbe strategije na okoliš

U okviru lokalne razvojne strategije Baranje poticat će se oni projekti koji u svom programu imaju unapređenje i zaštitu okoliša. Sustav za unapređenje i zaštitu okoliša jedna je od osnovnih uvjeta na kojem će se temeljiti buduća kvaliteta života na području Baranje. Riječ je o vrlo kompleksnim aktivnostima koje treba provoditi permanentno u okviru svih gospodarskih aktivnosti. Okoliš se u okviru lokalne razvojne strategije tretira prije svega kao razvojni čimbenik, odnosno kao ambijent unutar kojeg je organiziran cjelokupni društveno-ekonomski život područja Baranje.

Unapređenje i zaštita okoliša na temeljima održivog razvoja postat će kriterij prihvatljivosti za svaku aktivnost, osobito za gospodarske aktivnosti, u svakom projektu i pothvatu koji se želi provesti na području Baranje. Značajnu ulogu u tome preuzet će aktivnosti LAG-a kroz organiziranje edukativnih i promotivnih kampanja, te kroz poticanje aktivnosti koje će dovesti do podizanja svijesti o potrebama zaštite i unaprjeđenja okoliša na temeljima održivog razvoja.

Svi projekti i aktivnosti koje će se odvijati na području Baranje morat će dostaviti dokaze da su usklađeni s odgovarajućim EU standardima i nacionalnim standardima koji reguliraju pitanje zaštite okoliša i područja sigurnosti i zaštite zdravlja na radu.

To se prije svega odnosi na Nitratnu direktivu koja regulira pitanje korištenja mineralnih gnojiva u poljoprivredi, te na direktivu IPPC koja regulira pitanje zbrinjavanja stajskog gnoja i mogućeg zagađenja vodnih tokova. Ova pitanja su osobito važna za područje Baranje koje se nalazi u prijedlogu NATURA kao zaštićeno područje RH, te zbog blizine zaštićenog parka prirode Kopački rit jer bi onečišćenje vodotokova iz okoline negativno djelovalo na stanje vode u samom parku prirode.

Lokalnom strategijom razvoja poticat će se rad ekoloških ustanova i udruga koje se bave ekološkim pitanjima, kako bi se stvorili i poboljšali uvjeti kvalitetnijeg života za stanovništvo, te za gospodarske aktivnosti vezane uz ekologiju kao što je ekološka poljoprivreda i ekološki turizam.

Lokalnom razvojnom strategijom poticat će se uvođenje energetske učinkovitosti i novih tehnologija, te proizvodnja energije iz obnovljivih izvora kao što su sunčeva energija,

energija vjetra, geotermalna energija i osobito izgradnja kogeneracijskih postrojenja za proizvodnju električne i toplinske energije iz biomase i sekundarnih sirovina.

4.6. Izvori financiranja i održivost strategije bez sredstava javne pomoći

Kada se govori o izvorima financiranja i održivosti strategije bez sredstava javne pomoći, tada se misli prije svega na proračunska sredstva s kojima raspolažu jedinice lokalne samouprave (Grad Beli Manastir i općine) na području LAG Baranja.

Prvo pitanje koje se postavlja je koliki su financijski kapaciteti jedinica lokalne samouprave na području koje pokriva LAG Baranja, odnosno koliko bi jedinice lokalne samouprave mogle pokriti vrijednosti projekata da bi se mogli provesti dugoročni strateški ciljevi.

Investicijski potencijali jedinica lokalne samouprave na području Baranje izračunati na temelju podataka za 2012. godinu prikazani su u tablici.

Tablica 9: Investicijski potencijali JLS za 2012.godinu u Baranji

R/b	Jedinica lokalne samouprave (u kunama)	Proračunski prihodi (u kunama)	Kreditni potencijal 20 % iz proračuna (u kunama)
1.	Grad Beli Manastir	26.259.628,10	5.251.925,62
2.	Općina Bilje	25.107.780,00	5.021.556,00
3.	Općina Čeminac	5.977.665,20	1.195.533,04
4.	Općina Darda	11.874.700,00	2.374.940,00
5.	Općina Draž	13.497.898,58	2.699.579,72
6.	Općina Jagodnjak	3.279.504,00	655.900,80
7.	Općina Kn. Vinogradi	14.002.033,00	2.800.406,60
8.	Općina Petlovac	7.560.500,00	1.512.100,00
9.	Općina Popovac	4.214.134,92	842.826,98
	UKUPNO:	111.773.843,80	22.354.768,76

Izvor podataka: Proračuni JLS –2012. godina bez transfera

Iz navedene tablice vidljivo je da je kreditni potencijal jedinica lokalne samouprave na području Baranje 22.354.768,76 kn za provedbu razvojnih projekata kojima su nositelji općine, odnosno Grad Beli Manastir.

Jedinice lokalne samouprave mogle bi provesti samo dio projekta, koji su znatno širi i složeniji da bi se provela lokalna strategija razvoja u cijelosti. Zato će za provedu lokalne razvojne strategije Baranje biti potrebno osigurati sredstva iz drugih izvora. Tu se prije svega misli na sredstva iz fondova Europske Unije koja će biti dostupna na raspolaganju Republici Hrvatskoj za razne oblike potpore, pri čemu se prvenstveno misli na sredstva za razvoj ruralnih područja.

LAG Baranja će u jedinicama lokalne samouprave koje do sada nisu ostvarile pravo na sredstva potpore iz fondova EU organizirati potrebne edukacije kako se te jedinice lokalne

samouprave osposobile da mogu uspješno aplicirati na projekte iz sredstava EU fondova, kako bi potaknule razvoj i zapošljavanje u tim jedinicama lokalne samouprave, jer će se novim zapošljavanjem povećati proračunski kapaciteti jedinica lokalne samouprave i stvarati vlastita sredstva za provedbu dugoročnih strateških ciljeva LAG Baranja.

Procesu provedbe lokalne razvojne strategije prilaziti će se u skladu s mogućnostima i raspoloživim sredstvima, ali uvijek s namjerom ostvarenja prioritarnih dugoročnih strateških ciljeva koji će dovesti do povećanja zaposlenosti na području Baranje i jačanja proračunskih kapaciteta jedinica lokalne samouprave koje pokriva područje LAG Baranja.

Budući da se ova lokalna razvojna strategija oslanja na proračunsko razdoblje EU od 2007.-2013. godine, pravilnikom o provedbi Mjere 202 predviđeno je da se financiranje projekta usmjeri na projekte unutar IPRAD programa i Mjeru 101, Mjeru 103, Mjeru 302 za koje će biti otvoreni natječaji tijekom 2013. godine.

Za financiranje aktivnosti LAG-a Baranja predviđeni su izvori financiranja prikazani u tablici.

Tablica 10 . Plan financiranja LAG Baranja za 2013. godinu

R/b	Opis	Iznos kn
1.	Prihodi iz proračuna JLS	60.000,00
2.	Sredstva iz APPRRR	450.000,00
3.	Donacije iz inozemstva	-
4.	Domaće donacije	-
5.	Prihodi iz aktivnosti	-
6.	Članarine	6.000,00
	UKUPNO:	516.000,00

Navedena sredstva trebala bi biti dovoljna za financiranje rada ureda LAG-a Baranja i ostvarenje godišnjeg plana i programa rada koje će svake godine odrediti skupština LAG-a Baranja u skladu sa zakonskim i statutarnim ovlastima. Detaljan plan financiranja aktivnosti LAG-a u 2013. godini nalazi se u prilogu strategije.

4.7. Procjena broja projekata i potrebna sredstva

LAG Baranja je objavio javni natječaj za odabir projekata i projektnih ideja za uvrštenje u lokalnu razvojnu strategiju Baranje. Pozivom su obuhvaćeni projekti i projektne ideje iz područja proizvodnje, poljoprivrede, turizma i usluga, obnovljivih izvora energije, izgradnje infrastrukture, te civilnog sektora koji doprinose povećanju zaposlenosti, povezivanju stanovnika Baranje i jačanju njihove sposobnosti i vještina za zajednički rad u partnerstvima, aktivnom uključivanju mladih osoba, žena, marginalnih skupina i socio-ekonomskih skupina u zajednicu, jačanju socijalnog i ljudskog kapitala u Baranji, prikupljanju, očuvanju i zaštiti tradicijskih znanja Baranje i edukaciji o njihovom mogućem gospodarskom iskorištavanju na dobrobit pojedinca i zajednice kao i razvoju pružanja socijalnih usluga. Natječaj je objavljen u Glasu Slavonije, te opetovano emitiran poziv na Radio Baranja.

Na natječaj je bilo prijavljeno 109 projektnih ideja. LAG Baranja je formirao radni tim koji je pregledao i vrednovao prispjele projektne prijedloge, te predsjedništvu i Glavnom odboru LAG-a dostavilo listu prihvatljivih projektnih prijedloga za uvrštenje u lokalnu razvojnu strategiju.

Projektne prijedlozi podijeljeni su u tri skupine:

1. skupina – projektni prijedlozi IPARD programa za razdoblje 2013. - 2014. godine - 15 prijedloga
2. skupina – odabrani razvojni projektni prijedlozi za razdoblje 2013. - 2014. godine – 71 projektni prijedlog
3. skupina- projektni prijedlozi koji se planiraju realizirati u razdoblju 2014. - 2020. godine - 23 projektna prijedloga

Procjena broja projekata i potrebnih sredstava za IPARD programe za razdoblje 2013. - 2014. godina prikazana je u tablici.

Tablica 11: Procjena broja projekata i potrebna sredstva za IPARD programe

MJERA	Indikativan broj projekata		Plan potrebnih sredstava (kn)	
	2013	2014	2013	2014
101-"Ulaganje u poljoprivredna gospodarstva u svrhu restrukturiranja i dostizanje standarda Zajednice"	3	-	17.085.000,00	-
103-"Ulaganje u preradu i trženje poljoprivrednih i ribljih proizvoda u svrhu restrukturiranja tih aktivnosti i dostizanja standarda Zajednice"	4	-	31.581.415,00	-
301-"Poboljšanje i razvoj ruralne infrastrukture"	-	-	-	-
302-"Diversifikacija i razvoj ruralnih gospodarskih aktivnosti"	4	4	1.768.905,00	37.325.000,00
UKUPNO	11	4	50.435.320,00	37.325.000,00

Pregled odabranih razvojnih projektnih prijedloga za razdoblje 2013-2014 godina i procjena potrebnih sredstava po ciljevima u okviru lokalne razvojne strategije prikazan je u tablici.

Tablica 12: Broj projekata i potrebna sredstava-odabrani razvojni projekti

CILJ 1	Prioritet	Broj projekata	Ukupno planirana sredstva kn	
			2013	2014
1. Povećanje konkurentnosti gospodarstva uz strateška partnerstva i poslovno povezivanje	1.1. Jačanje tržišno uvjetovane poljoprivredne proizvodnje	5	1.350.000,00	2.250.000,00
	1.2. Međusektorsko povezivanje resursa	6	13.963.700,00	14.940.000,00
	1.3. Razvoj mikro i malog poduzetništva	2	765.000,00	150.000,00
	1.4. Razvoj ruralnog turizma	7	565.000,00	600.000,00
	1.5. Razvoj i promocija lokalnih proizvoda	2	75.000,00	350.000,00
UKUPNO CILJ 1		22	16.718.700,00	17.540.000,00
2. Razvoj održivih eko-socijalnih modela gospodarjenja	2.1. Obnovljivi izvori energije	3	9.595.000,00	1.000.000,00
	2.2. Poboljšanje upravljanja vodnim resursima	2	5.000.000,00	5.000.000,00
	2.3. Zaštita okoliša	2	50.000,00	2.500.000,00
	2.4. Razvoj socijalnog poduzetništva	5	2.810.000,00	4.500.000,00
UKUPNO CILJ 2		11	17.455.000,00	13.000.000,00
3. Razvoj ljudskih resursa	3.1. Snažjenje ljudskih kapaciteta	2	150.000,00	525.000,00
	3.2. Snažjenje lokalnih kapaciteta za ruralni razvoj i upravljanje na načelima LEADER pristupa	13	1.850.000,00	1.500.000,00
	3.3. Razvoj civilnog društva i građanskih inicijativa	3	1.127.500,00	1.000.000,00
UKUPNO CILJ 3		18	3.127.500,00	3.025.000,00
4. Podizanje vrijednosti područja	4.1. Očuvanje kulturne baštine	5	776.000,00	1.000.000,00
	4.2. Podizanje vrijednosti područja	14	11.633.500,00	17.000.000,00
UKUPNO CILJ 4		19	12.409.500,00	18.000.000,00
SVUKUPNO		71	49.710.700,00	51.565.000,00

Odabrani razvojni projektni prijedlozi za razdoblje 2013. - 2014. godine prepoznati su kao prioritete koje je potrebno provesti kako bi se poboljšali uvjeti života stanovništva na području LAG-a Baranja. Među razvojnim projektima nalaze se i projektni prijedlozi iz gospodarstva koji će se financirati iz sredstava koja nisu proračunska sredstva jedinica lokalne samouprave, a projektni prijedlozi su značajni za razvoj područja Baranje i povećat će zapošljivost na području Baranje, te na taj način ojačati izvorne prihode jedinica lokalne

samouprave. LAG Baranja spreman je za gospodarske projekte pružiti potrebnu stručnu pomoć pri apliciranju na neki od fondova EU ili nacionalnih fondova.

Glavni odbor LAG Baranja odlučio je dio projektnih prijedloga razvrstati u skupinu dugoročnih projekata. Riječ je o projektima za čiju je pripremu i provedbu potrebno dulje vremensko razdoblje, a budući da je ova lokalna razvojna strategija vremenski ograničena na 2013. i 2014. godinu, navedeni projekti uključeni su u bazu projektnih prijedloga u LAG Baranja i oni će biti razmatrani i uključeni u lokalnu razvojnu strategiju za iduće proračunsko razdoblje EU.

Pregled broja projekata i potrebnih sredstava za dugoročne projekte iz provedenog natječaja koji zahtijevaju dulje vrijeme pripreme i izvedbe po ciljevima i prioritetima u okviru lokalne razvojne strategije prikazan je u tablici.

Tablica 13. Broj projekata i potrebna sredstava – dugoročni projekti

Cilj	Prioritet	Broj projekata	Potrebna sredstva u Kn
1. Povećanje konkurentnosti gospodarstva uz strateška partnerstva i poslovno povezivanje	1.1. Jačanje tržišno uvjetovane poljoprivredne proizvodnje	2	14.000.000,00
	1.2. Međusektorsko povezivanje resursa	1	3.000.000,00
	1.4. Razvoj ruralnog turizma	1	1.000.000,00
UKUPNO CILJ 1		4	18.000.000,00
2. Razvoj održivih eko-socijalnih modela gospodarenja	2.1. Obnovljivi izvori energije	6	207.050.000,00
UKUPNO CILJ 2		6	207.050.000,00
3. Razvoj ljudskih resursa	3.2. Snažjenje lokalnih kapaciteta za ruralni razvoj i upravljanje na načelima LEADER pristupa	2	43.000.000,00
UKUPNO CILJ 3		2	43.000.000,00
4. Podizanje vrijednosti područja	4.1. Očuvanje kulturne baštine	1	40.000.000,00
	4.2. Podizanje vrijednosti područja	10	123.000.000,00
UKUPNO CILJ 4		11	163.402.500,00
SVUKUPNO		23	431.452.500,00

4.8. Praćenje provedbe strategije

Radi ocjene provedbe lokalne razvojne strategije Baranje i njezinih rezultata, te poticanja njezine provedbe uspostavljen je sustav za praćenje i procjenu. Informacijski sustav će sadržavati podatke o strateškim ciljevima i prioritetima, mjerama i razvojnim projektima.

O strateškim ciljevima, prioritetima i mjerama vodit će se svi potrebni podaci, koji uključuju podatke o nazivu strateškog cilja, odnosno prioriteta i mjere, njegovoj hijerarhijskoj povezanosti, usklađenosti i povezanosti s ciljevima u drugim strateškim dokumentima i programima, dinamici njihove provedbe, okvirnim financijskim sredstvima, te pokazateljima za praćenje njihovog ostvarenja.

Istovremeno, ured LAG-a stvorit će bazu razvojnih projekata, koja će sadržavati podatke o nazivu i sadržaju projekta, nositeljima, potrebnim sredstvima i planiranim izvorima, mjerama u okviru kojih se nalazi projekt, realizaciji i drugim podacima od značaja za svaki od projekata.

Za praćenje provedbe i koordinaciju aktivnosti biti će zadužen ured LAG-a Baranja te o rezultatima provedbe, prema potrebi, a najmanje jednom godišnje izvještavati zainteresiranu javnost, jedinice lokalne samouprave, te resorno Ministarstvo poljoprivrede RH o svim aktivnostima sukladno propisanim zakonskim odredbama.

4.9. Postupak donošenja odluka i odabir projekata

LAG Baranja je od početka priprema i izrade lokalne razvojne strategije veliku pozornost posvećivao postupcima pri donošenju odluka kako bi rad LAG-a Baranja bio potpuno transparentan. Odluke u LAG-u Baranja donose se u skladu sa Statutom LAG-a Baranja.

Predsjedništvo LAG-a Baranja je predložilo, a glavni odbor LAG-a Baranja je usvojio interni Pravilnik o provedbi natječaja i odabiranja projektnih prijedloga za koje će LAG izdati pismo preporuke, a koji sadrži postupke za sustav i metodologiju prikupljanja projektnih ideja, obradu projektnih ideja i administrativnu provjeru, načine izbjegavanja sukoba interesa, sustav za vrednovanje projektnih ideja, evaluacijska tijela i postupak odlučivanja o potporama nakon evaluacije.

Predsjedništvo i Glavni odbor LAG-a Baranja su sukladno navedenom Pravilniku u javnim glasilima objavili Natječaj za odabiranje projekata i projektnih ideja za uvrštenje u lokalnu razvojnu strategiju Baranje.

Pri odabiru projekata vodilo se računa o sljedećim kriterijima:

- projekti se provode na području Baranje
- projekti doprinose ostvarenju nekog od prioritetnih ciljeva LRS
- predlagatelj ima kapacitete za provedbu i pristup financijskim sredstvima potrebnim za sufinanciranje/predfinanciranje
- projekti zadovoljavaju sve zakonske pretpostavke te nemaju negativan utjecaj na okoliš

Kako u fazi prije certificiranja, LAG još uvijek nema odlučujuću ulogu u odabiru projekata za financiranje, radna skupina za odabir projekata nije bodovala projekte, već je ih je ocjenjivala prema kriterijima prihvatljivosti te nakon toga razvrstavala prema ciljevima i prioritetima. Određena je posebna grupacija projektnih ideja za IPARD, grupa projekata za razdoblje 2013. – 2014., i grupa dugoročnih projekata za naredno razdoblje čija priprema može započeti u 2013., ali će se realizirati u sljedećem razdoblju.

Odabir i vrednovanje projekata koji se financiraju iz sredstava **IPARD Mjera 101, 103 i 302** obavljat će se u skladu s internim Pravilnikom i kriterijima za vrednovanje koji su usklađeni s IPARD programom. Za odabrane projekte iz IPARD programa LAG Baranja izdat će odgovarajuće pismo preporuke kojim će se potvrditi da su odabrani projekti u skladu s lokalnom razvojnom strategijom. Pismo preporuke omogućit će nositeljima projekta stjecanje dodatnih 30 bodova.

U budućem radu LAG-a Baranja će, sukladno navedenom Pravilniku za sve projekte kojima će se davati bilo koji oblik potpore, objavljivati javne natječaje kojima će prikupljati projektne prijedloge. Projektni prijedlozi moći će se dostavljati isključivo na unificiranim obrascima LAG Baranja koji će biti sastavni dio natječaja u zatvorenim kovertama.

Projektne prijedloge vrednovat će posebno povjerenstvo koje će potpisati Izjavu o poštivanju povjerljivosti i nepostojanju sukoba interesa. Svi dostavljeni projektni prijedlozi nosit će oznaku tajnosti podataka do konačne odluke, kada će predsjedništvo LAG-a Baranja donijeti odluku koji se podaci mogu objaviti.

Za sve projekte za koje se donese odluka o potpori, LAG Baranja će organizirati sustavno praćenje i nadgledanje projektnih aktivnosti, trošenje financijskih sredstava, te poštovanje svih ugovornih obveza u roku 5 godina od dana donošenja odluke. Isto tako, za sve odobrene projekte podnositelj će najmanje jednom godišnje izrađivati periodično izvješće o napretku i financijskom poslovanju projekta i dostavljati ga LAG-u Baranja.

Sva izvješća podnose se na propisanim obrascima, a vrednuju ih stručne službe LAG-a Baranja i predsjedništvo LAG-a Baranja. Slijedom rezultata vrednovanja periodičnih izvješća Glavni odbor odlučuje o daljnjim potporama projektu. Nakon završetka projekta, u roku od 30 (trideset) dana podnositelj će obvezno podnijeti završno izvješće i izvješće o utrošenim sredstvima.

5. USKLAĐENOST STRATEGIJE S NADREĐENIM STRATEŠKIM DOKUMENTIMA

Područje LAG Baranja sastavni je dio nacionalnog prostora Republike Hrvatske i istodobno sastavni dio Osječko-baranjske županije. Lokalna razvojna strategija Baranje usklađena je s razvojnim planovima višeg reda, odnosno s nadređenim strateškim dokumentima i to: Nacionalnim strateškim referentnim okvirom 2012. - 2013. godine, strategijom ruralnog razvoja 2008. - 2013. godine, IPARD programom 2007. - 2013. godine i županijskom razvojnom strategijom 2011. - 2013. godine

5.1. Nacionalni strateški referentni okvir 2012.-2013.

Vlada Republike Hrvatske usvojila je krovni strateški dokument pod nazivom „Strateški okvir za razvoj 2006. - 2013. godine kojim se usmjerava gospodarska politika RH u razdoblju od 2006. do 2013. godine. Glavni ciljevi utvrđeni ovim dokumentom temelj su i strategije programa Vlade RH kojima se na trogodišnjoj osnovi određuju glavna prioritetna područja i instrumenti primjene kojima će se postići zacrtani ciljevi navedeni u strateškom okviru za razvoj 2006. - 2013. godine. Strateškim okvirom za razvoj 2006. - 2013. godine definirana su tri glavna strateška cilja:¹⁸

1. brži gospodarski rast temeljen na integraciji tržišta i institucionalnim reformama,
2. veća zaposlenost – brže otvaranje radnih mjesta,
3. promicanje održivog razvoja.

Vizija strateškog razvoja Hrvatske obuhvaća sva područja gospodarskog i društvenog razvoja s krajnjim ciljem održivog gospodarskog rasta. Nacionalni strateški referentni okvir 2012. - 2013. godine obuhvaća ciljeve strateškog razvoja, za koje se planira da će se rješavati tijekom prvog programskog razdoblja nakon pristupanja RH u EU.

Tematski prioriteti nacionalnog strateškog referentnog okvira 2012. - 2013. godine podijeljeni su u četiri skupine:¹⁹

1. potreba za ubrzanjem stope gospodarskog rasta, ulaganja u infrastrukturu radi povećanja dostupnosti i privlačnosti hrvatskih regija i ulaganja u cilju povećanja konkurentnosti poduzeća, dok se od institucionalnih reformi očekuje da doprinesu dodatnom rastu u srednjoročnom razdoblju,
2. obveza pružanja podrške ulaganjima koja promiču održivi rast i okolišno prihvatljiv rast kroz ulaganja koja promiču održiv dugoročni rast i racionalno korištenje resursa,
3. potreba za ulaganjima u razvoj ljudskih potencijala radi povećanja zapošljavanja i osiguranja boljeg pristupa obrazovanju i cijeloživotnom učenju,

¹⁸ www.efzg.hr/dok/UMS/Nacionalni_strateški_referentni_okvir_2012.-2013.pdf, str. 4

¹⁹ www.efzg.hr/dok/UMS/Nacionalni_strateški_referentni_okvir_2012.-2013.pdf, str. 73.

4. obveza poboljšanja izgradnje institucionalnog i upravnog kapaciteta u cilju podrške učinkovitoj provedbi strategije i racionalnoj provedi intervencije strukturnih fondova i Kohezijskog fonda.

U okviru nacionalnog strateškog referentnog okvira izrađen je dokument kojim je utvrđena strategija ulaganja iz fondova koji će Hrvatskoj biti dostupni nakon stupanja u članstvo EU, točnije strukturnih fondova (Europski fond za regionalni razvoj i Europski socijalni fond), te Kohezijskog fonda. Za razdoblje 01. 01. - 31. 12. 2013. godine, kada završava aktualna financijska perspektiva EU izrađen je dokument koji je ujedno i okvir za utvrđivanje opsega i sadržaja operativnog programa. Nacionalni strateški referentni okvir u spomenutom razdoblju od 01. 01. - 31. 12. 2013. godine fokusira se na četiri ključna sektora za razvoj, a to su: ²⁰

1. promet,
2. zaštita okoliša,
3. regionalna konkurentnost,
4. razvoj ljudskih potencijala .

Sami operativni programi koji proizlaze iz Nacionalnog strateškog referentnog okvira vezani su upravo uz navedena četiri sektora i definiraju prioritete koji će se u okviru spomenutih sektora financirati u referentnom razdoblju.

Nacionalni strateški referentni okvir usko je povezan sa sljedećim strateškim dokumentima: Strateški okvir za razvoj 2006.-2013., Okvir za usklađenost strategija 2007.-2013. (izrađen kao krovni dokument za Operativne programe pod komponentama III i IV programa IPA), Pretpristupni ekonomski program, Smjernice ekonomske i fiskalne politike, Strategija Vladinih programa za razdoblje 2010.-2012.

Na temelju navedenog vidljivo je da je lokalna razvojna strategija Baranje usklađena s ciljevima i prioritetima Nacionalnog strateškog referentnog okvira 2012.-2013. godine.

5.2. Strategija ruralnog razvoja 2008. - 2013.

Vlada Republike Hrvatske usvojila je strategiju ruralnog razvoja 2008.-2013. godine. Strategijom ruralnog razvoja definirani su sljedeći strateški ciljevi:

1. postizanje ubrzanog rasta realnog BDP i zaposlenosti, kao i bolji životni standard u usporedbi s bogatijim regijama Europe,
2. postizanje veće konkurentnosti nacionalnog gospodarstva u usporedbi s razvijenim regijama Europe,
3. smanjenje regionalnih nejednakosti unutar zemlje stvaranjem povoljnih uvjeta za socijalno-ekonomski razvitak u najnazadnijim regijama.

U svrhu ostvarenja pretpostavki strategije definirani su strateški ciljevi ruralnog razvoja od 2008.-2013. godine koji odgovaraju navedenim globalnim ciljevima i doprinose njihovom ostvarenju, a to su:

1. poboljšanje konkurentnosti poljoprivrednog i šumarskog sektora,

²⁰ www.mrrfeu.hr

2. očuvanje, zaštita i održiva uporaba okoliša, krajolika, prirodnog i kulturnog nasljeđa,
3. poboljšanje kvaliteta života u ruralnim područjima i proširenje gospodarskog programa ruralnog gospodarstva,
4. poboljšanje učinkovitosti institucijskog okruženja.

Na temelju navedenog vidljivo je da je lokalna razvojna strategija Baranje usklađena s ciljevima i prioritetima Strategije ruralnog razvoja 2008. - 2013. godine.

5.3. IPARD program 2007. - 2013. godine

IPARD je sastavni dio IPA i to njegove V. komponente - ruralni razvoj, a kao pretpristupni program EU za obračunsko razdoblje 2007. - 2013. godine predstavlja strategiju koja se bavi specifičnim nedostacima u ruralnim područjima Hrvatske, koji su prepoznati u analizi poljoprivrednog i ruralnog sektora.

Prioritetni cilj IPARD programa je doprinos održivom i socijalno skladnom procesu ruralnog razvoja u skladu s međunarodnom ekološkom praksom kroz razvijanje ruralne ekonomije, povećanje prihoda i omogućavanje i osiguravanje mogućnosti zapošljavanja u ruralnim područjima u svrhu uravnoteženja nejednakosti između pojedinih regija i u usporedbi s urbanim područjima, kao i razvoj osnovne ruralne infrastrukture, također i u ratom pogođenim područjima. Kao što se vidi iz navedenog, prioritetni ciljevi lokalne razvojne strategije usklađeni su s prioritetnim ciljem IPARD programa.

Program IPARD se provodi kroz 3 prioritetna područja usmjerena na diversifikaciju ekonomskih aktivnosti, razvoj malog i srednjeg poduzetništva te posebnu skrb za zaštitu okoliša. Za svako prioritetno područje definiran je po jedan specifični cilj koji će se ostvarivati putem odgovarajućih mjera.²¹

Tablica 14: Prioriteti, ciljevi i mjere IPARD programa u RH²²

PRIORITET	SPECIFIČNI CILJ	MJERA
1. Poboljšanje tržišne učinkovitosti i provedba standarda Zajednice	Jačanje i poboljšanje poljoprivredne proizvodnje i tržišnog kapaciteta	101 „Ulaganja u poljoprivredna gospodarstva u svrhu restrukturiranja i dostizanja standarda Zajednice“
		103 „Ulaganje u preradu i trženje poljoprivrednih i ribljih proizvoda u svrhu restrukturiranja tih aktivnosti i dostizanja standarda Zajednice“

²¹ www.apprrr.hr/mjera-301-108.aspx

²² Preuzeto od: www.apprrr.hr/mjera-301-108.aspx

2. Pripremne radnje za provedbu poljoprivredno-okolišnih mjera i lokalnih strategija ruralnog razvoja	Jačanje i poboljšanje kapaciteta provedbe obveznog pilot projekta u poljoprivrednom okolišu i pristup temeljen na LEADER pristupu	201 „Radnje za poboljšanje okoliša i krajolika“ 202 „Priprema i provedba lokalnih strategija ruralnog razvoja“
3. Razvoj ruralne ekonomije	Stvaranje boljih životnih uvjeta u ruralnim područjima poboljšanjem ruralne infrastrukture i promicanjem poslovnih aktivnosti	301 „Poboljšanje i razvoj ruralne infrastrukture“ 302 „Diversifikacija i razvoj ruralnih ekonomskih aktivnosti

Lokalna razvojna strategija sadrži projekte koji su usklađeni s prioritetima, ciljevima i mjerama IPARD programa.

Iz svega navedenog vidljivo je da je lokalna razvojna strategija Baranje u cijelosti usklađena s prioritetnim ciljevima IPARD programa za Republiku Hrvatsku, te s njegovim specifičnim ciljevima i mjerama.

5.4 Županijska razvojna strategija Osječko-baranjske županije 2011.-2013.

Osječko-baranjska županija donijela je županijsku razvojnu strategiju Osječko-baranjske županije 2011. - 2013. godine u kojoj su navedena tri strateška cilja jednake važnosti:

1. održivi razvoj i unapređenje prostora,
2. razvoj konkurentnog gospodarstva,
3. razvoj ljudskih resursa i kvalitetno zadovoljavanje javnih potreba građana.

Za svaki od navedenih strateških ciljeva definirane su mjere i financijski okvir. Navedeni ciljevi sastavni su dio lokalne razvojne strategije Baranje, a predložene mjere u lokalnoj razvojnoj strategiji Baranje usklađene su s mjerama Županijske razvojne strategije Osječko-baranjske županije 2011. - 2013. godine.

6. ZAKLJUČNA RIJEČ

Lokalna razvoja strategija podrazumijeva cjelovit i usklađen skup ciljeva, prioriteta, mjera i aktivnosti usmjerenih na poticanje održivog gospodarskog rasta, te unapređenje ekonomskog i društvenog stanja na određenom području.

Pristupanjem Republike Hrvatske u članstvo Europske Unije sve veći značaj pripadat će lokalnoj i regionalnoj razvojnoj politici i pripremljenosti za korištenje sredstava iz fondova Europske Unije. Vlada Republike Hrvatske donijela je Pravilnik za provedbu Mjere 202 – “Priprema i provedba lokalnih strategija ruralnog razvoja” unutar IPARD Programa kojim je propisana obveza izrade lokalnih razvojnih strategija sukladno LEADER metodi. Pravilnikom su utvrđeni način i uvjeti vezani uz provedbu Mjere 202, za izradu i provedbu lokalnih razvojnih strategija određena je Lokalna akcijska grupa (LAG) koja predstavlja partnerstvo predstavnika javnog, gospodarskog i civilnog sektora određenog ruralnog područja.

Lokalna akcijska grupa Baranja osnovana je 04.02.2010. godine. Sjedište udruge je u Belom Manastiru, Imre Nagya 2. U registru udruga RH, LAG Baranja je registriran pod brojem udruge 14003003, OIB udruge je 581280254467.

Područje Baranje smješteno je na krajnjem sjeveroistočnom području Republike Hrvatske. Omeđeno je rijekama Dravom na zapadu i Dunavom na istoku, te hrvatsko-mađarskom granicom na sjeveru i gradom Osijekom na jugu. Zauzima površinu od 1.149 km² na kojoj je 2011. registrirano 39.261 stanovnik. Po svojim općim prirodno-geografskim obilježjima to je pravi panonski prostor, gdje se izdvajaju Bansko brdo s najvišom kotom 243 metra nadmorske visine (danas glavna vinogradarska zona) i močvarno područje utoka Drave u Dunav, Kopački rit (zaštićen u kategoriji parka prirode) koji predstavlja jedinstven rezervat u Europi te pruža izuzetne pogodnosti za odmor, rekreaciju, sport i mogućnost razvoja izletničkog i boravišnog turizma. Zbog iznimne prirodne vrijednosti Kopački rit je 1993. godine uvršten na listu područja zaštićenih Konvencijom o vlažnim područjima od međunarodnog značaja.

Područje Baranje podijeljeno je na 9 jedinica lokalne samouprave. To su Grad Beli Manastir, Općina Petlovac, Općina Jagodnjak, Općina Čeminac, Općina Darda, Općina Kneževi Vinogradi, Općina Draž, Općina Popovac i Općina Bilje.

Najznačajniji prirodni potencijal Baranje je kvalitetno, nezagađeno poljoprivredno zemljište i tradicija u poljoprivrednoj proizvodnji. Na području Baranje obrađuje se oko 55.000 ha poljoprivrednog zemljišta. Od toga oko 20.000 ha ili više od jedne trećine obrađuje poduzeće Belje. Na područjima jedinica lokalne samouprave postoje poduzeća i obiteljska poljoprivredna gospodarstva koja trenutno obrađuju od 300 -1.000 ha oraničnih površina i pripadaju skupini malih i srednjih poduzetnika. Ovi poduzetnici koriste svu suvremenu poljoprivrednu mehanizaciju koja je njihovo privatno vlasništvo.

Na području Baranje djeluje 2.489 obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava, koji pripadaju u skupinu obiteljskih poduzetničkih poduhvata čija je osnovna djelatnost poljoprivredna proizvodnja, a obrađuju u prosjeku od 5 - 10 ha oraničnih površina.

Na području Baranje je 30.09.2012. godine poslovalo 2.489 obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava, 458 obrta i 379 aktivnih trgovačkih društava. Većina poduzetnika s područja Baranje pripada kategoriji malih poduzetnika.

Istraživanja su utvrdila da funkcija rada nije ravnomjerno raspoređena u Baranji i da je tržište rada oslabljeno. Funkcija rada jače je koncentrirana u gradu Belom Manastiru i općinskim središtima, zbog lokacijskih prednosti, prometne dostupnosti i općinskog monocentrizma. Gotovo trećina radnih mjesta je u Gradu Belom Manastiru.

Područje Baranje susreće se s problemom depopulacije. Pozitivnom dinamikom od početka 1990-ih godina izdvajali su Grad Beli Manastir i općine uz državnu cestu Osijek – Beli Manastir, a negativnom dinamikom se izdvajaju izrazito rubne ruralne općine. Iskazani kontinuirani demografski porast Grada Belog Manastira odraz je relativne razvijenosti njegove funkcije rada i uslužnih djelatnosti kao područnog središta. Za razliku od toga, dinamičan demografski rast ruralnih općina, prije svega Darde, a potom Čemince i Bilja, posljedica je njihove blizine i povoljne prometne dostupnosti centara rada, prvenstveno grada Osijeka.

Na području Baranje, 30. 09. 2012. godine bilo je 6.269 nezaposlenih osoba, što čini 15,9 posto ukupnog broja stanovnika. U strukturi nezaposlenih prevladavaju žene (54 %), te mlade osobe do 30 godina i osobe starije od 50 godina s nižim stupnjem obrazovanja koje se teško uključuju na tržište rada.

Za potrebe lokalne razvojne strategije izrađena je SWOT analiza područja Baranje. SWOT analiza u obliku tablice kombinira i sintetizira pokazatelje o stanju i tendencijama na području LAG-a Baranja, rasprave koje su se vodile na radionicama, te stavove i mišljenja stanovnika na području LAG-a. U SWOT tablicama identificirane su snage i slabosti područja koje se mogu iskoristiti za realizaciju uočenih prilika, te minimizaciju uočenih prijetnji čije se izvorište nalazi u okruženju LAG područja i unutrašnjim generiranim procesima. Na temelju rezultata SWOT analize, lokalnom strategijom razvoja Baranje definirani su strateški ciljevi i prioriteta u sljedećem srednjoročnom razdoblju.

Strateški ciljevi utemeljeni su na rezultatima analize dosadašnjih razvojnih postignuća i problema, analizi postojećeg stanja područja, provedenoj SWOT analizi i zajedničkoj viziji koja je definirana na temelju stavova, želja i promišljanja lokalnog stanovništva, te usklađivanja sa strateškim dokumentima višeg reda.

Strateški ciljevi određuju smjer kretanja budućih razvojnih procesa koji bi područje LAG Baranja trebali u velikom stupnju izjednačiti po kvaliteti života s razvijenim područjima Republike Hrvatske i razvijenim ruralnim područjima Europske Unije, te na taj način učiniti ovo područje atraktivnijim za življenje kako bi se zaustavili nepovoljni demografski trendovi i postigla demografska stabilnost.

U tom smislu određeni su glavni strateški ciljevi i to:

- **povećanje konkurentnosti gospodarstva uz strateška partnerstva i poslovno povezivanje,**
- **razvoj održivih modela eko-socijalnog gospodarenja,**

- **razvoj ljudskih resursa,**
- **očuvanje kulturne baštine i podizanje vrijednosti područja.**

Za svaki od navedenih strateških ciljeva definirane su mjere, kojima je cilj poboljšati i unaprijediti postojeće stanje na području Baranje kako bi se povećala zapošljivost i osigurao gospodarski rast u skladu s održivim razvojem područja. Na definiranje strateških ciljeva, prioriteta i mjera utjecali su i prikupljeni projektni prijedlozi iz različitih sektora na temelju objavljenog Natječaja.

Lokalna razvojna strategija izrađena je na LEADER pristupu korištenjem načela “bottom-up” kako bi se dobile vjerodostojne potrebe lokalnog stanovništva u dimenzioniranju lokalnog razvoja. U izradi lokalne razvojne strategije Baranje poštovala su se sva načela LEADER pristupa.

Lokalna razvojna strategija Baranje usklađena s ciljevima i prioritetima Nacionalnog strateškog referentnog okvira 2012. - 2013. godine, Strategije ruralnog razvoja 2008. - 2013. godine, IPARD programa 2007. - 2013, Županijskom razvojnom strategijom Osječko-baranjske županije 2011. - 2013. i drugim pripadajućim strateškim dokumentima koji se odnose na izradu lokalne razvojne strategije područja Baranje.

LITERATURA:

1. Šašlin, P.: Demografski razvoj Baranje, Hrvatski geografski glasnik, br. 67, Zagreb, 2005.
2. Defilippis, J.: Hrvatska u ruralnom prostoru Europe, Sociologija sela br. 45., Zagreb, 2006.
3. Tri stoljeća Belja, Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, Osijek, 1986.
4. Statut lokalne akcijske grupe LAG Baranja
5. Prostorni plan Grad Beli Manastir
6. Prostorni plan Općina Bilje
7. Prostorni plan Općina Čeminac
8. Prostorni plan Općina Draž
9. Prostorni plan Općina Darda
10. Prostorni plan Općina Jagodnjak
11. Prostorni plan Općina Kneževi Vinogradi
12. Prostorni plan Općina Petlovac
13. Prostorni plan Općina Popovac
14. Popis stanovništva 2001., Zaposlenost po naseljima, [CD-ROM], Zagreb: Državni zavod za statistiku.
15. Narodne novine br. 26/03,
16. <http://www.mrrfeu.hr/UserDocImages/>
17. <http://www.dzs.hr/>
18. www.natura2000.hr
19. <http://www.kopacki-rit.com>
20. Strategija očuvanja, zaštite i održivog gospodarskog korištenja kulturne baštine Republike Hrvatske za razdoblje 2011.-2015.
21. Žutinić, Đ; Kovačić D: Percepcija kvalitete življenja i namjere o odlasku iz ruralnih sredina, Sociološka istraživanja br. 105-106, Zagreb, 2008, str. 139
22. LEADER od inicijative do metode, Vodič za poduku o LEADER pristupu, ZOE Centar za održiv razvoj ruralnih krajeva, Zagreb, 2004, str. 229.
23. [www.efzg.hr/dok/UMS/Nacionalni strateški referentni okvir 2012.-2013.pdf](http://www.efzg.hr/dok/UMS/Nacionalni_strateški_referentni_okvir_2012.-2013.pdf), str. 4
24. [www.efzg.hr/dok/UMS/Nacionalni strateški referentni okvir 2012.-2013.pdf](http://www.efzg.hr/dok/UMS/Nacionalni_strateški_referentni_okvir_2012.-2013.pdf), str. 73.
25. www.apprrr.hr/mjera-301-108.aspx

PRILOZI:

1. ZNAČAJKE PODRUČJA OBUHVAĆENOG LAG-om

1.1.3. Kulturna i povijesna baština

PRILOG BR. 1: POPIS KULTURNIH INSTITUCIJA I KULTURNE INFRASTRUKTURE

1. Centar za kulturu u Belom Manastiru u sklopu koje djeluje glazbena škola sa odjeljenjima u Belom Manastiru i Kneževim Vinogradima i amaterska kazališna skupina Beli Manastir.
2. Knjižnice – postoji gradska knjižnica i čitaonica u Belom Manastiru i gradska knjižnica i čitaonica na mađarskom jeziku u Belom Manastiru, te knjižnica i čitaonica Kneževim Vinogradima koja nije u funkciji.
3. Školske knjižnice - postoje u Gimnaziji i srednjoj školi u Belom Manastiru, te osnovnim školama u Belom Manastiru, Šećerani, Bilju, Čemincu, Dardi, Dražu, Batini, Jagodnjaku, Kneževim Vinogradima, Zmajevcu i Popovcu.
4. Galerije i muzeji –postoji stalni postav galerije Baranjska likovna kolonija u Batini, te Baranjska kuća u Topolju, Zavičajni muzej u Zmajevcu koji nije u funkciji.
5. Domovi kulture –u kojima se održavaju različite aktivnosti i kulturni sadržaji a osnovani su u sljedećim jedinicama lokalne samouprave:
 - Grad Beli Manastir: Dom kulture Branjin Vrh;
 - Općina Bilje: Dom kulture Bilje;
 - Općina Čeminac: Dom kulture Čeminac, Dom kulture Kozarac;
 - Općina Darda: Dom kulture Darda;
 - Općina Draž: Dom kulture Draž, Dom kulture Batina;
 - Općina Jagodnjak: Dom kulture Jagodnjak, Dom kulture Bolman;
 - Općina Kneževi Vinogradi: Dom kulture Kneževi Vinogradi, Dom kulture Karanac, Dom kulture Kamenac;
 - Općina Petlovac: Dom kulture Petlovac, Dom kulture Baranjsko Petrovo; selo, Dom kulture Novi Beždan i Dom kulture Luč koji nije u funkciji.
6. Kulturno umjetnička društva: HKUD Beli Manastir, SKUD “Jovan Lazić” Beli Manastir, MKUD Beli Manastir, SKUD “Branko Radičević” Darda.

PRILOG BR. 2: KULTURNE MANIFESTACIJE I DOGAĐANJA

Grad Beli Manastir

- **Pokladni karneval** – po izvornom običaju maskirani sudionici od najmlađih do odraslih osoba, izvode program na Trgu grada Belog Manastira. Sudionici su od dječjih vrtića, osnovnih i srednjih škola do udruga.
- **Grahijada** – natjecanje u kuhanju graha, gastro ponuda u turističkoj ponudi.
- **Jesen u Baranji** – kulturno turistička manifestacija folklor običaja i tradicije.
- **Božićni koncert** – prigodan koncert hrvatskog kulturnog umjetničkog društva „Beli Manastir“.

- **Dani udruga Baranje** – u organizaciji Mirovne grupe "Oaza" – prezentacija programskih aktivnosti udruga koje djeluju u Baranji, prodaja različitih artikala u humanitarne svrhe ili za potrebe radionica, dobivanje korisnih informacija i praktičnih savjeta udruga koje djeluju na civilnoj sceni Baranje (u svibnju ili lipnju).
- **Obilježavanje Europskog tjedna** – u organizaciji Mirovne grupe Oaza – kreativne radionice sa djecom u nekom dijelu Belog Manastira.

Općina Bilje

- **Kakas utes, Vardarac** - tradicionalna manifestacija koja se održava u utorak, dan prije čiste srijede, uz bogati program koju sačinjava likovna kolonija, izložba slika mimohod maskirane mladeži u pijetlove uz konjsku zapregu i glazbenu pratnju, uprizorenje tradicionalne pokladne svetkovine "lupanje pijetla" te prigodni kulturno umjetnički program nastupa KUD-ova iz Mađarske i Hrvatske, te cjelodnevnu ponudu krafni i kuhanog vina, te fiš paprikaša.
- **Fišijada Vardarac, fišijada Lug** - tradicionalna natjecanja u pripremanju baranjskog gastro specijaliteta od ribe, svi natjecatelji kuhaju fiš paprikaš od jednake količine ribe, a komisija za ocjenjivanje kuša svaki i bira onaj koji ima najviše bodova za najbolji okus, boju, gustoću i izgled potkove. Manifestacija je uz bogati kulturno zabavni program na otvorenom.
- **Dan dvorca Eugena Savojskoga, Bilje** - kostimirano prikazivanje načina života i običaja starih vremena, prikazivanje starih sportova (streličarstvo i dr.) uz gastro specijalitete i zabavni program, a sve to u okruženju dvorca Eugena Savojskog u Bilju. Prikazivanje duha starih vremena i stavljanje u kulturno turističku ponudu općine Bilje, u organizaciji udruge "Čuvari tradicije princa Eugena Savojskog".
- **Proljetna fišijada, HVIDRA, Općina Bilje** - promocija baranjskog gastro specijaliteta, uz bogati kulturno zabavni program, koji privlači veliki broj domaćih i stranih posjetitelja i vjernih gostiju općine Bilje.
- **Dječja smotra folklor, Bilje** - prikazivanje običaja, plesova i pjesme u izvođenju dječjih kulturno umjetničkih društava iz Baranje i ostalih dijelova Hrvatske.
- **Dan općine Bilje** - proslava dana općine Bilje, prikazivanje djelatnosti brojnih udruga s područja općine, bogati zabavni program i gastro ponuda područja općine Bilje, sajam rukotvorina i domaćih proizvoda hrane i pića.
- **Međunarodna smotra folklor, rakijada, Vardarac** - tradicionalna manifestacija u kojoj se, uz bogati kulturno zabavni program promovira kultura pijenja aperitiva-domaće rakije, koja je česti proizvod iz domaće radinosti na našem području. Degustacije i prodaja, te promocija ovog pića privukli su do sada veliki broj domaćih i stranih gostiju, koji su uživali i u brojnim drugim kulinarskim delicijama s područja općine Bilje. - SLAMA, LAND ART FESTIVAL.
- **Međunarodni etno susreti, Bilje** - nastupi brojnih KUD-ova iz zemlje i inozemstva, prikaz starih običaja i zanata, sajam domaćih proizvoda hrane i pića, te bogati zabavni program. U okviru etno susreta naglasak je i na gastro i eno ponudi baranjskih specijaliteta od ribe, te domaćeg vina i rakije, brojna su sportska natjecanja te kulturno turistička ponuda uz obilazak i posjet dvorcu Eugena Savojskog.
- **Ribarski dani, Kopačevo** - sajam domaćih proizvoda, kolača, crvene mljevene paprike, meda, vina, rukotvorina uz glavni događaj - nastup brojnih kulturno umjetničkih društava koji nastupaju u središtu sela, za vrijeme kojeg se služe

specijaliteti od ribe. Budući da je selo Kopačevo nastalo na ribolovnoj tradiciji, ovo je manifestacija koja održava tradiciju življenja uz rijeku Dunav i način života, s naglaskom na ponudi ribe kao osnovne namirnice, od kojih je živjelo tadašnje seosko stanovništvo. Uz manifestaciju, postavljena je izložba starih ribarskih alata i etno soba.

- **Dan sela i festival paprike, fišijada, Lug** - slavljenje tradicije proizvodnje sitne mljevene paprike, koja je karakteristična za ovaj kraj. Zbog većinske poljoprivredne proizvodnje povrća, sitna mljevena paprika ima posebno mjesto u životu Lužana, tako da je ovo manifestacija u kojoj se proizvođači okupljaju i nude svoj proizvod uz zabavni program i gastro specijalitet- kuhanje fiš paprikaša.
- **Sarmijada, Lug** - zimski mjeseci su rezervirani za događanja u unutrašnjem prostoru, tako je i sarmijada jedna u nizu manifestacija gdje se pravi i degustira sarma, jelo koje se često kuha u Baranji. Sarma pripremaju ekipe. Dok se sarma kuha, kuhari uživaju opušteno uz zabavni program i dobru kapljicu finog baranjskog vina, manifestacija je otvorena za sve putnike namjernike i posjetitelje u Lugu, te na taj način promovira jedan od gastro specijaliteta našeg područja.

Općina Čeminac

- **RIBA fest- Grabovac** - je jednogodišnja manifestacija neprofitnog karaktera koja za cilj ima promicanje kulture, pomaganje novim alternativnim glazbenim skupinama da bi se čulo za njihovo ime, stvaranje kontinuiteta održavanja priredbe te buđenje baranjske alternativne scene.

Općina Darda

- **Dani Općine Darda** - obuhvaćaju kulturne i sportske manifestacije koje traju nekoliko dana, od najvažnijih se mogu navesti: Ivanjski kresovi, Međunarodna smotra folklor nacionalnih manjina.
- **Likovna kolonija "Petar Dobrović"** - do sada je održano 9 saziva, međunarodnog je karaktera, s bogatim fondusom slika koji ostaje u zbirci organizatora.
- **Manifestacija "Jesen na mom pragu"** – prvi put je organizirana 2012. godine, obuhvaća tradicijsko naslijeđe, kreativne radove pojedinaca, tradicijska kuhinja, promicanje turističkih potencijala Općine Darda.
- **Romski bal** - manifestacija romske zajednice u Dardi specifična je upravo za Rome u Dardi i ima dugu tradiciju.
- **Manifestacije kulturno-umjetničkih društava** - djeluje četiri KUD-a, njihovi godišnji koncerti i prigodni nastupi vezani su za obilježavanje nacionalnih ili vjerskih praznika.

Općina Draž

- **Baranjski bećarac** - održava se već 25 godina, s prekidom u vrijeme domovinskog rata. Prezentacija je to "šokačkih" običaja, plesova i nošnji koja traje dva dana, obično prvi vikend u lipnju. Održava se u četiri šokačka sela: Duboševica, Topolje, Gajić i Draž, uvijek u drugom selu.
- **"Berbene svečanosti"** u Batini. Održavaju se svake godine u listopadu i okupljaju razne KUD-ove. Imaju međunarodni karakter, a prikazuju običaje vezane uz branje karakteristične za mađarsku manjinu u Batini.
- **"Pudarina"** u organizaciji udruge "Martinovo brdo" već nekoliko godina okupljaju se KUD-ovi iz Baranje i Slavonije gdje se prikazuju običaji čuvanja grožđa prije

berbe. Mlade su se djevojke skupljale u podrumima i čuvale grožđe od čvoraka i ostalih "lopova".

- **"Berem grožđe"** manifestacija u Dražu koja prikazuje očuvanje tradicionalnih običaja berbe grožđa. Održava se krajem rujna ili početkom listopada.
- **"Vinceška"** - običaj blagoslivljanja vinograda i vina i obilježava početak vinogradarske godine. Održava se svake godine 22. siječnja.
- **"Buše"** - običaj koji se očuvao do danas, a potječe iz vremena protjerivanja Turaka s ovih prostora. Postoje tzv. "male" i "velike buše". Velike se buše održavaju uvijek na pokladni ponedjeljak i pokladni utorak.
- **"Marijansko pjevanje"** - održava se već desetak godina u mjesecu svibnju u crkvi Sv. Petra i Pavla kod Topolja.
- **"Kobasičijada"** u Gajiću svake godine u veljači
- Međunarodno ocjenjivanje vina u općini Draž - održava se svake godine
- **BUK** - baranjska umjetnička kolonija je također već tradicionalna manifestacija u općini Draž koja okuplja poznate slavonsko-baranjske slikare te slikare iz cijele Hrvatske. Ova manifestacija traje već preko 35 godina. Djela ovih slikara se kasnije izlažu u izložbenim prostorima Baranje i Slavonije.
- **Regata mira** - Nakon mirne reintegracije počinje ovaj kulturni događaj u kojemu sudjeluje oko stotinjak sudionika u 30-40 čamaca, iz Hrvatske, Srbije i Mađarske. Kreće sa Zelenog otoka u Batini, preko Vukovara do Iloka. Ona je simbol žrtava, gradnje i rušenja mostova te podsjetnik na rat i na stanje koje se više ne smije ponoviti. Isto tako promovira i baranjski turizam.
- **Motosusreti u Batini** - Iz godine u godinu sve veći i bolji. To je jedan od najposjećenijih i najbolje organiziranih moto susreta u Hrvatskoj na kojem se okupljaju motoristi iz Hrvatske, Mađarske, Njemačke, Srbije, Švicarske itd.

Općine Jagodnjak

- **Kulinijada** – manifestacija gastro ponude, posvećena proizvodnji kulena na tradicijski način, koji je važna delicija u turističkoj ponudi Baranje. Cilj kulinijade je promocija ove gastronomske delicije kao autohtonog proizvoda i organizacija njegove proizvodnje na tradicionalan način, a zadovoljavajući sve zakonske standarde koji propisuju ovakvu proizvodnju.

Općina Kneževi Vinogradi

- **Baranja fest** – kulturna turistička manifestacija, naglasak se daje na gospodarstvo, vinogradare i vinare, kao i na gastro ponude.
- **Čvarak fest u Karancu** – gastro manifestacija, posvećena tradicionalnom prženju slanine u kvalitetnu deliciju čvarke.
- **Dani sela Zmajevac** – turistička manifestacija etno i gastro ponude i kulturnih sadržaja mađarske nacionalne manjine.
- **Vinski maraton** - maraton s utvrđenom stazom po vinskim podrumima u Zmajevcu u vrijeme Dana sela.
- **Malonogometni turnir** – svakoga srpnja već desetak godina u organizaciji NK Borac.
- **Fišijada** – u vrijeme održavanja malonogometnog turnira, natjecanje u kuhanju fiš paprikaša.

- **Plesanje oko majpana** – manifestacija u svibnju u Kotlini u organizaciji KUD-a „Jožef Atila“ Kotlina.
- **Seoski vašar (zimski, proljetni...)** – turistička manifestacija u Karancu, posvećena tradicionalnoj prodaji rukotvorina, poljoprivrednih proizvoda i sl.
- **Etno sajam** – Karanac – gastro ponuda, prikaz običaja svinjokolje, kuhanje zimnice i sl.
- **Berbene svečanosti** – manifestacija koja se u rujnu organizira u Suzi, Kamencu i ostalim mjestima.
- **Kirbajske proslave u svim mjestima.**
- **Memorijalni nogometni turniri** u Karancu, Kotlini.
- **Nastupi i smotre KUD-ova** – Kneževi Vinogradi, Suza, Zmajevac, Kotlina i Kamenac.
- **Sarmijada u Karancu.**
- **Proslava Vinceške i Martinja.**
- **„Raspjevana jesen“** – manifestacija u organizaciji udruga i MO Karanac.
- **Dječje sportske igre** – manifestacija u organizaciji Dječjeg vrtića „ZEKO“ Kneževi Vinogradi.
- **Izložbe kolača i rukotvorina** – Kneževi Vinogradi, Kamenac, Suza i Kotlina.

Općina Petlovac

- **„Petaračke buše“** - tradicionalna manifestacija koja se u pokladno doba održava u Baranjskom Petrovom Selu, među ostalim, na pokladnu nedjelju za „lipe buše“ okuplja KUD-ove iz cijele Slavonije i Baranje.
- **„Petlovački fašnik“** - pokladna manifestacija u Petlovcu.
- **„Likovna kolonija“** - tradicionalno se održava u sklopu manifestacije „Jesen u Baranji“, a okuplja umjetnike iz Hrvatske i inozemstva.
- **„Memorijalni općinski nogometni turnir“** - u sklopu obilježavanja Dana domovinske zahvalnosti 05. kolovoza, održava se svake godine u drugom mjestu općine.
- **„Natjecanje zaprežnim ručnim vatrogasnim štrcaljkama“** - održava se već osam godina u Petlovcu, okuplja DVD-e iz Hrvatske i inozemstva.
- **„Kobasijada“** u Luču, održava se unatrag tri godine, natjecateljskog karaktera, okuplja mjesne proizvođače domaćih suhomesnatih proizvoda.
- **„Ples oko svibanjskog drveta“** u Novom Bezdanu, tradicionalna manifestacija mađarske nacionalne manjine, traje mjesec dana, a zadnji dan završava plesom oko svibanjskog drveta.
- **„Amber bal“** u Novom Bezdanu jednodnevna manifestacija – druženje s plesom za bračne parove, održava se već tridesetak godina.

Općina Popovac

- **Svibanjski dani višanja** – prezentiraju se svi proizvodi od višanja.
- **Dan KUD-a u kolovozu** - mimohod KUD-ova, nastupi KUD-ova.
- **Proslava dana Velike Gospe Marije Lurdske** – nastupi i sudjelovanje KUD-ova, mimohod do svetišta Marije Lurdske.
- **Berbena zabava** – druženje KUD-ova.
- **Izložba raznih vrsta bundeva** – izložba bundeva i natjecanje za najveću bundevu.
- **Čijanje perja Branjina** – očuvanje tradicije čijanja perja.

- **Štruklijada** – 1. Put u Baranji, ovaj događaj njeguje zagorske i međimurske običaje. Natjecanje u pravljenju štrukli.
- **Njegovanje starih običaja - poklade-buše** - ide se po selu, spaljivanje fašnika i nakon toga zabava.
- **Međunarodna suradnja s udrugom žena iz Norveške** – izložba gastro i eno proizvoda.
- **Fišijada** – natjecanje u pravljenju fiša.

PRILOG BR. 3: KULTURNA I POVIJESNA BAŠTINA – ZAŠTIĆENI SAKRALNI I SVJETOVNI SPOMENICI

R/b	Jedinica lokalne samouprave	Opis
1.	Grad Beli Manastir	Župna crkva Sv. Martina i Parohijska crkva Sv. Mihaela u Belom Manastiru, crkva uzvišenja Svetog križa u Branjin Vrh
2.	Općina Bilje	Crkva Bezgrešnog začetca Blažene Djevice Marije u Bilju Crkva Reformiranih u Lugu Crkva Reformiranih u Bilju Crkva Reformiranih u Kopačevu Sklop reformirane kršćanske crkve u Vardarcu Dvorac Eugena Savojskog u Bilju Pustara "Zlatna greda" Kompleks dvorca "Tikveš" Kompleks dvorca I Lovačka kurija
3.	Općina Čeminac	Župna crkva Presvetog oca Isusova
4.	Općina Darda	Župna crkva Sv. Ivana Krstitelja, REG-Z-1628, Parohijska crkva Sv. Mihaela Arhandela u Dardi, REG-Z-1630, dvorac Esterhazy u Dardi REG Z-1629
5.	Općina Draž	Župna crkva Sv. Barbare u Dražu, REG-544 Crkva Sv. Petra i Pavla u Topolju, REG-7 Župna crkva uznesenja Blažene djevice Marije u Duboševici, REG-254, Kapela Sv. Ane REG-541 u Podolju
6.	Općina Jagodnjak	Parohijska crkva Sv. Nikolaja u Jagodnjaku, Filijalna crkva Sv. Vendelina u Jagodnjaku, Parohijska crkva Sv. Petra i Pavla u Bolmanu, zgrada osnovne škole u Bolmanu
7.	Općina Kn. Vinogradi	Reformatska crkva u Kneževim Vinogradima
8.	Općina Petlovac	Župna crkva Sv. Magdalene u Luču, REG-547
9.	Općina Popovac	Župna crkva Sv. Josipa REG-546, Parohijska crkva vavedenja Bogorodice u Popovcu, REG-549 Parohijska crkva Sv. Nikolaja u Branjini, REG-303, Dvorac Friedricha Habsburškog u Kneževu , REG-46

Izvor podataka: Prostorni planovi JLS

PRILOG BR. 4: KULTURNA I POVIJESNA BAŠTINA – ARHEOLOŠKA NALAZIŠTA

R/b	Jedinica lokalne samouprave	Opis
1.	Grad Beli Manastir	Popova zemlja-antički lokalitet REG-713 u Belom Manastiru, Ciglana-prapovijesni lokalitet u Belom Manastiru, Baranjar-srednjovjekovni lokalitet u Branjin Vrh, Lajmir-antički i srednjovjekovni lokalitet u Šećerani
2.	Općina Bilje	Arheološki lokalitet Selefeldek u Vardarcu Arheološko nalazište Kenderfeld u Vardarcu Arheološko nalazišta Lug u Lugu Arheološko nalazište Silađ-Okrajak u Lugu Arheološki lokalitet "Gradina" u Lugu Arheološki lokalitet "Utrina-četevelđ" u Lugu Arheološki lokalitet "Rimska cesta" u Bilju Arheološki lokalitet "Mali sakadaš" u Kopačevu Arheološki lokalitet "Čorda i dr." u Kopačevu
3.	Općina Čeminac	Okrugla zemlja-prapovijesno nalazište, Čeminac Ciglana Kozarac-prapovijesno naselje, Kozarac Korjenište- prapovijesno nalazište, Kozarac Remanec poljana-Krčevine-prapovijesno nalazište, Novi Čeminac Kovačevićevo-volovski izvor-prapovijesno i antičko nalazište, Novi Čeminac Antički brončani nastavak za kola u Grabovcu
4.	Općina Darda	Lipa-prapovijesno nalazište REG 669 u Dardi "Sulejmanov most " –srednjovjekovni podvodni i kopneni arheološki lokalitet Jezero Đola –prapovijesni arheološki lokalitet, ulomci keramike iz brončanog doba
5.	Općina Draž	Kobilica i Velika Bartvud-prapovijesno nalazište u Dražu, Gradac i Sredno-prapovijesno nalazište, te Grovišće-prapovijesno nalazište u Batini, Selište-prapovijesno nalazište, te Vir,Selska bara i Vinogradac-rano srednjovjekovno nalazište u Duboševici
6.	Općina Jagodnjak	Ciglana i Čermin pošta-antički i srednjovjekovni lokalitet u Jagodnjaku, Čikluk-prapovijesni lokalitet u Bolmanu, Taborište-prapovijesni lokalitet u Novom Bolmanu.
7.	Općina Kn. Vinogradi	Osnovna škola-prapovijesni lokalitet, Derjan-prapovijesni lokalitet i Mitvar-prapovijesni lokalitet u Kneževim Vinogradima, Dragojlov brijeg-antički lokalitet u Kneževim Vinogradima, Gradec – antički lokalitet i Popovo brdo –antička nekropola u Zmajevcu

8.	Općina Petlovac	Grobljanska poljana-antički lokalitet u Petlovcu, REG-387 Popova zemlja-antički lokalitet u Petlovcu, REG-713
9.	Općina Popovac	Ciglana-antičko nalazište, Busiklica-prapovijesni lokalitet, Crna bara-Busiklica-srednjovjekovni lokalitet u Kneževu

Izvor podataka: Prostorni planovi JLS

PRILOG BR. 5: KULTURNA I POVIJESNA BAŠTINA – KULTURNA DOBRA LOKALNOG KARAKTERA

R/b	Jedinica lokalne samouprave	Opis
1.	Grad Beli Manastir	
2.	Općina Bilje	Kuća u Ulici kralja Zvonimira 28 u Bilju Kuća u Blatnoj ulici 14 u Bilju Kuća u Ulici Š. Petefija 15 u Bilju Kuća u Ulici Š. Petefija 17 u Bilju Kuća u Ulici kralja Zvonimira 10 u Bilju Kuća u Ulici Š. Petefija 52 u Kopačevu Kuća u Ulici Š. Petefija 144 u Vardaracu Kuća u Ulici Košut Lajoša 54 u Vardaracu Kuća u Ulici Š. Petefija 133 u Vardaracu Spomenik palim borcima u Kopačevu
3.	Općina Čeminac	Nema evidentiranih podataka*
4.	Općina Darda	Kuća u Ulici Bana Jelačića 13 u Dardi Kuća u Ulici Bana Jelačića 27 u Dardi Kuća u Ulici Bana Jelačića 35 u Dardi Kuća u Ulici Bana Jelačića 37 u Dardi Kuća u Ulici Bana Jelačića 39 u Dardi Kuća u Ulici Bana Jelačića 43 u Dardi Kuća u Ulici Bana Jelačića 45 u Dardi Kuća u Ulici Bana Jelačića 47 u Dardi, Kuća u Baranjskoj ulici 21 u Uglješju.
5.	Općina Draž	Tradicijska kuća s okućnicom u Topolju
6.	Općina Jagodnjak	Nema evidentiranih podataka*
7.	Općina Kn. Vinogradi	Ambar-Glavna 68 u Kotlini, Vinski podrum –Maršala Tita 81 b u Suzi, Rodna kuća Kiš Erne u Suzi, Podrumi u lesu-reformatski surduk i podrumi u lesu- katolički surduk u Zmajevcu, Gator pod planinom-etno zgrada, gator izvan sela, Vinski podrum u Ulici Petefi Šandora 16 u Zmajevcu
8.	Općina Petlovac	Tradicijska kuća-Nova ulica 13 u Petlovcu, Ambar-Kneževa ulica 13 u Torjancima
9.	Općina Popovac	Spomenik "Metalcu "ispred Tvornice strojeva u Kneževu. Rad M.Sučca, Spomenik Darku Drevenšek, poginulom u domovinskom ratu

Izvor podataka: Prostorni planovi JLS

1.1.5. Stanje komunalne i društvene infrastrukture

PRIOLOG BR. 6: STANJE KOMUNALNE INFRASTRUKTURE

R/b	Jedinica lokalne samouprave	Elektro mreža	Vodovodna mreža	Kanali zacija	Plino fikacija	Široko pojasni internet
1.	Grad Beli Manastir	Da	Da	Da	Da	Da
2.	Općina Bilje	Da	Djelomično	Djelomično	Da	Da
3.	Općina Čeminac	Da	Djelomično	Ne	Djelomično	Da
4.	Općina Darda	Da	Djelomično	Djelomično	Da	Da
5.	Općina Draž	Da	Djelomično	Ne	Ne	Da
6.	Općina Jagodnjak	Da	Djelomično	Ne	Ne	Da
7.	Opć. Kn. Vinogradi	Da	Da	Djelomično	Da	Da
8.	Općina Petlovac	Da	Djelomično	Ne	Ne	Djelomično
9.	Općina Popovac	Da	Djelomično	Ne	Ne	Da

Izvor podataka: DZS i prostorni planovi JLS

PRIOLOG BR. 7: ZDRAVSTVENA ZAŠTITA – DOMOVI ZDRAVLJA , LJEKARNE

R/b	Jedinica lokalne samouprave	Opis
1.	Grad Beli Manastir	Dom zdravlja Beli Manastir - 43 liječnička tima, 2 ljekarne u Belom Manastiru
2.	Općina Bilje	Ambulanta Bilje - 2 liječnička tima, Ambulanta Lug -1 liječnički tim, Ljekarna Bilje
3.	Općina Čeminac	Ambulanta Čeminac -1 liječnički tim, Ljekarna Čeminac
4.	Općina Darda	Ambulanta Darda - 6 liječničkih timova, Ljekarna Darda
5.	Općina Draž	Ambulanta Draž - 1 liječnički tim, Ambulanta Topolje -1 liječnički tim, Ambulanta Batina-1 liječnički tim
6.	Općina Jagodnjak	Ambulanta Jagodnjak -1 liječnički tim
7.	Općina Kn. Vinogradi	Ambulanta Kn. Vinogradi -5 liječničkih timova, Ambulanta Zmajevac -1 liječnički tim, Ljekarna Kneževi Vinogradi. Ljekarna Zmajevac
8.	Općina Petlovac	Ambulanta Baranjsko Petrovo selo-1 liječnički tim
9.	Općina Popovac	Ambulanta Popovac i Kneževo-1 liječnički tim

Izvor podataka: DZS i prostorni planovi JLS

PRILOG BR. 8: STANJE ŠKOLSTVA – VRTIĆI

R/b	Jedinica lokalne samouprave	Opis
1.	Grad Beli Manastir	Dječji vrtić "Cvrčak" u Belom Manastiru, 142 djece, optimalni kapacitet 125 djece; Vrtić Sv. Križa u Branjinom Vrh, 22 djece, optimalni kapacitet 30 djece, Vrtić u Šećerani, 20 djece, optimalni kapacitet 45 djece
2.	Općina Bilje	Dječji vrtić "Grlica" u Bilju, 88 djece, optimalni kapacitet 50 djece
3.	Općina Čeminac	Dječji vrtić "Zeko" u Grabovcu, 25 djece, optimalni kapacitet 25 djece
4.	Općina Darda	Dječji vrtić "Radost" u Dardi, 104 djece, optimalni kapacitet 100 djece
5.	Općina Draž	Dječji vrtić Batina 16 djece, optimalni kapacitet 30 djece
6.	Općina Jagodnjak	
7.	Općina Kn. Vinogradi	Dječji vrtić "Zeko" Kneževi Vinogradi, 25 djece, optimalni kapacitet 50 djece, Dječji vrtić "Zeko" u Karancu - 18 djece, optimalni kapacitet 25 djece, Dječji vrtić "Zeko" u Suzi, 14 djece, optimalni kapacitet 25 djece, Dječji vrtić "Zeko" u Zmajevcu, 16 djece, optimalni kapacitet 25 djece
8.	Općina Petlovac	Poludnevni dječji vrtić u Petlovcu, 25 djece, optimalni kapacitet 25 djece,
9.	Općina Popovac	Dječji vrtić u Popovcu kapaciteta 40 djece nije u funkciji

Izvor podataka: Prostorni planovi JLS

PRILOG BR. 9: STANJE ŠKOLSTVA – OSNOVNE I PODRUČNE ŠKOLE

R/b	Jedinica lokalne samouprave	Opis	Broj učenika	Sportska dvorana	Vanjski sportski tereni
1.	Grad Beli Manastir	Osnovna škola	690	Da	Da
		Dr. Franjo	41	Ne	Da
		Tuđman	191	Ne	Da
		Područna škola			
		Branjin Vrh			
2.	Općina Bilje	Osnovna škola	391	Da	Da
		Bilje	83	Ne	Da
		Osnovna škola	11	Ne	Da
		Lug-mađarski	10	Ne	Ne
		jezik			
3.	Općina Čeminac	Područna škola			
		Vardarac			
		Područna škola			
		Kopačevo			
		Osnovna škola	129	Da	Da
4.	Općina Darda	Čeminac	28	Ne	Ne
		Područna škola	34	Ne	Ne
		Kozarac			
		Područna škola			
		Grabovac			
5.	Općina Draž	Osnovna škola	570	Da	Da
		Darda	16	Ne	Ne
		Područna škola			
		Mece			
		Osnovna škola	124	Ne	Da
6.	Općina Jagodnjak	Draž	76	Nije u	Da
		Područna škola	19	funk.	Da
		Batina	11	Ne	Da
		Područna škola			
		Duboševica			
7.	Općina Kn.Vinogradi	Područna škola			
		Topolje			
		Osnovna škola	220	Da	Da
		Jagodnjak	27	Ne	Da
		Područna škola	15	Ne	Ne
7.	Općina Kn.Vinogradi	Bolman			
		Područna škola			
7.	Općina Kn.Vinogradi	Uglješ			
		Osnovna škola	272	Da	Da
7.	Općina Kn.Vinogradi	Kn. Vinogradi	38	Ne	Da

		Područna škola Karanac	14 23	Ne Ne	Da Da
		Područna škola Kotrlina	116	Ne	Da
		Područna škola Suza			
		Osnovna škola Zmajevac- mađarski jezik			
8.	Općina Petlovac	Područna škola Petlovac	31 9	Ne Ne	Da Da
		Područna škola Luč	68 26	Ne Ne	Da Da
		Područna škola Baranjsko P. Selo	16	Ne	Da
		Područna škola Novi Bezdán			
		Područna škola Torjanci			
9.	Općina Popovac	Osnovna škola Popovac	92 60	Ne Ne	Da Da
		Područna škola Kneževo	27	Ne	Da
		Područna škola Branjina			

Izvor podataka: Prostorni planovi JLS

PRILOG BR.10: STANJE ŠKOLSTVA – SREDNJE ŠKOLE

R/b	Jedinica lokalne samouprave	Opis	Broj učenika	Sportska dvorana	Vanjski tereni
1.	Grad Beli Manastir	Gimnazija Beli Manastir	150 360	Da zajednička	Da zajednički
		I srednja škola	490		i
		II srednja škola			

Izvor podataka: Prostorni planovi JLS

1.2. Gospodarske značajke područja

1.2.1. Glavne gospodarske djelatnosti

PRILOG BR. 11: USPOREDBA STRUKTURE GOSPODARSTVA PREMA AKTIVNOSTI 1991. - 2001.

Opis	1991		2001		Indeks 2001/1991
	Apsolutni broj	Opća stopa %	Apsolutni broj	Opća stopa %	
1. Baranja	19.067	35,1	17.446	40,9	91,5
2. Hrvatska	1.811.084	37,9	1.952.619	44,0	107,8

Izvor: Popis stanovništva 1991., Dokumentacija 885, DZS, 1994. Popis stanovništva 2001., DZS, Zagreb, 2002.²³

PRILOG BR. 12: STRUKTURA ZEMLJIŠTA NA PODRUČJU LAG BARANJA

R/b	JLS	Površina	Oranične površine	Šume	Vinogradi i voćnjaci	Livade i pašnjaci	Močvare i trstici	Ribnjaci i kanali	Građev Zemljište	Ostalo
1	Grad Beli Manastir	6.273,00	3.370,00	1.630,00	148,00	206,00	27,00	222,00	0,00	670,00
2	Bilje	27.666,00	6.170,63	1.244,40	36,37	1.876,52	4.207,56	653,18	779,58	2.697,76
3	Čeminac	6.172,00	3.789,40	1.465,59	111,30	82,00	10,00		529,84	183,87
4	Općina Darda	9.405,00	5.094,00	2.731,00	6,00	334,00	275,00			965,00
5	Općina Draž	14.701,00	7.335,00	2.418,00	571,00	1.950,00	308,00			2.119,00
6	Jagodnjak	10.235,00	7.500,00	1.560,00	5,00	309,00	134,00			727,00
7	Kn. Vinogradi	24.848,00	12.783,00	5.497,00	836,00	1.953,00	764,00	1.209,00		1.806,00
8	Općina Petlovac	9.380,00	5.467,00	2.547,00			153,00	625,00		588,00
9	Popovac	6.190,00	4.437,00	768,00	209,00	191,00	129,00	158,00		298,00
I	UKUPNO I-IX	114.870,00	55.046,03	29.860,99	2.822,67	6.901,52	6.007,56	2.867,18	1.309,42	10.054,63

Izvor: Prostorni planovi JLS

²³ Šašlin, P: Demografski razvoj Baranje, Hrvatski geografski glasnik, br. 67, Zagreb, 2005, str. 77

PRILOG BR. 13: STRUKTURA GOSPODARSKIH SUBJEKATA PREMA PRAVNOM STATUS - 30. 09. 2012.

R/b	Jedinica lokalne samoprave	OPG	Obrt	Trgovačko društvo	UKUPNO
1.	Grad Beli Manastir	309	133	121	563
2.	Općina Bilje	291	73	62	426
3.	Općina Čeminac	209	30	24	263
4.	Općina Darda	296	74	68	438
5.	Općina Draž	313	29	29	371
6.	Općina Jagodnjak	309	11	12	332
7.	Općina Kn. Vinogradi	393	72	46	511
8.	Općina Petlovac	225	23	10	258
9.	Općina Popovac	144	13	7	164
	UKUPNO:	2489	458	379	3.326

Izvor podataka: FINA, APPRRR, Hrvatska obrtnička komora

PRILOG BR. 14: SINTETIZIRANI PODACI O POSLOVNIM ZONAMA NA PODRUČJU LAG BARANJA:

1. Grad Beli Manastir ima tri poslovne zone i to Poslovna zona Jug u kojoj djeluju tvrtke Mramor d.o.o., Slonja d.o.o. i Bioplast d.o.o, te Poslovna zona Zapad u kojoj aktivno 11 tvrtki (Ecocortec d.o.o., Tvak d.o.o., Darosys d.o.o., Lumar d.o.o., Media box-obrt, Modisuc-Mereo d.o.o., Devas Media d.o.o., Tehno filter d.o.o., Eko vrelo d.o.o., Frigocel d.o.o.) te još devet pravnih subjekata koji su u fazi ishođenja potrebnih dozvola. Prostornim planom predviđeno je pokretanje i Poslovne zone Sjever koja još nije u funkciji.
2. Općina Bilje ima izdvojenu poslovnu zonu u kojoj nije potpuno izgrađena komunalna infrastruktura
3. Općina Čeminac- ima izdvojenu poslovnu zonu u kojoj djeluje samo jedna tvrtka (Granolio d.o.o. za otkup i skladištenje žitarica)
4. Općina Darda – ima izdvojenu poslovnu zonu malog i srednjeg poduzetništva koja ima izgrađenu komunalnu infrastrukturu u kojoj djeluje petnaest pravnih subjekata: Belje d.d., Pekarstvo Kadulja d.o.o., Hladnjača voće d.o.o., Nola plus d.o.o., Primaris d.o.o., RMM d.o.o., Biosnaga d.o.o., Ricardo d.o.o., Moido interijeri d.o.o, Baranja betoni d.o.o., Turbo servis Šumanovac, Comomont –bravarski obrt i Dolomit d.o.o.
5. Općina Draž – ima izgrađenu Poslovnu zonu Gajić u kojoj djeluje tvrtka Filakov d.o.o., te Poslovnu zonu Topolje u kojoj djeluju Zeleno zlato d.o.o. i Poljoprivredna zadruga Topolje, te Poslovnu zonu Duboševica u kojoj djeluje tvrtka Anabella d.o.o.
6. Općina Kneževi Vinogradi – ima izdvojenu Poslovno-poduzetničku i rekreativnu zonu Kneževi Vinogradi koja ima izgrađenu osnovnu komunalnu infrastrukturu, u kojoj djeluju tvrtke Bor plastika d.o.o., Udruga proizvođača rakije od voća i Branjski voćnjaci d.o.o (objekti hladnjače za voće u izgradnji)

Napomena: Ostale jedinice lokalne samouprave (Općina Jagodnjak, Petlovac i Popovac) imaju u svojim prostornim planovima prostor izdvojen za poslovne zone, ali one nisu komunalno i infrastrukturno opremljene, te u njima trenutno nema poslovnih subjekata.

PRILOG BR.15: PRIKAZ POSLOVNIH ZONA I POSLOVNIH SUBJEKATA PO JEDINICAMA LOKALNE SAMOUPRAVE

JEDINICA LOKALNE SAMOUPRAVE									
	Grad Beli Manastir	Općina Bilje	Općina Čeminac	Općina Darda	Općina Draž	Općina Jagodnjak	Općina Kneževi Vinogradi	Općina Petlovac	Općina Popovac
POSLOVNA ZONA	Poslovna zona JUG Beli Manastir	Poslovna zona Bilje	Gospodarska zona Općine Čeminac	Zona malog i srednjeg poduzetništva Darda	Poslovna zona Gajić	Nema	Poslovno-poduzetnička i rekreativna zona Kneževi Vinogradi	Nema	Nema
TVRTKE KOJE IMAJU SJEDIŠTE U NAVEDENOJ POSLOVNOJ ZONI	Slonja d.o.o.	Elatio d.o.o.	Granolio d.o.o.	Pekarstvo Kadulja d.o.o.	Filakov d.o.o.		Bor-plastika d.o.o.		
	Mramor d.o.o.	Pestrid d.o.o.		Bella d.o.o.	Poslovna zona Topolje		Udruga proizvođača rakije iz voća		
	Bio-plast d.o.o.			Hladnjača voća d.o.o.	Zeleno zlato d.o.o.		Baranjski voćnjaci d.o.o. (u izgradnji)		
	Poslovna zona ZAPAD Beli Manastir			Montri d.o.o.	Poljoprivredna zadruga Topolje				
	Ecocortec d.o.o. BM			Nola plus d.o.o.	Poslovna zona Duboševica				
	Trak d.o.o. BM			Primaris d.o.o.	Anabella d.o.o.				
	Darosy d.o.o. BM			RMM d.o.o.					
	Lumar d.o.o. BM			Biosnaga d.o.o.					
	Media box obrt BM			Ricardo d.o.o.					
	Modica Mereo d.o.o. BM			Modo interijeri d.o.o.					
	Elektro-Beli Manastir d.o.o. BM			Baranja betoni d.o.o.					
	Devas Media d.o.o. BM			Turbo servis Šumanovac					
	Tehno filter d.o.o. BM			Domomont, bravarski obrt					
	Eko vrelo d.o.o. BM			Plastomet					
	Frigocel d.o.o. za skladištenje i prodaju			Dolomit d.o.o.					
	Tvrtke u procesu ishodenja dozvole ili otvaranja								
	Eko flor plus d.o.o.								
	Gornji Stupnik								
	Credo d.o.o. Osijek								
	PROMJER d.o.o. B M								
Izgradnja-Zuber d.o.o. Jagodnjak									
Novatrix d.o.o. B M									
Zadavec d.o.o. B.Vrh									
Biodizel BM d.o.o. B M									
Poslovna zona SJEVER B. Manastir									
Još nije u funkciji									

PRILOG BR.16: PRIKAZ POSLOVNIH ZONA I POSLOVNIH SUBJEKATA PO JEDINICAMA LOKALNE SAMOUPRAVE

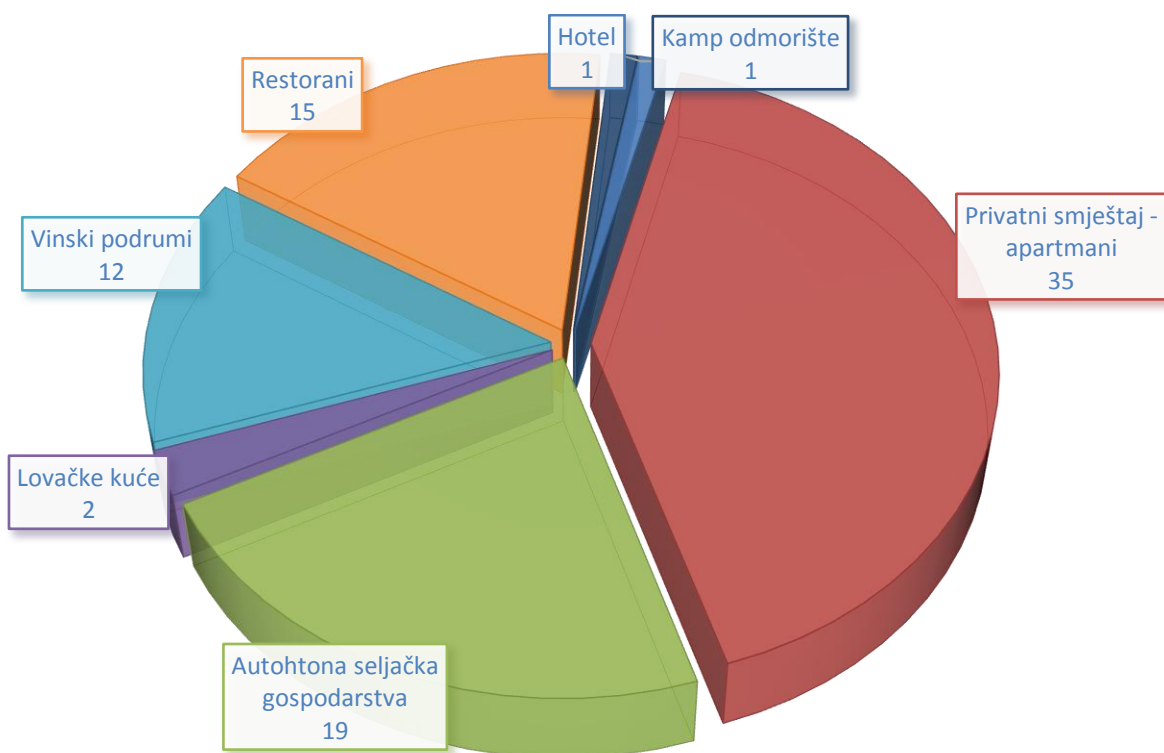
KOMUNALNE DJELATNOSTI	JEDINICE LOKALNE SAMOUPRAVE								
	Grad Beli Manastir	Općina Bilje	Općina Čeminac	Općina Darda	Općina Draž	Općina Jagodnjak	Općina Kneževi Vinogradi	Općina Petlovac	Općina Popovac
Opskrba pitkom vodom	Branjski Vodovod d.o.o. B. Manastir	Vodopskrba d.o.o. Darda	Branjski Vodovod d.o.o. B. Manastir	Vodopskrba d.o.o. Darda	-/-	Vodopskrba d.o.o. Darda	Baranjski Vodovod d.o.o. B. Manastir	Baranjski Vodovod d.o.o. B. Manastir	Baranjski Vodovod d.o.o. B. Manastir
Odvodnja iz sustava za odvodnju	Baranjski Vodovod d.o.o. B. Manastir	-/-	-/-	Vodopskrba d.o.o. Darda	-/-	-/-	Baranjski Vodovod d.o.o. B. Manastir	-/-	Vodopskrba Dadrda d.o.o.
Odvodnja otpadnih voda iz sabirnih i septičkih jama	Branjski Vodovod d.o.o. B. Manastir	-/-	Branjski Vodovod d.o.o. B. Manastir	Vlastiti komunalni pogon Općine Darda	-/-	-/-	Baranjski Vodovod d.o.o. B. Manastir	Baranjski Vodovod d.o.o. B. Manastir	Vlastiti komunalni pogon Općine Popovac
Održavanje čistoće – Čišćenje javnih površina	Slonja d.o.o B. Manastir	Baranjska čistoća d.o.o.	Komunalno društvo Općine Čeminac d.o.o.	Vlastiti komunalni pogon Općine Darda	Javni radovi Općine Draž	Ktd „Gmajna“ d.o.o. Jagodnjak	Komunalni pogon Općine Kn. Vinogradi	Općina Petlovac	Vlastiti komunalni pogon Općine Popovac
Održavanje čistoće - Odvoz otpada	Baranjska čistoća d.o.o. B. Manastir	Komunalno Bilje d.o.o.	Baranjska čistoća d.o.o. B. Manastir	Baranjska čistoća d.o.o. B. Manastir	Baranjska čistoća d.o.o. B. Manastir	Baranjska čistoća d.o.o. B. Manastir	Baranjska čistoća d.o.o. B. Manastir	Baranjska čistoća d.o.o. B. Manastir	Baranjska čistoća d.o.o. B. Manastir
Odlaganje komunalnog otpada	Baranjska čistoća d.o.o. B. Manastir		Baranjska čistoća d.o.o. B. Manastir	Baranjska čistoća d.o.o. B. Manastir	Baranjska čistoća d.o.o. B. Manastir	Baranjska čistoća d.o.o. B. Manastir	Baranjska čistoća d.o.o. B. Manastir	Baranjska čistoća d.o.o. B. Manastir	Baranjska čistoća d.o.o. B. Manastir
Održavanje javnih površina	Slonja d.o.o B. Manastir	Komunalno Bilje d.o.o.	Komunalno društvo Općine Čeminac d.o.o.	Vlastiti komunalni pogon Općine Darda	Javni radovi Općine Draž	Ktd „Gmajna“ d.o.o. Jagodnjak	Komunalni pogon Općine Kn.Vinogradi Ireton d.o.o.	Općina Petlovac	Vlastiti komunalni pogon Općine Popovac
Održavanje groblja	Baranjska čistoća d.o.o. B. Manastir	Komunalno Bilje d.o.o.	Baranjska čistoća d.o.o. B. Manastir	Vlastiti komunalni pogon Općine Darda	-/-	Ktd „Gmajna“ d.o.o. Jagodnjak	Komunalni pogon Općine Kn. Vinogradi	Općina Petlovac	Vlastiti
Prijevoz pokojnika	Slonja d.o.o B. Manastir	Komunalno Bilje d.o.o.	Baranjska čistoća d.o.o. B. Manastir	Cvjećarnica „Maja“ Darda	Slonja d.o.o. i Marđetko d.o.o. B. Manastir	-/-	-/-	-/-	Marđetko d.o.o. B. Manastir
Dimnjačarske usluge	Obrt EKO-DIM vl. Stipo Vlahović Beli Manastir	koncesija Komunalno Bilje d.o.o. i Florijan dim.usluge Luč	Obrt EKO-DIM vl. Stipo Vlahović Beli Manastir	Florijan dimnjačarske usluge Luč	-/-	1. Rafung Beli Manastir	Obrt EKO-DIM vl. Stipo Vlahović B. Manastir	Florijan dimnjačarske usluge Luč	Florijan dimnjačarske usluge Luč
Održavanje javne rasvjete	Parangal d.o.o. Osijek	Komunalno Bilje d.o.o. i Parangol d.o.o.	Elektro-ČOP d.o.o. Županja	Parangal d.o.o. Osijek	Hiperion d.o.o. Bilje	Vlastiti komunalni pogon Općine Jagodnjak	Prangal d.o.o. Osijek	Promjer d.o.o. Beli Manastir	Hioerion d.o.o. B. Manastir
Održavanje nerazvrstanih cesta	Slonja d.o.o. B. Manastir	Komunalno Bilje d.o.o.	Komunalno društvo Općine Čeminac d.o.o.	Gradnja d.o.o. Osijek	Gradnja d.o.o. Osijek Gravia d.o.o. Osijek Binder d.o.o. Osijek	Ktd "Gmajna" d.o.o. Jagodnjak	Binder d.o.o. Osijek Komunalni pogon Općine Kn. Vinogradi	Općina Petlovac	./.

PRILOG BR. 17: KAPACITETI ZA RAZVOJ RURALNOG TURIZMA U BARANJI

Kategorija	Mjesto	Naziv	Adresa
Hotel	Beli Manastir	Patria	Osječka bb
Privatni smještaj/Apartmani	Beli Manastir	Kuća za odmor Marina Zagrajski	Kralja P. Krešimira IV 27
		Obiteljsko gospodarstvo Blagus	Petra Dobrovića 27
		Kuća za odmor "Lesić"	Karanačka 30
		Apartman "Racing"	Petra Dobrovića9
		PZ"Plodovi Baranje"	Osječka 93
		Apartman Katarina	Baranjska 17
		Kuća za odmor "Ratkajec"	Kralja P. Krešimira IV 46
	Studio apartman Lajmir	Popovačka 24	
	Bilje	Corina	Tina Ujevića 11
		Kovač	Košuta Lajoša 30
		Vrata Baranje	Vinogradska 15
		Capistro	Vinogradska bb
		Mala kuća	Ritska 1
		Mazur	Kneza Branimira 2
		Villa Sandrina	J. J. Strossmayera 4b
		Veber	J. J. Strossmayera 24
	Karanac	Bakine čarolije	Sunčana 3
		Apartmani vl. Milena Lakić	Š. Petefija 44
		Apartmani vl. Jasna Lovrenčić	Š. Petefija 1
		Apartmani vl. Stjepan Čizmar	Š. Petefija 66
		Apartmani vl. Franjo Antić	Š. Petefija 10
		Vila Baranja	Š. Petefija 22
		Seosko gospodarstvo Ivica i Marica	I. L. Ribara 8a
	Kneževi Vinogradi	Sobe Irena	M. Klajna 12
		Apartmani vl. Anica Đeri	M. Klajna 11
		Apartmani vl. Slavica Škvorc	Glavna 41
		Apartman Luna	8. Marta 73
	Suza	Pansion "Piroš Čizma"	Maršala Tita 101
	Branjin Vrh	Kuća za odmor "Bakho"	Lj. Posavskog 4
	Gajić	Apartmani Kostolić	Ištvana Vencela 2
		Apartman Čeliković	Stjepana Šovakova 17
	Draž	Ladanjska kuća "Mikin dol"	Planinska 317
	Darda	Seosko domaćinstvo Juršić	Š. Petefija 6
Batina	Kuća za odmor vl. Marija Takač	Zeleni otok 99	
Šećerana	Bakho plus	M. Krleže 25	
Autohtona seljačka gospodarstva	Karanac	ASG Sklepić	Kolodvorska 58
		Seoska kuća "Kukuriku"	Kolodvorska 18
	Suza	ASG vl. Ljudevit Kolar	Maršala Tita 96e
	Zmajevac	Nađ-Barnjski dvori	Š. Petefija 61
	Batina	Marija Čapo-Seljačko domaćinstvo	Srednja 2

	Čeminac	Salaš "Ipša"	Franjin dvor 2	
	Bilje	EKO-gospodarstvo Orlov put	Bilje bb	
		ASG vl. Vera Eftimov	Hr. Branitelja 56	
		Aleksander	Hr. Vojske 3	
		Biljski krokodil	Blatna 104	
		Agroturizam Crvendač	B. satnije ZNG RH 5	
		Toma	Tina Ujevića 14	
		Tot/Marčik	B. satnije ZNG RH 3	
	Popovac	Seosko domaćinstvo Novačić	Đ. Đakovića 21	
	Jagodnjak	OPG Milojević	Z. J. Jovanovića	
	Kneževi Vinogradi	Jurini dvori	S. Miletića 14	
		Stara Baranja	Glavna 101	
	Vardarac	Citadela	L. Košuta 85	
	Kopačevo	OPG Majhen	L. Košuta 19	
Lovačka kuće	Zmajevac	Monjoraš		
	Zlatna Greda	Zlatna Greda		
Kamp odmorište	Kopačevo	"Family"	F. Kiša 7	
Restorani	Beli Manastir	Bistro "Kod Kaje"	Osječka 16	
		Bistro "Tena"	Osječka 190	
		ŠRC "Bazeni"	Karanačka bb	
		Pizzeria "Piccolo Mondo"	K. P. Svačića 82a	
	Karanac	Etno restoran "Baranjska kuća"	Kolodvorska 99	
	Kneževi Vinogradi	Restoran "Panon"	M. Pijade bb	
		Pizzeria "Papica"		
	Suza	Kovač Čarda	M. Tita 215	
	Zmajevac	Vinarija Josić	Planina 194	
	Bilje	Bistro "Capistro"	Vinogradska bb	
		Kod Varge	Kralja Zvonimira 37a	
		Kormoran	Podunavlje bb	
	Kopačevo	Zelena žaba	Ribarska 3	
	Vardarac	Citadela	L. Košuta 85	
	Darda	Pizzeria "AS"	B. J. Jelačića 49	
	Vinski podrumi	Suza	Podrumi Kolar	Maršala Tita 96e
			Kovats proizvodnja grožđa i vina	Š. Petefija 13
Zmajevac		Obiteljsko gospodarstvo "Čokot čarda"		
		Obiteljska vinarija Josić	Planina 194	
		Vinski podrumi Kusić		
		Vinotočje Gerštmajer	Š. Petefija 31	
Kneževi Vinogradi		Vinski podrum Belje	Š. Petefija 2	
		Ivan Gregurek	Glavna 50	
Batina		Vina Kalazić	Planinska 135	
Beli Manastir		Dobrovac	Planina 191	
Popovac		Hudobec	Popovac, Planina 38	
Karanac	Obiteljski podrum Sabo	Kolodvorska 146		
Prodaja kulena	Kneževi Vinogradi	OPG Petar Dobrovac	Glavna 11	

	Suza	Kulen Matijević	K. Lajoša 10
Udruga proizvođača rakije iz voća	Kneževi Vinogradi	Udruga UPRIV	Ulica lipa
Suveniri	Beli Manastir	"Verum" d.o.o.	A. Starčevića 7
		Obitelj Stankić	Osječka 118
	Karanac	Farma etno-suveniri	I. L. Ribara 57
	Suza	Radionice Keramike Asztales	M. Tita 96
	Petlovac	Domaća radinost "Škrinjica sreće"	R. Končara 68
	Darda	Kreativna udruga "Kreativa"	A. Stepinca 33
Turističke agencije	Beli Manastir	GalacticaNet	Lavoslava Ružičke 7
	Kneževi Vinogradi	Zora	Zagorska 52

Grafički prikaz kapaciteta za razvoj ruralnog turizma u Baranji

PRIOLOG BR.18: PROIZVOĐAČI VINA NA PODRUČJU LAG BARANJA

Rd.br	JLS	Ime i prezime	Telefon	Adresa
1.	Beli Manastir			
		Andrić Stipa	091/505-0383	S. S. Kranjčevića 38 A, Branjin Vrh
		OPG Blagus Mirjana	098/169-8179	Tina Ujevića 1 B.Manastir
		Bogut d.o.o	098/964-5239	Sv. Martina 8 A, B.Manastir
		Leko Branimir	098/253-774	A. Starčevića 11, B.Manastir
		Iljavec Stevo	031/727-087	S. S. Kranjčevića 20, Branjin Vrh
		Kamenar d.o.o	091/5222-220	Osječka 190, B.Manastir
		Krušarovski Jasminka		J. Antala 8, B.Manastir
		Kedmenec Vladimir	098/253-354	Osječka 114, B.Manastir
		Majer Stjepan		V. Preloga 12, Šećerana, B.Manastir
		Vašarević Josip	091/75652-5014	Kralja P. Svačića 108 B, B.Manastir
		OPG Dobrovac	098/430-552	Planina 191, Beli Manastir
		Zarka Nova d.o.o.		Trg slobode 29 H, Beli Manastir
2.	Bilje			
		Đula Špigel		Ivana Mažuranića 3, Bilje
		Čokaš Ana		K. Zvonimira 28 A, Bilje
		Podravec Zvonko		K. Lajoša 15, Bilje
3.	Darda			
		Belje d.d.		Mece, Industrijska zona 1, Darda
		OPG Lukaček Ljiljana		A. G. Matoša 28, Darda
		OPG Završki Marica	031/740-777	Ilirska 53, Darda
		Kovačić Branka		A. G. Matoša 8, Darda
4.	Draž			
		Čaba Guljaš		Glavna 39, Podolje
		Kočevar Jasminka i Darko		Planina Zapad 78, Batina
		Šćitaroci Obad Jelena		V. Nazora 26, Batina
		Mišika Gerštmajer		V. Nazora 61 C, Batina
		Trojnaš P.O. VI. Anđelija Šimac		Planina 333, Draž
		Stipo Golubov		Dunavska 35, Draž
		Marko Gujčić		Dunavska 52, Draž
		OPG Matija Barašin		B. Radića 2 A, Podrum, Planina 357, Draž
		Jurković Vlatko	091/257-3333	Planinska 221 A, Draž
		Stipan Šašlin		Braće Radića 20, Draž
		Kronos d.o.o.	098/223-765	Planina Istok 135, Batina
		Obitelj Takač	091/796-5880	Ul. Srednja 8, Batina
		Obrt Kostolić	031/736-071	Ištvana Vencela 2, Gajić
		PZ Cerine		Hrvatskih branitelja 32, Draž
		Jela Balatinac		Planina 55, Gajić
		Stjepan Balatinac		Planina 56, Gajić
		Janja Čeliković	098/777-630	Planina 57, Gajić
		Stipa Martinov		Planina 58, Gajić
		Matija Nikolić		Planina 59, Gajić

	Matijević Marija OPG Kiš		L. Košuta 10, Suza
	Janja Matijević		Planina 60, Gajić
	Jakob Marijanov		Planina 53, Gajić
	Obrt Kostolić, Gajić	031/736-071	Ištvana Vencela 2, Gajić
5.	Kneževi Vinogradi		
	Obiteljski podrumi "Kolar"	091/521-8623	M. Tita 96, Suza
	Kovats Istvan	031/733-182	Š. Petefija 13, Suza
	Agrozoli-Zoltan Pinkert		M. Tita 16, Suza
	Benić Ištvan		M. Tita 88, Suza
	Šradler Stjepan		L. Košuta 26, Suza
	Šandor Anđal		L. Košuta 9, Suza
	Polgar Ferenc		M. Tita 4, Suza
	Agrostefan obrt, vl. Ištvan Bonet		L. Košuta 44, Suza
	Polgar Ljudevit		M. Tita 4, Suza
	Janković-Čoko Diana		M. Tita 50, Suza
	Đerfi Agneš		Trg A. Gedeona, Suza
	Suza Vallis d.o.o.		L. Košuta 10, Suza
	Nađ Marija		M. Tita 69, Suza
	Lovaković Ilonka		L. Košuta 60, Suza
	Vino Suza d.o.o.		M. Tita 147, Suza
	Štadler Kornelija i Stjepan		L. Košuta 26, Suza
	Obiteljska vinarija "Josić"	098/252-657	Planina 194, Zmajevac
	Varga Ferenc		Š. Petefija 9, Zmajevac
	Vinotočje Gerštmajer	091/351-5586	Š. Petefija 31, Zmajevac
	Kresko poljoprivredni obrt		Š. Petefija 14, Kn. Vinogradi
	Deak Atila		Glavna 163, Kn. Vinogradi
	Pinkert Ilona		L. Košuta 51, Suza
	Majorić Ištvan	098/772-530	1. maja 4, Zmajevac
	Marijan Marinčić	091/373-0020	
	Čuso Tatjana	098/252-339	M. Tita 83 F, Zmajevac
	Pinek Andraš		Kiš Rajna 21, Zmajevac
	Tivadar Kres		Š. Petefija 14, Kotlina
	Janoš Krencer		M. Tita 211, Zmajevac
	Petrović Predrag		S. Miletića 66, Kn. Vinogradi
	Rickert Nada		1. maja 18, Kn. Vinogradi
	Đorđević Ilija		Glavna 160, K. Vinogradi
	PZ Venera		Glavna 39, Kotlina
	Horvat Katarina		Glavna 64, Kn. Vinogradi
	Bejteš Marica		Š. Petefija 11, Kotlina
	Sabo Imre		Glavna 68, Kotlina
	Dobsai Jolanka		Š. Petefija 13, Kotlina
	Seleši Janoš		Kolodvorska 83, Karanac
	Vinski podrum Adam, vl. Adam Gabor	091/550-5067	Glavna 139, Kn. Vinogradi
	Saboprodukt vl. Atila Sabo	098/529-189	Kolodvorska 146, Karanac
	Sabo Endre	091/320-6992	Doža Đerđ 13 A, Kotlina
	Pečujlija Izidor		S. Miletića 20, Kn. Vinogradi
	Prgomet Ivan		Moše Pijade 1, Kn. Vinogradi
	Vinski podrum Belje d.d.	031/730-902	Š. Petefija 2, Kn. Vinogradi

	Obiteljska vinarija "Gregurek"	031/730-929	Glavna 150, Kn. Vinogradi
	Vinska cesta "Budžak" Kamenac		Budžak bb, Kamenac
	Restoran "Baranjski ambient"	098/438-019	Glavna 8, Kn. Vinogradi
	Restoran "Panon"	031/730-901	M. Pijade bb, Kn. Vinogradi
	SRC "Bazeni"	031/730-901	M. Pijade bb, Kn. Vinogradi
	Restoran "Baranjska kuća", Karanac	098/652-900	Kolodvorska 99, Karanac
	Seosko gospodarstvo "Sklepić" Karanac	031/720-271	Kolodvorska 58, Karanac
	Seljačko domaćinstvo "Šipec", Kneževi Vinogradi		Glavna 8, Kn. Vinogradi
	Đula Špigel	091/796-24-93	Budžak, Kamenac
	Čočić-podrumi d.o.o.	031/210-000	Gundulićeva 9, Osijek
	Kusić	091/201-80-58	Planina, Zmajevac
	Drenjčević Boris		Ružina ulica b.b., Zmajevac
	Guštin Slavko		Ružina ulica b.b., Zmajevac
	Horvatić Drago		Ružina ulica b.b., Zmajevac
	Obitelj Đeri	031/730-813	M. Klajna 11, Kn. Vinogradi
6.	Petlovac		
	Bečović Branka		V. Nazora 128 A, Luč
	Fermopromet d.o.o.		Srednja 12, Petlovac
7.	Popovac		
	Hudobec Branka		

PRILOG BR. 19: PROIZVOĐAČI VOĆNIH RAKIJA NA PODRUČJU LAG BARANJA

Rd. br.	JLS	Ime i prezime	Telefon	Adresa
1.	Bilje			
		Josip Botoš	031/322 662	Š. Petefija 157, Vardarac
		Karlo Karajko	031/322852	K. Lajoša 54, Vardarac
2.	Darda			
		PZ Darđanka	098/501 331	Osječka 103, Darda
		Đuro Kovač	031/741 549	Vukovarska 8, Darda
3.	Kneževi Vinogradi			
		Udruga UPRIV	099/212 2547	Ulica Lipa bb, Kn. Vinogradi
		Čočić d.o.o., obiteljski podrum	091/110 4942	Ružina 20, Zmajevac
4.	Draž			
		Seosko gospodarstvo Batina, vl. Vladimir Bučević	091/283 162 098/209 819	Batina Zapad 73, Batina
5.	Popovac			
		OPG Milan Šarić	098/957 9907	Rade Končara 9, Kneževo
6.	Čeminac			
		OPG B&M vl. Josip Jalšovec	031/756 009	Ljudevita Gaja 64, Čeminac
		Zvonko Žugec		Ljudevita Gaja 62, Čeminac
		Branko Rešetar	031/756 276	Stjepana Radića 72, Čeminac

PRILOG BR. 20: UDRUGE VINARA

Udruga Vinogradara Baranje Zmajevac

Adresa: Glavna 140

Poštanski broj: 31307

Grad: Zmajevac

Udruga Vinogradara i Vinara Batine "Baranjski Vinogradi"

Adresa: Srednja 33

Poštanski broj: 31306

Grad: Batina

Udruga Vinogradara i Vinara Vinogorja Baranje

Adresa: Hrvatske Republike 3

Poštanski broj: 31309

Grad: Kneževi Vinogradi

Udruga Vinogradara, Vinara i Voćara "Sveti Martin" Beli Manastir

Adresa: Kralja Tomislava 11

Poštanski broj: 31300

Grad: Beli Manastir

Udruga Vinogradara, Voćara i Podrumara "Trojnaš"

Adresa: Braće Radića 1/a

Poštanski broj: 31305

Grad: Draž

Udruga voćara, vinogradara i vinara Sv. Križ iz Branjinog Vrha

1.2.3. Tržište radne snage

PRIOLOG BR. 21: STRUKTURA NEZAPOSLENIH OSOBA PO SPOLU - 30.09.2012.

R/b	Opis	30.09.2012.	30.09.2011.	Indeks
1.	Nezaposlene osobe	6269	5553	113,0
2.	Muškarci	2885	2528	114,1
3.	Žene	3384	3025	111,8
4.	Udio žena među nezaposlenima	54,0	54,5	

Izvor podataka: Hrvatski zavod za zapošljavanje, Bilten, br. 10/XXI

PRIOLOG BR. 22: BROJ NEZAPOSLENIH OSOBA PREMA SPOLU - 30.09.2012.

R/b	Jedinica lokalne samouprave	Muškarci	Žene	Ukupno
1.	Grad Beli Manastir	767	881	1.648
2.	Općina Bilje	291	323	614
3.	Općina Čeminac	142	188	330
4.	Općina Darda	517	651	1.168
5.	Općina Draž	217	228	445
6.	Općina Jagodnjak	245	260	505
7.	Općina Kneževi Vinogradi	352	423	775
8.	Općina Petlovac	160	223	383
9.	Općina Popovac	194	207	401
	UKUPNO:	2885	3384	6269

Izvor podataka: Hrvatski zavod za zapošljavanje, Bilten, br. 10/XXI

PRIOLOG BR. 23: BROJ NEZAPOSLENIH OSOBA PREMA STRUČNOJ SPREMI U JEDINICAMA LOKALNE SAMOUPRAVE - 30. 09. 2012.

R/b	Jedinica lokalne samouprave	Bez OŠ	OŠ	KV	SŠS	VŠS	VSS	Ukupno
1.	Grad Beli Manastir	213	371	397	564	41	62	1.648
2.	Općina Bilje	55	137	191	200	11	20	614
3.	Općina Čeminac	25	92	105	99	5	4	330
4.	Općina Darda	259	263	289	297	30	30	1.168
5.	Općina Draž	59	126	113	134	6	7	445
6.	Općina Jagodnjak	117	168	115	99	4	2	505
7.	Općina Kn. Vinogradi	104	220	214	215	11	11	775
8.	Općina Petlovac	72	111	88	98	5	9	383
9.	Općina Popovac	72	110	92	114	5	8	207
	UKUPNO:	976	1598	1604	1820	118	153	6629

Izvor podataka: Hrvatski zavod za zapošljavanje, Bilten, br. 10/XXI

PRILOG BR. 24: STRUKTURA NEZAPOSLENIH OSOBA U BARANJI PO ŽIVOTNOJ DOBI - 30.09.2012.

R/b	Opis	Muškarci	Žene	Ukupno
1.	15-19 godina	194	143	337
2.	20-24 godine	441	413	854
3.	25-29 godina	355	452	807
4.	30-34 godine	283	384	667
5.	35-39 godine	220	380	600
6.	40-44 godine	203	370	573
7.	45-49 godine	254	405	659
8.	50-54 godine	290	426	716
9.	55-59 godine	415	371	786
10.	60 i više godine	230	40	270
	UKUPNO:	2285	3384	6269

Izvor podataka: Hrvatski zavod za zapošljavanje, Bilten, br. 10/XXI

1.3. Demografske i socijalne značajke područja

1.3.1. Broj i gustoća stanovnika

PRILOG BR. 25: BROJ I GUSTOĆA STANOVNIKA - 2011. GODINA

R/b	Jedinica lokalne samouprave	Broj stanovnika	Površina km ²	Gustoća Stan/km ²
1.	Grad Beli Manastir	10.068	62,73	160
2.	Općina Bilje	5642	276,66	20
3.	Općina Čeminac	2909	61,72	47
4.	Općina Darda	6809	94,50	74
5.	Općina Draž	2707	147,01	19
6.	Općina Jagodnjak	2023	102,35	20
7.	Općina Kn. Vinogradi	4614	248,48	18
8.	Općina Petlovac	2405	93,80	26
9.	Općina Popovac	2084	61,90	34
	UKUPNO:	39.261	1149,00	34

Izvor podataka: DZS i prostorni planovi JLS

PRILOG BR. 26: STRUKTURA STANOVNIŠTVA PO NACIONALNOSTI -2011. GODINA

R/b	Jedinica lokalne samouprave	Hrvati	Srbi	Mađari	Ostali	Ukupno
1.	Grad Beli Manastir	5750	2572	801	945	10.068
2.	Općina Bilje	3547	216	1671	208	5642
3.	Općina Čeminac	2567	172	40	130	2909
4.	Općina Darda	3848	1603	482	876	6809
5.	Općina Draž	1931	90	680	6	2707
6.	Općina Jagodnjak	391	1333	61	238	2023
7.	Općina Kn. Vinogradi	1758	815	1784	257	4614
8.	Općina Petlovac	1761	330	122	192	2405
9.	Općina Popovac	1488	355	81	160	2084
	UKUPNO:	23.041	7486	5722	3167	39.261
	% udio	58,7	19,1	14,6	7,7	100,0

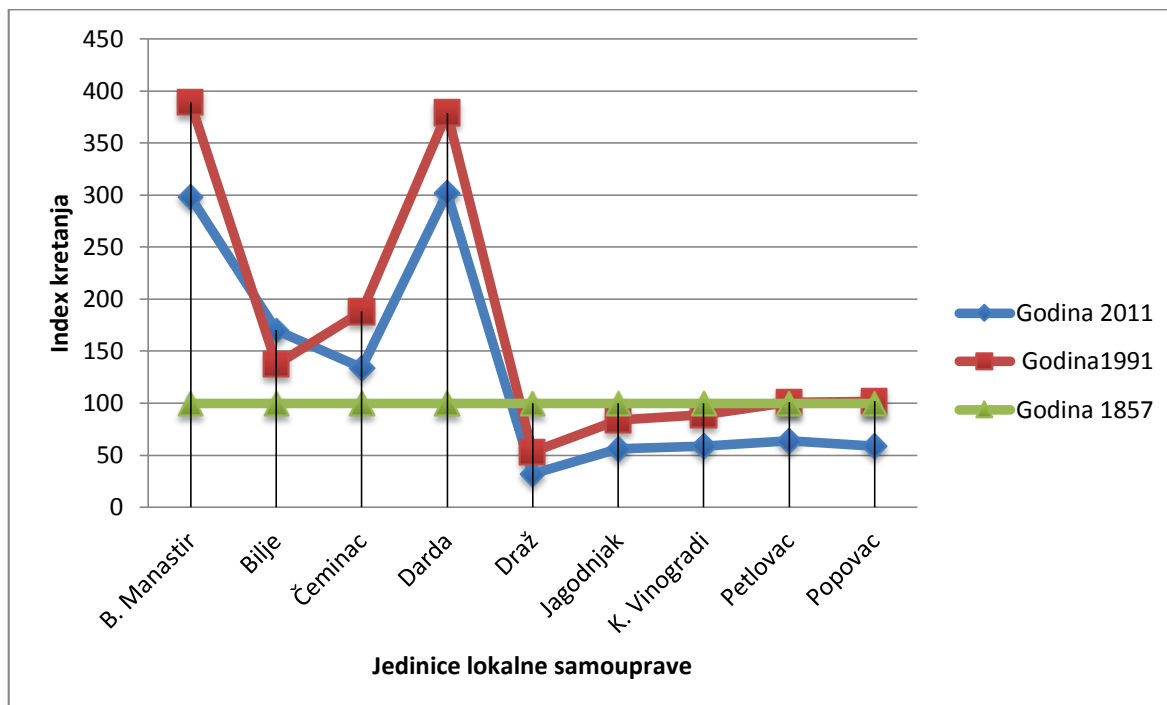
Izvor podataka: DZS-popis stanovništva 2011.

PRILOG BR. 27: INDEKS KRETANJA STANOVNIŠTVA NA PODRUČJU BARANJE 1857-2011.

Opis	1857	1900	1971	1991	2001	2011
1.Grad Beli Manastir	100,0	99,0	291,8	388,7	325,8	298,3
2. Općina Bilje	100,0	111,7	127,9	137,0	116,3	170,1
3.Općina Čeminac	100,0	149,5	183,3	188,4	150,1	134,3
4.Općina Darda	100,0	129,8	345,5	378,9	308,1	302,5
5.Općina Draž	100,0	126,9	75,4	53,0	38,5	31,7
6.Općina Jagodnjak	100,0	117,7	107,7	83,6	58,6	55,7
7.Općina Kneževi Vinogradi	100,0	120,2	112,0	89,0	67,4	59,2
8.Općina Petlovac	100,0	128,1	132,4	101,4	73,5	64,5
9. Općina Popovac	100,0	133,8	127,4	102,3	68,6	59,2
B A R A N J A	100,0	122,7	141,2	136,0	106,9	98,8

Izvor podataka: Šašlin, P: Demografski razvoj Baranje, Hrvatski geografski glasnik, br. 67, Zagreb, 2005.

Grafikon 4: Index kretanja stanovništva od 1857. do 2011. godine

Izvor podataka: Šašlin, P: Demografski razvoj Baranje, Hrvatski geografski glasnik, br. 67, Zagreb, 2005.

1.3.4. Stanje školstva i kulture

PRILOG BR.28: OBRAZOVNA STRUKTURA STANOVNIŠTVA 1991. GODINE

Opis	Bez osnovne škole	Nezavr. osnovna škola	Osnovna škola	Srednja škola	Viša škola	Visoka škola	Nepoznato
1.Grad Beli Manastir	5,4	21,8	25,1	38,2	4,0	4,9	0,6
2.Općina Bilje	6,0	27,2	31,6	29,9	1,9	1,9	1,5
3.Općina Čeminac	7,9	29,4	30,3	28,6	1,1	0,7	1,9
4.Općina Darda	8,8	25,3	26,6	34,0	2,2	2,4	0,6
5.Općina Draž	4,6	34,5	36,9	20,8	1,4	1,2	0,6
6.Općina Jagodnjak	10,9	37,3	28,2	21,3	0,9	0,9	0,4
7.Općina Kneževi Vinogradi	5,8	33,9	30,6	24,8	2,0	1,5	1,5
8.Općina Petlovac	7,0	37,1	30,2	22,7	1,4	0,7	1,0
9.Općina Popovac	7,6	34,0	26,7	28,1	1,1	1,1	1,5
B A R A N J A	6,8	29,0	28,9	29,9	2,2	2,3	1,0

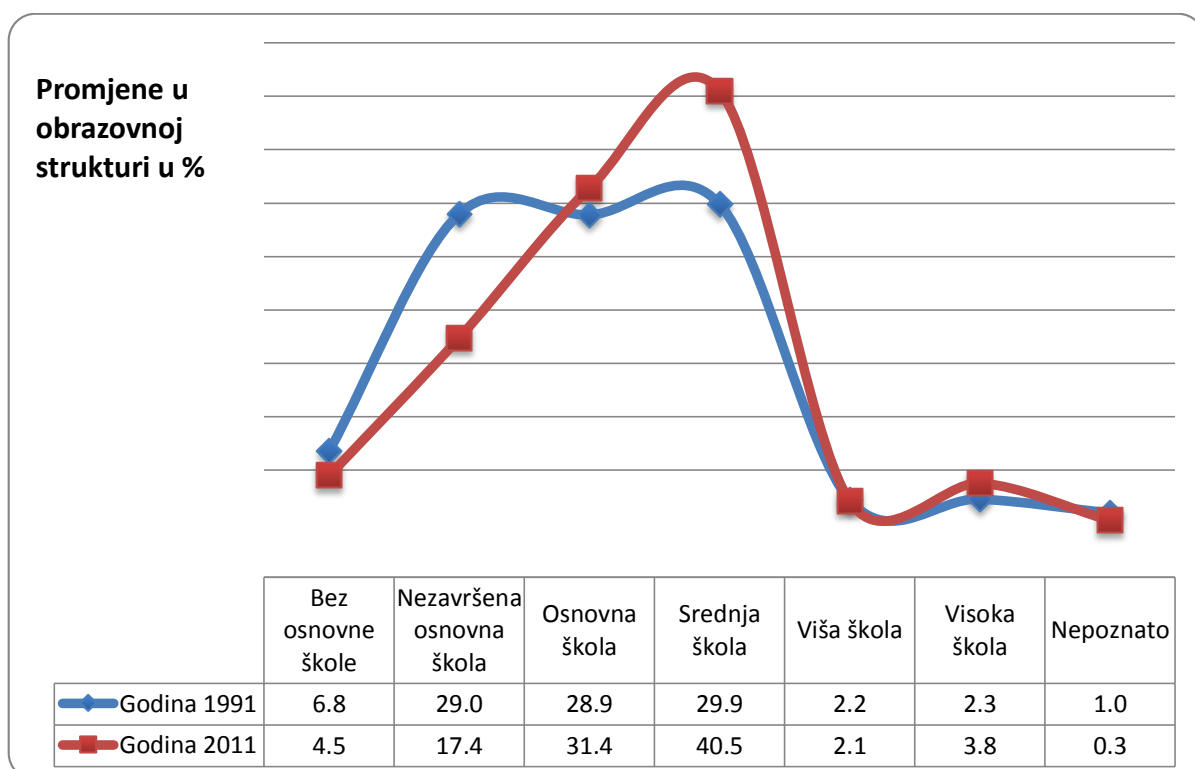
Izvor podataka: Šašlin, P: Demografski razvoj Baranje, Hrvatski geografski glasnik, br. 67, Zagreb, 2005,

PRILOG BR 29: OBRAZOVNA STRUKTURA STANOVNIŠTVA 2001. GODINE

Opis	Bez osnovne škole	Nezavr. osnovna škola	Osnovna škola	Srednja škola	Viša škola	Visoka škola	Nepoznato
1.Grad Beli Manastir	3,4	13,0	25,4	47,7	3,3	6,8	0,3
2.Općina Bilje	3,6	9,7	38,3	41,7	2,3	4,1	0,3
3.Općina Čeminac	3,5	17,5	34,6	41,1	1,3	1,4	0,6
4. Općina Darđa	6,3	19,5	22,4	46,0	2,0	3,5	0,3
5. Općina Draž	4,3	11,6	50,3	29,9	1,4	2,2	0,3
6.Općina Jagodnjak	8,1	27,8	30,6	31,2	0,9	1,0	0,5
7.Općina Kneževi Vinogradi	4,2	24,2	32,6	33,4	1,8	3,4	0,3
8.Općina Petlovac	4,6	25,6	33,8	33,3	1,0	1,5	0,3
9.Općina Popovac	4,6	23,3	32,7	36,2	1,2	1,7	0,2
B A R A N J A	4,5	17,4	31,4	40,5	2,1	3,8	0,3

Izvor podataka: Šašlin, P: Demografski razvoj Baranje, Hrvatski geografski glasnik, br. 67, Zagreb, 2005.

Grafikon 6: Promjene u obrazovnoj strukturi stanovništva 1991-2001.

Izvor podataka: Šašlin, P: Demografski razvoj Baranje, Hrvatski geografski glasnik, br. 67, Zagreb, 2005.

1.1.3 Područja sa težim uvjetima gospodarenja

PRILOG BR. 30: SKUPINE RAZVIJENOSTI JLS

R/b	Jedinica lokalne samouprave	Indeks razvijenosti	Kategorija
1.	Grad Beli Manastir	76,44	III kategorija
2.	Općina Bilje	78,08	III kategorija
3.	Općina Čeminac	72,49	II kategorija
4.	Općina Darda	63,21	II kategorija
5.	Općina Draž	54,71	II kategorija
6.	Općina Jagodnjak	41,63	I kategorija
7.	Općina Kn. Vinogradi	59,71	II kategorija
8.	Općina Petlovac	61,09	II kategorija
9.	Općina Popovac	59,21	II kategorija

4. STRATEGIJA IZRADE I PROVEDBE

PRILOG BR. 31: FINANCIJSKI PLAN LOKALNE AKCIJSKE GRUPE BARANJA ZA 2013. GODINU

Tablica 1. Plan priljeva

R/b	Opis	Visina po članu/članici	Planirano	Izvor: APPRR	Izvor: LAG Baranja
1	Participacija lokalnih samouprava 2013.godina	5.000,00	40.000,00	-	40.000,00
2	Participacija Grad B.Manastir za 2013. godinu	20 000,00	20.000,00	-	20.000,00
3	Agencija za plaćanja- Podmjera 1-„Stjecanje vještina i animiranje stanovnika LAG područja“	200.000,00	200.000,00	200.000,00	-
4	Agencija za plaćanja- Podmjera 2-„Provedba lokalnih strategija razvoja“	250.000,00	250.000,00	250.000,00	-
5	Članarina fizičkih osoba, članova iz gospodarstva i udruga	200,00	6.000,00	-	6.000,00
I	UKUPNO:		516.000,00	450.000,00	66.000,00
II	POČETNO STANJE ŽR. 01.01.2013.		2.000,00	-	2.000,00
III	UKUPNO (I+II)		518.000,00	450.000,00	68.000,00

Tablica 2. Planirani odljevi

R/b	Opis	Visina po članu/članici	Planirano	Izvor: APPRR	Izvor: LAG Baranja
1	Prenesene obveze iz 2012. g.		2.000,00	-	2.000,00
2	Izrada potrebnih studija za područje LAG-a		20.000,00	20.000,00	-
3	Usavršavanje i obrazovanje zaposlenika, volontera i članova LAG-a		50.000,00	50.000,00	-
4	Animacija, izrada promidžbenih materijala i organizacija promidžbenih događaja za članove i stanovnike LAG-a		70.000,00	70.000,00	-
5	Sudjelovanje zaposlenika, volontera i članova LAG-a na seminarima i studijskim putovanjima		60.000,00	60.000,00	-
6	Plaće voditelja LAG-a i drugog osoblja		216.000,00	150.000,00	66.000,00
7	Najam ureda i režijski izdaci		37.500,00	37.500,00	-
8	Uredski materijal		12.500,00	12.500,00	-
9	Nabava uredske opreme		15.000,00	15.000,00	-
10	Nabava računalne opreme		15.000,00	15.000,00	-
11	Usluge računalnog i pravnog stručnjaka		10.000,00	10.000,00	-
12	Troškovi vođenja knjigovodstva		3.600,00	3.600,00	-
13	Ostale usluge i troškovi		6.400,00	6.400,00	-
I	UKUPNO		518.000,00	450.000,00	68.000,00

Tablica 3. Rekapitulacija

R/b	Opis	Visina po članu/članici	Planirano	APPRRR	LAG Baranja
I	UKUPNI PRILJEVI		518.000,00	450.000,00	68.000,00
II	UKUPNI ODLJEVI		518.000,00	450.000,00	68.000,00
III	VIŠAK/MANJAK SREDSTAVA		0,00	0,00	0,00

OSTALO

PRILOG BR. 32: PREGLED RADIONICA NA IZRADI LOKALNE RAZVOJNE STRATEGIJE

- 1. Prva radionica istraživačkog tima**
Tema: Predstavljanje plana izrade strategije
Datum održavanja : **27.06.2012.**
- 2. Druga radionica istraživačkog tima**
Tema: Izrada swot analize
Datum održavanja:**18.07.2012.**
- 3. Treća radionica istraživačkog tima**
Tema: Prijedlog projektne ideje
Datum održavanja:**24.07.2012.**
- 4. Radionica u Općini Jagodnjak**
Tema: Izrada Lokalne razvojne strategije LAG-a Baranja
Datum održavanja : **27.07.2012.**
- 5. Radionica u Općini Petlovac**
Tema: Izrada Lokalne razvojne strategije LAG-a Baranja
Datum održavanja **01.08.2012.**
- 6. Radionica u Općini Draž**
Tema: Izrada Lokalne razvojne strategije LAG-a Baranja
Datum održavanja **09.08.2012.**
- 7. Radionica u Općini Kneževi Vinogradi**
Tema: Izrada Lokalne razvojne strategije LAG-a Baranja
Datum održavanja **20.08.2012.**
- 8. Radionica u Općini Čeminac**
Tema: Izrada Lokalne razvojne strategije LAG-a Baranja
Datum održavanja **24.09.2012.**
- 9. Radionica u Općini Darda**
Tema: Izrada Lokalne razvojne strategije LAG-a Baranja
Datum održavanja **25.09.2012.**
- 10. Radionica u Gradu Belom Manastiru**
Tema:Izrada Lokalne razvojne strategije LAG-a Baranja
Datum održavanja : **17.10.2012.**
- 11. Radionica u Općini Popovac**
Tema:Izrada Lokalne razvojne strategije LAG-a Baranja

Datum održavanja : 18.10.2012.

12. Radionica Istraživačkog tima i koordinatora

Tema: Raspodjela zadataka vezano za prikupljanje podataka

Datum održavanja : 24.10.2012.

13. Radionica civilnog sektora

Tema: Izrada SWOT analize civilnog sektora i određivanje prioriteta i mjera za lokalnu razvojnu strategiju LAG-a Baranja

Datum održavanja : 30.11.2012.

14. Radionica sektora za turizam

Tema: Izrada SWOT analize sektora za turizam i određivanje prioriteta i mjera za lokalnu razvojnu strategiju LAG-a Baranja

Datum održavanja : 05.12.2012.

15. Radionica sektora za poljoprivredu

Tema: Izrada SWOT analize sektora za poljoprivredu i određivanje prioriteta i mjera za lokalnu razvojnu strategiju LAG-a Baranja

Datum održavanja : 06.12.2012.

16. Radionica sektora za gospodarstvo

Tema: Izrada SWOT sektora za gospodarstvo i određivanje prioriteta i mjera za lokalnu razvojnu strategiju LAG-a Baranja

Datum održavanja : 07.12.2012.

17. Motivacijski seminar

Tema: Baranjske perspektive razvoja

Datum održavanja: 17.12.2012.

PRIOLOG BR. 32: POPIS SUDIONIKA U IZRADI LOKALNE RAZVOJNE STRATEGIJE

Beli Manastir

Ime i prezime	Adresa	OIB	Dob	Spol	Institucija/tvrka/organizacija	Sektor
Pavle Vojtek	Beli Manastir, Sunčana 4A	50733314793	66	M	Vojtek d.o.o. Beli Manastir	gospodarski
Andrija Bošnjak	Beli Manastir, Nikole Tesle 21	11818540344	31	M	Lumar d.o.o. Beli Manastir	gospodarski
Branko Slonja	Beli Manastir, Josipa Jurja Strossmayera 2	29183664552	50	M	Slonja d.o.o. Beli Manastir	gospodarski
Stjepan Dolić	Šećerana, Tina Ujevića 12	60136027277	40	M	Darosy d.o.o. Beli Manastir	gospodarski
Silvija Dolić	Šećerana, Tina Ujevića 12	64023833596	39	Ž	Darosy d.o.o. Beli Manastir	gospodarski
Slavica Horvat	Šećerana, Miroslava Krleža 21	28310387540	62	Ž	Charme d.o.o. Beli Manastir	gospodarski
Milan Nikšić	Mece, Dobriše Cesarića bb	52398385472	51	M	T.O. NIKI Eko Baranja	gospodarski
Vjekoslav Radišić	Beli Manastir, Osječka 25a	72558961587	35	M	Subra Consultans d.o.o. Beli Manastir	gospodarski
Milica Milosavljević	Beli Manastir, Osječka 27	66341569259	28	Ž	Subra Consultans d.o.o. Beli Manastir	gospodarski
Ljubica Bošnjak	Branjin Vrh, Ulica Sv. Križa 25	58836115960	63	Ž	OPG Ljubica Bošnjak Branjin Vrh	gospodarski
Andrija Bošnjak	Branjin Vrh, Ulica Sv. Križa 25	47823697853	64	Ž	OPG Ljubica Bošnjak Branjin Vrh	gospodarski
Dubravko Krušarovski	Beli Manastir, Jožefa Antala 8	14060558086	53	M	OPG Krušarovski Jasminka Beli Manastir	gospodarski
Zdravko Dobrovac	Beli Manastir, Osječka 116	66992976445	54	M	OPG Zdravko Dobrovac Beli Manastir	gospodarski
Ljubomir Majstorović	Beli Manastir, Popovačka 24	89671443611	35	M	Studio apartman Lajmir, Beli Manastir	gospodarski
Katica Ničin	Beli Manastir, Baranjska 17	52759429143	65	Ž	Apartmani Katarina, Beli Manastir	gospodarski
Mirela Alagić	Beli Manastir, Bana Jelačića 26	07441849882	43	Ž	Projekt građanske demokratske inicijative-	civilni

					PGDI Beli Manastir	
Predrag Malinić	Beli Manastir, Alojzija Stepinca 3	35658227693	40	M	Projekt građanske demokratske inicijative- PGDI Beli Manastir	civilni
Vesna Nedić	Beli Manastir, K.Petra Svačića 48 a	39052559885	58	Ž	Mirovna udruga "Oaza" Beli Manastir	civilni
Jelena Opačić Matijević	Beli Manastir, Domovinske Zahvalnosti 39	95558691865	51	Ž	Mirovna udruga "Oaza" Beli Manastir	civilni
Tamaš Najbauer	Beli Manastir, Frana Krste Frankopana 21 b	61351864434	27	M	Savez Mađarskih udruga, Beli Manastir	civilni
Zvonko Andročec	Beli Manastir, Osječka 172	51601961120	61	M	Društvo osoba s invaliditetom "Baranjsko srce" Beli Manastir	civilni
Marija Keler	Beli Manastir, Dunavska 1	77653464190	75	Ž	Udruga Hrvatska žena Baranja	civilni
Davor Krušelj	Šećerana, Tina Ujevića 13	91637934946	52	M	Streljačka udruga "Mars" Beli Manastir	civilni
Lidija Dabić	Beli Manastir, Trg Slobode 33	40111852280	58	Ž	LAG Baranja	civilni
Stanko Dabić	Beli Manastir, Trg Slobode 33	83595761315	54	M	LAG Baranja	civilni
Jasmina Đurin	Beli Manastir, Alojzija Stepinca 1	00630527395	26	Ž	LAG Baranja	civilni
Pavo Jelić	Beli Manastir, Branka Gavelle 16	66288257146	19	M	Savjet mladih Grada Belog Manastira	civilni
Stefan Dabić	Beli Manastir, Trg Slobode 33	52108473348	21	M	LAG Baranja	civilni
Veljko Frank	Beli Manastir, Ivana Kozarca 13	77945951687	56	M	Gimnazija Beli Manastir	javni
Jakob Kajtar	Beli Manastir, Josipa Pančića 60	85778899838	26	M	Centar za socijalni rad/LAG Baranja	javni
Vladimir Belčić	Čeminac, Nova ulica 33/2	17890515267	65	M	Dom za brigu o starijim osobama Beli Manastir	javni
Predrag Stojanović	Beli Manastir, Kralja Petra Svačića 12	71023102475	55		Grad Beli Manastir	javni

Ivan Doboš	Beli Manastir, dr.Kamila Firingera 8	21285883490	59	M	Grad Beli Manstir/LAG Baranja	javni
Miroslav Radišić	Beli Manastir, Osječka 25 A	75387260039	25	M	Grad Beli Manastir	javni
Ivana Laptoš	Beli Manastir, Kralja Zvonimira 90 A	90551848940	26	Ž	Grad Beli Manastir	javni
Antonija Babić	Branjin Vrh,Ulica Sv. Križa 39	95570635439	30	Ž	Grad Beli Manastir	javni
Ankica Gregoran	Beli Manastir, Trg Slobode 6	86235667871	56	Ž	Dom za brigu o starijima i nemoćnima " Branjsko Sunce" Beli Manastir	javni
Melita Todorović	Karanac, Kolodvrska 5	75922824865	43	Ž	Druga srednja škola Beli Manastir	javni
Nada Šinko	Beli Manastir, Alojzija Stepinca 1	61113292336	54	Ž	HZZ Ispostava Beli Manastir	javni
Davor Bubalović	Beli Manastir, Augusta Cesarca 55	26936675208	54	M	Grad Beli Manastir	javni
Ivana Čavar	Osijek, Sarajevska 87	02732960140	29	Ž	Os.šk.dr. Franjo Tuđman B.Manastir učenička zadruga Mravci znalci	javni
Sonja Jakobfi	Beli Manastir, Ivana Kozarca 15	83356507460	36	Ž	Os.šk.dr. Franjo Tuđman B.Manastir Učenička zadruga Mravci znalci	javni
Valentina Markan	Beli Manastir, Zagrebačka 11	64294746701	12	Ž	Učenička zadruga Mravci znalci	javni
Dragana Stojanović	Beli Manastir, Nikole Tesle 27	75457948950	12	Ž	Učenička zadruga Mravci znalci	javni
Dora Nikić	Beli Manastir, Josipa Zlatarića 22	11342158838	14	Ž	Učenička zadruga Mravci znalci	javni
Anja Ćuk	Beli Manastir, Augusta Cesarca 40	30425327917	12	Ž	Učenička zadruga Mravci znalci	javni
Stefan Damjanić	Beli Manastir, Dunavska 37	92527305342	14	M	Učenička zadruga Mravci znalci	javni
Marija Frank	Beli Manastir, Ivana Kozarca 13	85664999897	14	Ž	Učenička zadruga Mravci znalci	javni

Bilje

Ime i prezime	Adresa	OIB	Dob	Spol	Institucija/tvrka/organizacija	Sektor
Ružica Bilkić	Bilje, Petefi Šandora 51	95739390519	39	Ž	Općina Bilje	javni
Zvezdana Siler	Bilje, Košuta Lajoša 7a	05034395598	36	Ž	Općina Bilje	javni
Danijela Mihaljević	Beli Manastir, Alozija Stepinca 4	02325955953	36	Ž	TZO Bilje	gospodarski
Matej Perkušić	Bilje, Vukovarska ulica 5	00690891535	36	M	HNK "Bilje"	civilni
Jasna Petrović	Kneževi vinogradi, Ul. Hrv. Republike 32	24286333328	51	Ž	Udruženje "Baranja" Lug	civilni

Čeminac

Ime i prezime	Adresa	OIB	Dob	Spol	institucija	Sektor
Manuel Mucak	Grabovac, Zagorska 1a	00198334937	28	M	Općina Čeminac	javni
Damir Rešetar	Čeminac, Ljudevita Gaja 63b	29864706952	53	M	Općina Čeminac	javni
Tajana Habuš	Kozarac, Međimurska 42	20612290749	39	Ž	Općina Čeminac	javni
Goran Jumić	Grabovac, Zagorska 11	65173874980	25	M	Udruga računalnih korisnika e-Baranja Grabovac	civilni
Miroslav Banaj	Osijek, J.J. Strossmayera 158	45971388946	49	M	CTK Čeminac	civilni
Melita Mihaljec	Kozarac, Hrvatske Mladeži 55	70153351678	40	Ž	Udruga žena "Katruže" Kozarac	civilni
Bojan Đurđević	Grabovac, Čeminačka 10	62937113564	25	M	Udruga mladih "Okret za pokret" Grabovac	civilni
Tihomir Vranješ	Grabovac, Čeminačka 9e	70201188568	24	M	Udruga računalnih korisnika e-Baranja Grabovac	civilni
Tomislav Ranogajec	Čeminac, Stjepana Radića 82a	07336940288	57	M	OPG Ranogajec, Čeminac	gospodarski
Ivan Delibos	Grabovac, Zagorska 73	75653863626	60	M	OPG Ivan Delibos, Grabovac	gospodarski

Mirta Bašić	Livana Čepin, Omladinska 65	22360837518	27	Ž	OPG Bašić, Čeminac	gospodarski
Zvonko Sušac	Čeminac, Stjepana Radića 2a	80264019429	36	M	OPG Sušac Zvonko, Čeminac	gospodarski

Darda

Ime i prezime	Adresa	OIB	Dob	Spol	Institucija	Sektor
Biljana Pavlič	Osijek, Sjenjak 5	95616311575	48	Ž	AMS Biomasa d.o.o. Darda	gospodarski
Milan Abrišin	Darda, Žrtava domovinskog rata 49	7359490272	51	M	Keter AMS d.o.o. Darda	gospodarski
Darko Obradović	Darda, Žrtava domovinskog rata 49	80003063312	24	M	AMS -AERO d.o.o. Darda	gospodarski
Milan Vrdoljak	Osijek, Šibenska 28	03542810884	45	M	Ricardo d.o.o. Osijek, Ispostava Darda	gospodarski
Vjekoslav Horvat	Darda, Žrtava domovinskog rata 56	59056585286	70	M	Horbeko d.o.o. Darda	gospodarski
Renato Kovač	Darda, Gospićka 2	25647773665	42	M	PZ Darđanka, Darda	gospodarski
Miroslav Kovač	Darda, A.G.Matoša 31	94724368499	34	M	Udruga za ruralni turizam "Đola" Darda	gospodarski
Marica Završki	Darda, Ilirska 53	42320991478	60	Ž	OPG Marica Završki, Darda	gospodarski
Marin Kovačić	Darda, A.G.Matoša 8	60601496414	29	M	OPG Marin Kovačić, Darda	gospodarski
Stipan Kovačić	Darda, A.G.Matoša 8	17701389821	60	M	OPG Marin Kovačić/LAG Baranja	gospodarski
Ribarić Mirko	Darda, Bana J.Jelačića 87	92811073256	62	M	OPG Ribarić Mirko, Darda	gospodarski
Arpad Zabijan	Darda, Cvjetna 6	21955562804	55	M	OPG Zabijan Arpad, Darda	gospodarski
Smilja Mihajlović	Darda, J.B.Jelačića 89	98202391712	65	Ž	Matica umirovljenika, Darda	civilni
Janoš Boni	Darda, M.Marulića 31	70247832483	53	M	HKUD Darda /Osn.škola Darda	
Zvonimir Mesarić	Darda, F.K.Frankopana 10	70161451211	59	M	NK Darda	civilni
Ilija Župarić	Darda, Ž.D.Rata 79	26107073026	53	M	NK Darda	civilni

Branko Đurđević	Mece, D.Cesarića 38	49128742754	59	M	Udruga romske nacionalne manjine Općine Darda	civilni
Zorica Mihajlović	Darda, N.Š.Zrinskog 65	85448759729	21	Ž	Udruga roma Općine Darda	civilni
Marija Kundih	Darda, A.Starčevića 32	91132793731	70	Ž	HKUD Darda	civilni
Krunoslav Vujević	Mece, Hr.rat.veterana 12	71796458058	50	M	SRU "Bjelica", Mece	civilni
Ivan Hodak	Mece, Hr.rat.veterana 15	14196512673	57	M	Crveni križ Drada	civilni
Dragan Marković	Darda, Osječka 85	85777841218	27	M	SKD "Prosveta"Podobor Darda	civilni
Anđelko Martinčević	Darda, A.Stepinca 8	31681748346	45	M	SKD "Amur" Darda	civilni
Horvat Goran	Mece, K.Tomislava 73	88321483025	23	M	"Klub mladih Mece"Mece	civilni
Cecilija Malović	Darda, K.D.Zvonimira 7	48307855604	65	Ž	Hrvatska udruga žena Darda	civilni
Marijana Cmrečnjak	Darda, K.P.Krešimira IV 97	46906113480	35	Ž	Dječiji vrtić "Radost" Darda	javni
Bogdanka Ćudić-Vilić	Darda, Zagrebačka 5	28919704344	29	Ž	Udruga za ruralni turizam "Đola" Darda	civilni
Zvezdana Vukoje	Darda, F. K. Frankopana 65	58874601928	45	Ž	Udruga za ruralni turizam "Đola" Darda	civilni
Senka Rešetar	Mece, K.Tomislava 47	03467181415	32	Ž	Udruga za ruralni turizam "Đola" Darda	civilni
Mihaela Vilagoš	Darda, Osječka 18	66698002133	34	Ž	Foto studio "Progres" Darda	civilni
Tajana Rašo	Darda, Matije Gubca 14	19992352375	30	Ž	Istraživački tim Općine Darda	javni
Branislava Meštrov	Darda, Nikole Šubića Zrinskog 14.	66782774201	28	Ž	Istraživački tim Općine Darda	javni
Gordana Milić	Darda, A. G. Matoša 2	41247963200	31	Ž	Istraživački tim Općine Darda	javni
Radomir Čvarković	Darda, A.G. Matoša 27	49091501608	37	M	Općina Darda	javni
Dragan Marković	Darda, Osječka 85	85777841218	25	M	SKD "Prosveta"Podobor Darda	civilni

Draž

Ime i prezime	Adresa	OIB	Dob	Spol	Institucija	Sektor
Stipan Šašlin	Draž, Braće Radića 20	65953281715	49	M	Općina Draž	javni
Anita Šanta	Podolje, Glavna 50	88318713218	23	Ž	Općina Draž	javni
Valentina Šovakov	Topolje, Hrv. Branitelja 4	92990540115	23	Ž	Općina Draž	javni
Pavle Škulac	Gajić, Braće Radića 2	34748551144	46	M	Općina Draž	javni
Martina Terzić	Duboševica, Hrv. Branitelja 5	19609043402	26	Ž	LAG Baranja	civilni
Matija Tadijanov	Draž, Braće Radića 22	28621483621	58	M	Zeleno zlato d.o.o. Topolje	gospodarski
Stipo Golubov	Draž, V. Nazora 50	49726360477	63	M	PZ Topolje, Topolje	gospodarski
Josip Pfaf	Duboševica, dr. Franje Tuđmana 36	87696089156	56	M	Agronom menadžer obrt za poslovne usluge vl. Josip Pfaf	gospodarski
Branko Stjepanović	Gajić, I. Vencela 30	69166617262	62	M	OPG Stjepanović Branko, Gajić	gospodarski
Andrija Šanta	Podolje, Glavna 50	50212439264	51	M	ŠANTA poljoprivredni obrt vl. Andrija Šanta, Podolje	gospodarski
Matijević Vinko	Gajić, Braće Radića 3	16975330882	58	M	Matijević Vinko OPG, Gajić	gospodarski
Adam Balatinac	Gajić, Matije Gupca 7	54197664894	42	M	RANČ poljoprivredna proizvodnja, vl. Balatinac	gospodarski
Eva Balatinac	Gajić, M.Gupca 62	07919018547	55	Ž	Osnovna škola Gajić/Baranjski bečarac	civilni
Janja Čeliković	Gajić, Stjepana Šovakova 17	17198489786	60	Ž	Apartmani Čeliković, Gajić	gospodarski
Marija Čapo	Batina, Srednja 2	62112756796	58	Ž	Čapo seljačko domaćinstvo	gospodarski

Kneževi Vinogradi

Ime i prezime	Adresa	OIB	Dob	Spol	Institucija/tvrka/organizacija	Sektor
Deneš Šoja	Kneževi Vinogradi, Glavna 52	70270289330	69	M	Općina Kneževi Vinogradi	javni
Željka Kolarić	Kneževi Vinogradi, Svetozara Miletića 18	80184805196	35	Ž	Općina Kneževi Vinogradi	javni
Vedran Kramarić	Kneževi Vinogradi, Mihajla Klajna 9	91733486923	31	M	Općina Kneževi Vinogradi	javni
Anastazija Sabo	Karanac, Kolodvorska 46	17544983282	23	Ž	Lag Baranja	civilni
Ines Palko	Kneževi Vinogradi, Glavna 105	61051004455	25	Ž	Udruga proizvođača rakije iz voća, Kneževi	civilni
Beata Kovač	Zmajevac, Rajna 13a	99821182466	43	Ž	TZ Baranja-Ured Zmajevac	gospodarski
Denis Sklepić	Karanac, Kolodvorska 58	65695009578	43	M	Sklepić-autohtono gospodarstvo	gospodarski
Ljudevit Kolar	Suza, Maršala Tita 96e	21566327871	62	M	OPG Ljudevit Kolar	gospodarski
Kinga Kolar	Suza, Maršala Tita 139	57798110473	37	Ž	OPG Ljudevit Kolar	gospodarski
Stanko Škrobo	Karanac, Radnička 2	85145425441	23	M	Baranjska kuća	gospodarski
Robert Pinto	Suza, Maršala Tita 101	58900370912	49	M	Pansion i restoran"Piroš Čizma"	gospodarski
Ana Gašparović	Suza, Maršala Tita 101	14658752702	30	Ž	Pansion i reatoran"Piroš Čizma"	gospodarski
Mihalj Gerštmajer	Zmajevac, Petefi Šandora 31	73334290434	61	M	Vinarija Gerštmajer	gospodarski
Ana Vučetić	Osijek, Andrije Hebranga 34	36701891780	25	Ž	Gradnja d.o.o./ SRC Bazeni	gospodarski
Željko Petrović	Osijek, Vijenac Paje Kolarića 9	45283460836	30	Ž	Gradnja d.o.o./ SRC Bazeni	gospodarski
Jurica Škrobo	Đakovo, Eugena Kvaternika 1a	83610215504	49	M	Jurini dvori,	gospodarski
Đula Đeri	Kneževi Vinogradi, Mihajla Klajna 11	38383107419	65	M	Smještaj Đeri	gospodarski
Đendi Burjan	Darda, Sv.Ivana Krstitelja 1	53960550455	46	Ž	Belje d.d. Darda	gospodarski
Kristijan Horvat	Kneževi Vinogradi, Mihajla Klajna 13	53970871572	34	M	Horvat media marketing	gospodarski
Atila Borbaš	Beli Manastir, Augusta Cesarca 33	59280155025	44	M	Bor plastika d.o.o.	gospodarski
Momčilo Đurković	Kneževi Vinogradi, Republike Hrvatske 18	66246361218	57	M	Eko pelet d.o.o.	gospodarski
Janoš Seleši	Karanac, Kolodvorska 83	85265294584	62	M	OPG Janoš Seleši	gospodarski

Julijana Sabo	Karanac, Kolodvorska 46	79276801264	47	Ž	Saboprodukt d.o.o.	gospodarski
Šandor Palko	Kneževi Vinogradi, Glavna 138	79764754467	52	M	Palko Commerce d.o.o.	gospodarski
Katarina Bajsić	Kneževi Vinogradi, Glavna 78	61973254658	66	Ž	Udruga žena "Izvor"Kn. Vinogradi	civilni
Nađ Jelena	Mirkovac, Mirkovac 15	32071692414	23	Ž	Udruga žena "Izvor"Kn. Vinogradi	civilni
Eržibet Borić	Kneževi Vinogradi, 8.marta 29	99831337090	40	Ž	Udruga žena "Izvor"Kn. Vinogradi	civilni
Karolj Horvat	Karanac, Kolodvorska 158	85027716779	55	M	Udruga vinara i vinogradara	civilni

Jagodnjak

Ime i prezime	Adresa	OIB	Dob	Spol	Institucija/tvrka/organizacija	Sektor
Anđelko Balaban	Jagodnjak, B. Kidriča 54	82502474658	41	M	PZ Naše selo/Općina Jagodnjak	gospodarski
Milan Drača	Jagodnjak, B. Kidriča 103	92111566983	34	M	Općina Jagodnjak	javni
Ljubomir Damjanović	Vukovar, Hrv. zrakoplovstva 19	20946561303	59	M	Općina Jagodnjak	javni
Rada Čubra	Jagodnjak, B. Kidriča	42553945560	41	Ž	Općina Jagodnjak	javni
Ljubinko Lačanin	Bolman, Save Kovačevića 15	52228184606	65	M	OPG Ljubinko Lačanin, Bolman	gospodarski
Milorad Stojković	Jagonjak, Branka Radičevića 14	80850595597	55	M	OPG Milorad Stojković, Jagodnjak	gospodarski
Ljubomir Kolarević	Jagodnjak, Kruševačka 19	88136333958	60	M	OPG Kolarević Ljubomir, Jagodnjak	gospodarski
Nada Milojević	Jagodnjak, Z.Jove Jovanovića 8	29402125711	53	Ž	OPG Nada Milojević, Jagodnjak	gospodarski
Radivoj Damjanović	Jagodnjak, Z. J. Jovanovića 38	29402125711	48	M	OPG Damjanović Radivoj, Jagodnjak	gospodarski
Nada Šalajić	Jagodnjak, B. Radičevića 20	15121544192	40	Ž	SKD Prosvjeta – pododbor Jagodnjak	civilni
Nadica Balog	Majške Međe, J. Lazića 38	06386800372	57	Ž	Udruga "Romsko srce", Jagodnjak	civilni
Ana Mrđa	Bolman, S. Kovačevića 1/d	12489154136	50	Ž	Udruga "Zlatna Žena" Bolman	civilni
Dragica Kovačević	Bolman, S. Kovačevića 5	50426217930	48	Ž	Udruga "Zlatna Žena" Bolman	civilni
Milena Jakić	Bolman, S. Kovačevića 98	78398541110	56	Ž	Udruga "Zlatna Žena" Bolman	civilni

Petlovac

Ime i prezime	Adresa	OIB	Dob	Spol	Institucija/tvrka/organizacija	Sektor
Drago Dominić	Petlovac, Zvonka Brkića 9	78812462801	62	M	Općina Petlovac	javni
Zvonko Rusić	Baranjsko Petrovo Selo, Kolodvorska 26a	11179083963	43	M	Općina Petlovac	javni
Kristina Živčec	Luč, Vladimira Nazora 113	99723181721	25	Ž	Općina Petlovac	javni
Dijana Stjepanović	Petlovac. Zvonka Brkića38	39712802537	27	Ž	Općina Petlovac	javni
Blaženka Skeledžija	Luč, Matije Gupca 39	46213519930	24	Ž	Općina Petlovac	javni
Željko Kalčić	Luč, Vladimira Nazora 36	86519633313	41	M	OPG Željko Kalčić, Luč	gospodarski
Gabriel Kanižai	Novi Bezdán, Antala Janoša 29	18896596152	34	M	OPG Gabriel Kanižai, Novi Bezdán	gospodarski
Tomislav Kolar	Baranjsko Petrovo Selo, Daljok 29	61373878522	24	M	OPG Kolar, B.P.Selo	gospodarski
Željko Kolar	Baranjsko Petrovo Selo, Daljok 29	72150230981	49	M	OPG Kolar, B.P.Selo	gospodarski
Dalibor Perin	Luč, Vladimira Nazora 88	81592997851	39	M	OPG Perin Stjepan, Luč	gospodarski
Mario Balent	Luč, Vladimira Nazora	94122466994	39	M	OPG Mario Balent, Luč	gospodarski
Blaženka Kalčić	Luč, Vladimira Nazora 33 b	10254635453	53	Ž	OPG Blaženka Kalčić, Luč	gospodarski
Pavlović Jela	Baranjsko Petrovo Selo, Daljok 50a	20962191431	51	Ž	OPG Pavlović Jela, B.P.Selo	gospodarski
Goran Bartolić	Petlovac, Zvonka Brkića 19	36596931921	35	M	OPG Goran Bartolić, Petlovac	gospodarski
David Požar	Novi Bezdán, J. Mora 5	26128302104	48	M	Požar David OPG, Novi Bezdán	gospodarski
Branko Ružić	Novi Bezdán, Košuta Lajoša 2	17162563987	49	M	OPG Branko Ružić, Novi Bezdán	gospodarski
Pavo Blažević	Baranjsko Petrovo Selo, Kolodvorska 53	95705346321	64	M	Unichrom d.o.o. B.P.Selo	gospodarski
Josip Čosić	Torjanci, Željka Tomića 1	94368152046	51	M	OPG Ideal vl. Jela Čosić, Torjanci	gospodarski
Tibor Živić	Novi Bezdán, Košuta Lajoša 17	06987004502	43	M	ŠRU "Gakovac" Novi Bezdán	civilni
Stjepan Grgan	Petlovac, Beljska 35	89512610905	53	M	ŠRD "Som" Petlovac	civilni

Popovac

Ime i prezime	Adresa	OIB	Dob	Spol	Institucija/tvrka/organizacija	Sektor
Zoran Kontak	Popovac, Rade Končara 40 A	64103277483	34	M	Općina Popovac	javni
Dorotea Dejanović	Beli Manastir, Osječka 115	39443059732	38	Ž	Općina Popovac	javni
Milan Šarić	Kneževo, Rade Končara 9	91010533356	62	M	OPG Milan Šarić, Popovac	gospodarski
Vlado Horvatić	Branjina, Zagorska ulica 53	66440422454	39	M	OPG Vlado Horvatić, Popovac	gospodarski
Mišljenović Zoran	Popovac, Vladimira Nazora 79	30226415802	37	M	OPG Mišljenović Momir, Popovac	gospodarski
Dario Horvat	Popovac, Matija Gupca 77 A	06642830558	29	M	OPG Dario Horvat, Popovac	gospodarski
Radomir Dvornić	Popovac, Vladimira Nazora 79	02213096608	44	M	OPG Radomir Dvornić, Popovac	gospodarski
Ankica Jakovljević	Popovac, Vladimira Nazora 43	18875319414	50	Ž	OPG Ankica Jakovljević, Popovac	gospodarski
Lečić Radoslav	B. Manastir, Karanačka 25	18400388515	58	M	Belje d.d. Arhiv Darda, Kneževo	gospodarski
Tatjana Novačić	Popovac, Đure Đakovića 21	37607052426	44	Ž	Seljačko domaćinstvo Novačić, Popovac	gospodarski
Ljiljana Hrešč	Branjina, Zagorska ulica 35	50310940552	50	Ž	Udruga žena "Orhideja" Branjina KUD "Bijeli ljiljani" Branjina	civilni
Ankica Jakovljević	Popovac, Vladimira Nazora 43	18875319414	50	Ž	Udruga žena "Maska" Popovac	civilni
Ivica Bobek	Popovac, Rade Končara 50	02890538892	48	M	NK "Hajduk" Popovac	civilni
Branko Marković	Popovac, Matije gupca 6	76948595686	52	M	DVD Popovac	civilni
Nikica Matković	Popovac, Đure Đakovića 25	55253172429	46	M	Konjički klub "Baranjsko biserje" Popovac	civilni

Suradnici na izradi lokalne razvojne strategije Baranje:

1. **Sonja Vuković** - Udruga za kreativni razvoj "Slap" Osijek
2. **Gordana Stojanović** - Regionalna Razvojna Agencija Slavonije i Baranje
3. **Lidija Dabić** - LAG Baranja
4. **Stanko Dabić** - LAG Baranja